

TA ŠTEVILKA:

98.000 izvodov

14 strani

IZ VSEBINE:

Adenauerjev naslednik

Z golimi rokami skozi zid

Kdo so bili Etruščani

Porod brez bolečin
tudi v Ljubljani

Štev. 3
Leto IV.

TEDENSKA TRIBUNA

20
din

14 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROCIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

S POTI NA DALJNI VZHOD

Policijska ura - ob 4 popoldne

CIPER - OTOK POMARANČ IN BOMB

Razpotegnjeni obrisi Cipra, ki je tretji največji otok v Sredozemskem morju, so vse bolj ostro izstopali iz modrine neba. Sonce je prijetno gredo, ko se je ladja zasidrala v Limasolu, v eni izmed luk na Cipru.

S sidrišča smo opazovali male enonadstropne hiše ob obali, ki jih je obsevalo sonce. Prostrano gorovje se bohovi s temnim telenjem in daje mestecu slikovito ozadje. Luka sama ni nič posebnega. Niti toliko ni urejena, da bi moge ladje pristati ob obali. Vse so zasidrane na odprtem morju in k njim morajo pluti večji tovorni čolni za nakladanje ali razkladanje, kar precej otežkoča in podaljšuje delo.

ZARADI NAPETOSTI IN NEMIROV NA OTOKU SO ANGLEŽI UVEDLI ŽE OB STIRIH POPOLDNE POLICIJSKO URO, PO KATERI NE SME NIHČE VEČ NA CESTO. Tako sem moral tudi jaz prvo popoldne ostati na ladji in čakati jutra. Zvečer sem gledal s palube proti razsvetljenemu mestu. Kot vsa pristaniška mesta, je tudi Limasol zabrel v morju luči, ki so se v raznih barvah odražale na nemirni vodni gladini in pričarale očesu vso lepoto odseva.

SREDI NOČI SO ME PREBUDILE EKSPLOZIVJE BOMB. V KABINI SEM PLANIL K OKNU IN SPET ZASLIŠAL POK BOMBE. Opaziti sicer ni bilo nič in mesto je bilo še prav tako razsvetljeno, kot je bilo zvečer. Vendar so me detonacije opozorile na napeto ozračje, v katerem žive Ciprčani. Bil sem še bolj radoveden in sem komaj pričakal jutro.

POMARANČA - BOMBA?

Prvo presenečenje sem doživel na carinarnici, takoj, ko sem stopil na obalo. Zahtevali so, naj pokažem, kaj nosim v aktovki. MEDTEM KO SEM JO ODPIRAL, SEM ZACUTIL

NA SEBI PRSTE, KI SO ME OTIPAVALI. Ker sem precej občutljiv za žgečkanje, sem se pričel zvijati in drugemu carniku nisem mogel v miru pokazati odprte aktovke — kadar je hotel seči vanjo, sem mu jo odmaknil. Ko sem prenehal s čudnim plesanjem, sem opazil, DA DRŽI V ROKI POMARANČO, KI

dali Ciper Veliki Britaniji za 89.000 zlatih funtov. Ciper ni okusil grozot vojne ne v prvi ne v drugi svetovni vojni, zato je sedanje stanje, ki je v marsičem podobno vojnemu, vsaj kar se tiče varnostnih ukrepov, za Ciprčane precej nenavadno.

Ponoči so vrgli bombe na neki avtomobil

oranževal. V bližnji okolici in po vsem Cipru so velike plantaže pomaranč, mandarin in citron od tod tolikšna pazljivost. Pridelajo tudi izredno mnogo rožičev. V nekem okraju Limasola je daleč naokoli dišalo po njih. Kmalu sem se prepiral, da se je ta vonj razširjal iz skladišč, izpred katerih so kamioni ta sladki sadež odvažali v luko, od koder ga razpošiljajo v svet.

DEMONSTRANTI SO NALETALI NA KORDON POLICIJE. RAZLETELE SO SE BOMBE S SOLZILCEM, POČILI SO STRELI — PRED SILO SO SE CIPRČANI RAZBEŽALI

Presejalivo lep in čist je botanični in majhen zoološki vrt v bujnem parku. Izredno okusno je v njem urejeno otroško igrišče z najmodernejšimi napravami.

EMIL FRELIH

SMRTNE OBSODBE V TEHERANU

Vojaske sodišče v Teheranu je obsodilo na smrt voditelja organizacije »Fadajan Islam« Navaba Safavija. Na smrt so obsodili tudi Kalila Tamabesija, morilca generala Razmare, ki ga je bil Mosadek pomilostil, Musafarja Alija Zolghadra, organizatorja atentata na ministrskega predsednika Huseina Alo, in Sajeda Mohameda Vahedija, najozloga sodelavca Safavija.

Slika kaže MAJNO SEVNIKOVO iz dvojne vloge v Mozartovem baletu »LES PETITS RIENS«, tokrat v fantovski preobleki. To je bila njena prva vloga po vrnitvi z dveletnega študija v Parizu. Hkrati je bila to tudi prva letošnja ljubljanska operna baletna premiera, v soboto pa smo gledali že kar drugo baletno predstavo — obnovljeno »DANINO«, ki so jo tako nestrpno pričakovali predvsem najmlajši gledalci. Prav zaradi njih in njihovih vročih želja je prišla »DANINA« ponovno na baletne deske ljubljanske Opere. Majna Sevnikova pleše v tem baletu vlogo zamorke Zoleje.

AMERIŠKO LETALSTVO JE KUPILO 39 NOVIH B-52

Ameriško letalstvo je sporočilo, da je s družbo Boeing sklenilo pogodbo v znesku 248 milijonov dolarjev za dobavo težkih bombnikov na reaktivni pogon B-52 Strato-trdnjave. Po pogodbi plača letalstvo 8 milijonov dolarjev za vsako letalo, tako da jih je skupno 30 z rezervnimi deli. Ameriško letalstvo ni nikoli objavilo skupnega števila B-52, ki jih hoče imeti, toda po njegovem programu bi morale biti ustanovljenih 11 eskadril B-52, to je približno 400 do 500 letal.

Mladi miličnik

PROMETNA AKCIJA NAŠE LJUDSKE MILICE JE PRINESLA LEPE USPEHE, SAJ JE ZINTERESIRALA ZA PROBLEME NAŠIH PROMETNIKOV ŠTEVILNE MLADINE IN MLADINE PO SOLAH SIROM SLOVENIJE. TISTI, KI SO SE NAJBOLJ IZKAZALI, SO SMELI OBLECI PRAVE MILICIŠKE UNIFORME IN POMAGATI NA KRIŽIŠČIH NAŠEGA MESTA. TO SO BILI PONOSNI... ZA KONEC TE AKCIJE JE LJUDSKA MILICA MLADINI PRIREDILA ŠE ENO PRESENEČENJE IN V ČETRTEK 12. T. M. SVEČANO ODPRLA MLADINSKI KINO — V »DOMU MAKSA PERCA« V LJUBLJANI — PRVI MLADINSKI KINO V NAŠI REPUBLIKI

ŽE SPET RACIJA... PODOBNIH SLIK SMO ŽE NAVAJENI, ČEPRAV JE OD TEDAJ PRETEKLA ŽE VRSTA LET. SLEDIJO KAMIONI, KI POBJRAJO VSE, KAR LEZE IN GRE PO NICOZIJSKIH ULICAH

SEM JO IMEL V AKTOVKI. Vse drugo, kar sem nosil s seboj, s fotoaparatom vred, ga ni zanimalo! Sumljiva se mu je zdela samo pomaranča in ni mi je hotel vrniti.

NAJBREŽ MISLI, DA JE BOMBA, sem razglabljal, ko sem stopil na zrak na nekak trg, kjer so se vrstila skladišča. »TU BOM MORAL BITI ZELO PREVIDEN,« sem si dejal.

»ŠPANSKI JEZDEC«

Pri glavnem vходу se stražar, s puško na rami, ni prav nič zmenil zame. Zavil sem proti obali po ulici, ki je kazala podoben resnične vojne. Na obeh straneh je bila zaprta s »španskimi jezdec«, ovitimi z bodečo žico, le na sredi je bilo nekoliko prostora, da sem se zmuznil mimo angleškega stražarja.

Sredi ulice je v eni izmed hiš angleška komanda. Stavba je obdana z žičnimi zaprekami, vhod pa zazidan s peskom napolnjenimi vrečami, ki segajo stražarjem prav do vratu.

Vsi ti ukrepi, ki posredujejo pravo vojno razpoloženje, pričajo o resni napetosti. Znano je, da Grki, ki jih je na otoku največ, hočejo, naj se Ciper priključi Grčiji, dočim zahtevajo Turki, naj se priključi Turčiji, češ da je bil Ciper po letu 1571, ko so ga odvezli Benečanom, nad tri stoletja v njihovi posesti. Mnoge hiše so popisane z domorodnimi gesli, kar me močno spominja na osvobodilno vojno pri nas. Največ je grških napisov, dočim prevladujejo v turškem delu mesta turška gesla. Zanimivi so zlasti napisi, ki primerjajo bivšega angleškega guvernerja, ki so ga kolonizatorji zamenjali s feldmaršalom Hardingom, s Hitlerjem.

ATENTATI. ATENTATI...

Borbeni polet Ciprčanov za osvoboditev se vse bolj razmahuje. Pogosti atentati rodoljubov in pa zastrafnevalne metode kolonizatorjev so vprašanje pripadnosti tega strateško tako važnega otoka do skrajnosti zaostri. Priljudil bi besedam mladega Grka, ki je v ozirom na zahteve Turčije dejal, da ta nima pravice zahtevati tega nazaj, kar je bila nekoč prodala. Turki so namreč leta 1878 pro-

blizu bolnišnice. Poškodovale so nekaj poslopij, hušlega pa ni bilo, razen tega da so spet aretirali nekaj ljudi.

PLANTAŽA POMARANČ

Po mestu sem se razgledoval povsem svobodno. Posebnih znamenitosti, razen stare trdnjave, v kateri je zdaj muzej, v Limasolu ni. V zgodovinski trdnjavi, ki so jo razni osvajalci sproti prezidavali, hranijo nekaj lepih primerkov grške, rimske in celo egipčanske kulture. Lepa je grško-katoliška katedrala, po svoje zanimiva mala mošeja. Razen te jih je v turškem delu mesta več, ki pa so podobne našim v Bosni in Hercegovini ali Makedoniji. Mesto samo je precej umazano in kar po pločnikih natrpano s trgovinami in delavnicami. Izredno ozke so ulice, po katerih drvi vse polno motornih vozil, tako da za neke skrajne od druge. Čudil sem se množici izredno elegantnih avtomobilov, nič manj starim, odprtim avtobusom, ki bi bili primerni bolj za prevoz živine kot pa za ljudi. Hiše so zaradi potresov vse enonadstropne. Nekatere so najmoderneje zgrajene in s svojo svojevredno arhitekturo pa tudi barvo precej izstopajo od drugih. Obdajajo jih prekrasni vrtovi bujnega subtropskega zelenja, ki ga poživljajo veliki rdeči in vijolični cvetovi in pa južno sadje, zlasti pomaranče in citrone, ki prav zdaj zorijo.

V turističnem uradu so mi pojasnili, zakaj so mi na carini vzeli pomarančo. Ni bil to strah pred navidežno bombno, ampak bojazen, da ne bi s pomarančo prinesel na otok tudi zlatco, nekakšno bolezen, ki se zelo širi med

DRAMATIČNI BOJ NA MORJU

Ne moremo pozabiti na dramatično sceno, ki se je odigrala pred dnevi v našem zalivu, ko je divjala burja. Brata Ivo in Ladi Gruden iz Nabrežine sta odvešala na morje, da bi izvelika mreže, ki so bile položene blizu obrežja. Toda burja je začela naraščati in navzlic naporom, da bi se vrnila je začela odnašati čoln na odprto morje. Nastala je brezupna borba z valovi in burjo. Voda je čedalje huje zalivala čoln.

Vse to je z obale opazoval poljski čuvaj »Gure« in je obvestil očeta Janeza. Ta si je takoj sposodil čoln ribiča Caharije ter z njegovim sinom odnesel na pomoč. Z velikim naporom sta priveslala do

Iva in Ladija, ki sta bila vsa premočena in izčrpana. Spravila sta ju v svoj čoln in potem so se vsi štirje trudili, da bi se vrnili na breg. Dva sta veslala, dva pa izlivala vodo iz čolna. Toda vse je bilo zaman. Burja je odnašala čoln in ne vemo, kako bi se končalo, če ne bi »Gure« ki je opazoval to borbo z obale, telefonski policiji, ki je poslala na pomoč motorni čoln.

Srečno so se vsi rešili v Sestjanski zaliv. Toda kakšno zadovoljenje je bil šele oče Janez, da se je to pot tako srečno izteklo. Pred 31. leti je namreč v neki viharni noči izgubil svojega očeta in brata.

NABREŽINEC

NAŠI 'LOVCI' NA URAN

Osnovne surovine za izkoriščanje atomske energije so radioaktivne rudnine. Poznamo jih več vrst, toda izmed vseh so najboljše uranove rude. Teh imamo precej tudi v naši domovini, toda do njih je težko priti. Iščejo jih s posebnimi iskaleci, izmed katerih je najbolj znan Geiger-Müllerjev števec. Glavni del tega števca je Geiger-Müllerjeva cev, ki jo napaja električni tok visoke frekvence. Ker radioaktivne rude žarčijo nekaj vrst žarkov (alfa, beta, gama) in se to žarčenje čuti tudi na večjo oddaljenost, lahko poiščemo radioaktivne rude, tudi če so globoko v zemlji. Če pridemo z Geigerjevim števcem v bližino rudnih slojev, zaslišimo značilno prasketanje. Po jakosti tega prasketanja bo strokovnjak pa tudi amater takoj spoznal, ali je v zemlji več ali manj radioaktivne rude.

Tovarna »RR zavodi« v Nišu že nekaj časa serijsko izdeluje Geigerjeve števec. Na zunan je to majhna zelena škatlica, ki ima na dnu Geigerjevo cev, nad njo pa opremo za pretvarjanje običajnega baterijskega toka v tok visoke frekvence. Aparat je povezan s slušalko, napaja pa ga navadna dvovoltna baterija.

Ta naš števec je dobil ime »Lovec«, prav posrečeno so ga izbrali, saj zares lovi žarke radioaktivnih rud. Tako lovec z »Lovecem« v roki lovi žarke in ugotavlja nahajališča. Razen tega tipa pa so RR zavodi izdelali tudi podoben aparat, ki ga je mogoče privežati na nogo, da ima iskalec proste roke.

Pri nas je že nekaj sto teh »Lovec«, ki so se kar dobro obnesli. Razen geologov jih dobivajo tudi gozdarji, agronomi, planinci in razni drugi ljudje, ki so pogosto na verenu. Odkrili so že precej dobrih nahajališč in dobili za to tudi lepe nagrade. Zaved za geološke preiskave v Zagrebu je dobil že čez sto »Lovec«. Z njimi živijo lovci iščejo dragocene surovine za našo boljšo bodočnost.

INDONEZIJSKE hočejo enakopravnost

HUD ZAPLET ZARADI DRUGE ŽENE PREDSEDNIKA SUKARNA

Ze v začetku lanskega leta so za predsednika republike Indonezije Sukarna začele osebnostne težave, ki pa so kmalu postale predmet javnih razprav in komentarjev, ko je njegova žena

Prva soproga indonezijskega predsednika Sukarna, Fatmawati Sukarno in...

... druga soproga — Hartini Sukarno

Fatmawati, prva dama Indonezije, zapustila predsednikovo palačo in vzela s seboj vseh pet otrok.

Ker je Sukarno musliman, s je javno vzel drugo ženo in je poslal v poletno palačo v Bogorju. Muslimanska vera namreč dovoljuje mnogoženstvo. Takrat je tridesetletna Sukarnova žena po dvanajstih letih zakona poslala uradna pisma predsedniku in podpredsedniku republike, ministrskemu predsedniku in predsedniku parlamenta, v katerih zahteva ločitev zakona. Pravi, da je prepustila vladni naj stori potrebne korake.

Poročajo, da se predsednik Sukarno močno upira ločitvi zakona, ker bi bila to huda žalitev za njegov položaj. Menda so zaprosili nekatere islamske voditelje, da bi zgladili spor. Toda Sukarnova žena, ki si je našla nov dom, ne daje nobenih izjav in pravi samo, naj jo pustite pri miru.

V Džakarti so mnjenja ostro deljena. Nekateri trdijo, da bi ločitev zakona škodila predsednikovemu ugledu in priljubljenosti. Drugi pa so spet trdno

uverjeni, da množice indonezijskega ljudstva tako obožujejo predsednika, da ločitvena razprava sploh ne bi vplivala na njegov položaj.

Druga žena Hartini je stara 34 let in je ločenka. Gospe iz višje družbe je niso sprejele medse. Podpisovale so protestne resolucije proti njej in je niso hotele poznati na družabnih prireditvah. Drugo Sukarnovo soprogo so imenoval »tisto žensko iz Bogorja« in indonezijski tisk jo je odkrito kritiziral.

Ob neki priložnosti je predsednik Sukarno peljal drugo ženo s seboj na uradno potovanje. Zupani občin, kamor sta prišla na obisk, so se znašli v hudem precepu — med nejevoljo razsrjenih ženskih organizacij in vljudnostjo, ki so jo dolžni izkazovati predsedniku republike. Včasih niso vedeli, ali naj stisnejo iztegnjeno roko druge Sukarnove soproge, ali naj jo kratko malo prezrejo. Bili so grajani, naj so se odločili tako ali tako.

Toda predsednik Sukarno si jeze ženskih društev in organizacij ni gnal preveč k sreči, ampak je vedno več časa preživljal pri svoji drugi ženi v Bogorju. Popustil pa je toliko, da po tistem prvem potovanju ni skušal več predstavljati Hartini kot »prvo damo republike«. Ob uradnih prireditvah se je pojavljal samo s prvo ženo Fatmawati.

Zdaj pa se ne pojavlja več z nobeno, zakaj prva mu je ušla. Konec leta so uradno sporočili, da se ne počuti dobro in da se za zdaj ne bo pojavljala v javnosti.

Ta zaplet, ki se odraža tudi na političnem torišču, kaže, da je v mladi indonezijski republiki

prišlo do bistvenih sprememb v miselnosti: nč ne veljajo več stari fevdalni muslimanski zakoni; ženske hočejo biti enakopravne. To pa je pojav, ki je za tamkajšnje kraje izrednega pomena!

Nobelova kandidatinja

Zelo resna kandidatinja skandinavskih dežel za lansko Nobelovo književno nagrado je bila danska pisateljica KAREN BLIXEN. Zaslovela je po svojih nenavadnih pravljicah, pisanih v izredno prikupnem slogu. Karen Blixen, ki je dalj časa živela v Afriki, piše v angleščini in večinoma pod psevdonimom.

Izza kulis

Medtem ko se mora plesalka odreči svojemu poklicu povprečno že s štiridesetimi leti, vzdrži pevka na odru navadno do dvainpetdesetega, gledališka igralka pa povprečno do šestinpetdesetega leta starosti. Moški ostanejo na odru štiri do osem let dlje. Tako poroča statistika »Oskrbovalnice nemških gledališč«.

Bratovsko svidenje

Brata Gino in Bruno Casna, ki živita v dveh različnih krajih Južne Tirolske, sta se neke nedelje istočasno domislila, da bi se obiskala. Zajahala sta vsak svoj motor in zdrvela po cesti. Sredi poti sta na nekem ovinku treščila drug v drugega in znašla sta se — v bolnišnici.

TRIUMF IN TRAGEDIJA

MNOŽICA JI JE VZELA ZMAGO

18-LETNA DAKTILOGRAFKA MARYSE FABRE JE S PRESREČNIM NASMEHOM POSLUŠALA OCENO SODNIKOV — IZBRALI SO JO ZA MISS FRANCE 1956.

TODA MNOŽICA, KI JE SPREMILJALA TEKMOVANJE, NI BILA ZADOVOLJNA Z ODLOČITVJO.

KO JE MARYSE (SLIKA NA LEVI) POVEDALA PRED MIKROFONOM STAVEK, KI GA MENDA POVE VSAKA NOVOIZBRANA MISS: »TO JE NAJLEPSI DAN MOJEGA ŽIVLJENJA!« SE JE OGLASILO TUDI OBČINSTVO. »NE, NE, NE!« SLEDILI SO ZVIZGI IN MIJAVKANJE.

NASTALA JE ZMEDA. MARYSE JE ZAJOKALA IN SE SESEDLA. KO JE SPET DVIGNILA POGLED, SO NEZADOVOLJNI RAVNO OBLEGALI SODNISKI ODER, SODNIKI PA SO JIH NA VSE KRIPLJE MIRILI IN KONČNO PROGLASILI, DA MARYSE NI VEČ LASTNICA PRAVKAR PRIDOBILNEGA NASLOVA.

HKRATI SO SODNIKI POVABILI DESET FINALISTK, NAJ SE POIZKUSIJO SE ENKRAT NASLEDNJI VEČER. TODA MARYSE JE ODLOČNO ZAGOTOVLJALA, DA JE NE BO (SEVEDA JE PRIŠLA IN ZASEDLA 2. MESTO) IN DA BO TOZILA SEDEM SODNIKOV

KAJ VSE SE DOGAJA PO ŠIRNEM SVETU.

TISOČLETJI STA SE SREČALI

Iz Spanije, kjer so ravnokar končali zadnje velike prizore enega največjih filmov »Aleksander Veliki«, prihajajo nenavadne fotografije, kakršno vidite tudi zgoraj. Tisočletji sta se srečali...

Aleksandrova armada in moderna španska vojska. Šest tisoč stastifov je bilo treba voditi kakor pravo armado. Seveda so se v času Aleksandra Velikega drugače vojskovali kot danes — zato

so se morali častniki, ki so po veljevali statistom, še pred snemanjem temeljito seznaniti z vsemi podrobnostmi tedanje umetnosti vojskovanja. Po zamudnih vajah so pešci, poleg njih pa 350 konjenikov, v guadaranskem pogorju in na planoti Barajas odigrali veličastne prizore vojnih pohodov.

Režiser filma Rossen je dolgo premišljeval, kje bi snemal svoj film, in se je naposled odločil za Spanijo, zakaj tam je enenmanje izredno ceneno... Njegov glavni svetovalec je bil brat sedanjega grškega kralja, ki je o Aleksandru Velikem napisal že

vrsto obširnih razprav. Zanimivo je omeniti, da je ob tej priložnosti prišlo do hudega nesoglasja, kdo je pravi avtor scenarija. Časopisi in družba United Artists so objavili, da ga je napisal režiser Rossen po dvoletnem študiju. Na vsem lepem pa se je iz Skoplja oglasil PANČE ALEKSOV, ki zatrjuje, da je scenarij njegovo delo in da mu ga je Rossen tako rekoč ukradel. Beograjski listi so se skrajja nekoliko bolj zavzeli za afero, toda kmalu je vse utihnilo. Bržkone je res bolj pametno, da počakamo na film in se nato prepričamo.

V ENI URI DVAKRAT ZASUT

Delavca, ki je odkopal zemljo na nekem gradbišču v Sydneyu v Avstraliji, je v eni uri dvakrat zasula zemlja. Ko ga je zasula prvič, so mu priskočili njegovi tovariši in ga po trudapolnem kopanju potegnili na dan. Toda že nekaj trenutkov nato, ko je fotograf posnel našo sliko, se je zemlja spet usula in potegnila nesrečneža vase. Le s skrajnimi napori so po dolgem kopanju izlekli izčrpanega delavca na varno.

ALI AMUNDSEN ŠE ŽIVI?

KANADSKO ČASOPISJE JE OBJAVILO PRESENETLJIVO NOVIČO: NEKI TRGOVEC IZ ALJASKE JE GOVORIL Z OSVALJALCEM JUŽNEGA TEČAJA, KI GA ŽE DESELETJA POGREŠAJA! — AMUNDSEN ŽIVI, A ŽELI OSTATI V SVETU, KI JE POSTAL NJEGOVA NOVA DOMOVINA.

Od noroglavu pogumnega Andreejevega poskusa, leta 1897, da bi preletel Severni tečaj v odprtem balonu, ni nobena tragedija v noči in ledu odjeknila tako, kakor usoda Nobila in njegovih mož, ki so strmoglavili v tečajnem ledu, kakor Malmgreenov konec in Amundsenovo skrivnostno izginotje. Toliko bolj presenetljiva so sporočila, ki so sedaj prispela iz Aljask: Amundsen živi! Toda brani se vrniti v civilizirani svet.

V Ameriki je bilo že vedno dosti ljudi prepričanih, da so neverjetna poročila o Amundsenu resnična. Priznani strokovnjaki so čisto zatrjevali, da so se srečali z Amundsenom. Uradno je bilo doganano, da se osvajaalec Južnega tečaja (14. 12. 1911), ki je tudi prvi preletel Južni tečaj (12. 5. 1926) ni vrnil, ko je poskusil, da bi rešil Nobila. Z letalom tipa Latham — 02, ki ga je dala na razpolago Francija, je odletel v spremstvu šestih oseb. Do okoli 20.45 je uspešno telegrafistu Valette, da je ohranil zvezo z radijsko postajo Tromsø. Poslej je vse okoli Amundsena umolknilo.

Danes vemo, da je bila kriva motnja na oddajniku v Tromsøju. Čeprav so poskusili kar se da hitro ojačiti moč oddajnika, niso več uspeli vzpostaviti zveze z Amundsenom. Tudi druge postaje na isti valovni dolžini niso vedele nič o letalu. Amundsen in spremjevalci so izginili.

Nobila in ostali člani njegove ekspedicije,

AMUNDSEN (DRUGI Z LEVE) S SVOJIMI TOVARISI NEKAJ DNI PRED ZADNJIM POLETOM

so se kasneje, razen Malmgreena, rešili. Nad Amundsenom pa se je zgrnila skrivnostna zavesa, dokler niso na obali blizu Tromsøja odkrili letalsko krilo. Strokovnjaki so ga natančno pregledali. Je bilo krilo del letala Latham — 02, katerega je imel Amundsen? Kasneje so zanimali možnost. Naslednje sporočilo je prišlo od ribičev, katere je severno od Medvedjih otokov preletel dvokrilec. All je bilo to samo eno izmed enaindvajsetih letal, ki so iskala Nobilea? Nato je spet sporočil neki ribič, da je videl nečalec od norveške obale tuje letalo. Letelo je v smeri proti Spitzbergom. S tem se je znova pričelo veliko ugibanje.

Uradno so medtem dokončno odločili: po preteku usakojene dobe čakanja so razglasili Amundsena in njegove spremljevalce za

mrtve. Veliko njegovih prijateljev in resnih znanstvenikov pa ni verjelo v smrt znamenitega moža. Njihove trditve so podkrepile stalne nove vesti, da živi Amundsen med Eskimi na Aljaski. Mnogi severni lovci zatrjujejo, da so Amundsena videli in da so Eskimi sami to potrdili. Kanadsko časopisje piše sedaj naslednje:

Uslužbenec nekega podjetja, ki živi na Aljaski, je sledil nenavadnim vestem. Odpravil se je na Point-Ley ob severno-kanadski obali in je sistematično sledil vestem, ki so kazale za Amundsenom. Končno je po delgem iskanju naletel na moža, ki ustreza popisu pogrešanega, kakor tudi njegovim slikam. Po vedenju, rasnih znamenjih in po načinu, kako je govoril, je bilo nemogoče, da bi bil Eskim. V razgovoru je amater-detektiv odkril

da ve ta neznanec neverjetno dosti o tečajih in anf rktičnih razmerah.

Ko ga je naravnost vprašal po narodnosti in imenu, mu je neznanec odgovril, da se piše Roald Amundsen in da je rojen 16. junija 1872 v Borgenu na Norveškem. Res je, da se je ponesrečil z letalom Latham-02. Žal se je samo njemu posrečilo, da se je ohranil v težavah, njegovi spremljevalci so preminili. Kanadsko časopisje poroča, da živi Amundsen neverjetno čil na 70. stopinji širine na Aljaski.

Toliko najnovejša poročila o Amundsenu. Dolga vrsta vprašanj ostane še nerešenih. Vsekakor je znano, da je imel Amundsen med Eskimi dosti prijateljev. Arktika je bil njegov življenjski prostor, imenoval jo je svojo domovino. Morebiti se je res odločil tam preživeti konec svojega življenja.

NOVINARSKI

PUSTNA SOBOTA 11. FEBRUARJA
V VSEH PROSTORIH HOTELA »UNION«
V LJUBLJANI

PLES

REFORMA ŠOLSTVA IN NAŠE DRUŽBENE POTREBE

RAZGOVOR S ČLANOM ZVEZNE KOMISIJE ZA REFORMO ŠOLSTVA VLADKOM MAJHNOM

Zvezna ljudska skupščina pripravlja novo šolsko reformo, ki bo morala korenito spremeniti ves naš šolski sistem. Sedanja šola, to je šola starega tipa, ne ustreza več našim potrebam in zaostaja za življenjem. Zato je skrajni čas, da postavimo z reformo temelje novi šoli, ki bo čimbolj demokratična in življenjsko praktična.

Naš sodelavec je obiskal člana Zvezne komisije za reformo šolstva in sekretarja okrajnega komiteja ZKS Maribor tov. VLADKA MAJHNA, ter mu zastavil nekaj vprašanj o novi reformi, ki jo pripravljajo.

Prvo vprašanje: »KAKŠNO JE SEDANJE STANJE ŠOLSTVA IN KAKŠNA JE ZAPUŠČINA PRETEKLIH LET?«

Tov. Majhen je odgovoril: »Če hočeva govoriti o sedanjem stanju šolstva, potem bi poudarili, da je to šolstvo po svojem organizacijskem sestavu večji del prevzeto iz starega šolskega sistema, ki ga je postavila že kapitalistična družba. V ta organizacijski sistem smo mi prinesli nekatere spremembe, ga obogatili s strokovnimi šolami, kar je narokovano isgrajeno naše bazične industrije. Izvedli smo demokratizacijo tega sistema tako, da smo slušateljem strokovnih šol omogočili prehod na ustrezajoče fakultete. Značilno za novo obdobje pa je tudi to, da smo odvzeli primat gimnazijam (danes imajo le-te primat le še v družbenih vedah).

V idejnem pogledu smo napravili korak naprej s tem, da smo najbolj grobo idealistično pojmovanje življenja odstranili iz naših šol. To kažejo predvsem naši učni načrti, ki so v tem idejnem pogledu več ali manj v redu, postavljajo pa se vprašanje, koliko so kadri, ki te načrte prenašajo na učence, sposobni prelomiti s starim pojmovanjem in postaviti vse svoje prizadevanje na materialistične znanstvene temelje. Pri preusmeritvi vzgojiteljskega kadra nas čaka prav gotovo še največ dela.

Kaj je značilno za ves proces po vojni? Značilno je, da smo stalno spreminjali učne načrte z namenom, da bi jih postavili tako, da bi čimbolj ustrezali našim življenjskim potrebam. Tako vsakoletno spreminjanje pa je rodilo slabe posledice. Počasi smo začeli opaziti, da se izgublja sistem, zlasti pa, da se z ozirom na nove potrebe stalno povečuje učna snov po šolah, ne da bi obenem staro historično snov skrajšali na najnujnejše potrebe. Posledica tega je bila, da so se učenci ogromno učili, tudi takšne stvari, ki za praktično življenje ni neobhodno potrebna. Na drugi strani pa so obvladali zelo malo stvari, kar ni bilo časa, da bi jo temeljito utrčili.

Z uvedbo delavskega in družbenega upravljanja pa se pojavila popolnoma nov problem: Kako postaviti šolo na takšno osnovo, ki ne bo oblikovala ljudi v dveh ločenih smerih kot v kapitalistični družbi. Nova šola mora človeka usposobiti prav tako za proizvodnjo kakor za državljanstvo, ki upravlja državo. Danes se namreč v vsakem našem državljanu ti dve funkciji neposredno združujeta. Zato je jedro problema v tem, da mora naš novi šolski sistem rešiti prav to vprašanje združitve izobrazbe proizvajalca in upravljalca hkrati.

»KAKŠNI SO NAČRTI ZA BODOČE?« se je glasilo naše drugo vprašanje.

Najprej bo treba rešiti vprašanje, kako prilagoditi novi šolski sistem sedanjim družbenim potrebam socialističnega razvoja Jugoslavije, je dejal tov. Majhen. »Pri tem moramo upoštevati več načel.

Prvič: da izhaja naše šolstvo iz ideologije delavskega razreda, konkretno, iz družbenega stanja, ki ga je razvil naš delavski razred na temelju družbenega in delavskega upravljanja.

Drugič: izhajamo iz načela enotnosti naših narodov, kar nas sili, da naš jugoslovanski šolski sistem postavimo tako, da bo v osnovi enak za vse državljane naše države, ne da bi

seveda pri tem zanemarjali specifičnosti posameznih pokrajin. Važno je predvsem, da ne bomo zastopali zastaralih predelov, ampak jim bomo prav tako kakor v gospodarski in družbeni izgradnji tudi na področju šolstva pomagali k hitrejšemu dvigu. Konkretno: nedemokratično bi bilo, če bi šole v Sandžaku postavili v drugo vrsto kakor šole v Sloveniji. Treba je tudi postaviti takšen sistem, po katerem bodo lahko vsi državljani prehajali iz šole na šolo, pa naj bo to v vertikalni ali horizontalni smeri.

Tretje načelo bi želel posebej poudariti. V nasprotju s starim sistemom šolstva poslušnosti, pasivnega sprejemanja ter verbalizma, moramo izoblikovati takšno šolo, v kateri bo lahko učenec čimbolj aktiven, kjer bo lahko razvijal svoja kritična opažanja, takšno šolo, ki bo čimbolj življenjsko praktična. Zaradi tega bomo morali predvsem premostiti staro razlikovanje med umskim in ročnim delom,

med teorijo in prakso, kajti teorija brez prakse je prav tako dvomljiva kakor praksa brez teorije.

Četrto: šolska reforma bo morala odpraviti zastarelo naziranje, da lahko šole posredujejo zaključeno znanje, ki ga pozneje ne bi bilo treba dopolnjevati in izpopolnjevati. Zaradi tega pripisujemo reformiranim šolam drugačen značaj pri posredovanju delovnih metod in navad. Poleg osnovnega znanja morajo vse šole posredovati šolski mladini takšne ustvarjalne metode in načine dela, ki jo bodo usposobile za nenehno samostojno izpopolnjevanje in ustvarjalno pristopanje k reševanju proizvodnih ali družbenih problemov.

Naše tretje vprašanje: »V KAKŠNEM STADIJU JE TRENUTNO NAŠA ŠOLSKA REFORMA?«

Odgovor: »Osrednje vprašanje sedanje diskusije o šolski reformi je pravzaprav naslednje: Kako približati šolo našemu družbenemu stanju in kakšne šole sploh potrebujemo. Dosedanji referenti so izdelali pred-

vsem osnovna načela za osemletno obvezno šolanje, za učiteljsko izobrazbo, za gimnazije ter za strokovne šole. V teh načelih bi hoteli predvsem pokazati vlogo posameznih šol v naši družbeni stvarnosti. Ko bomo osvojili ta načela, bo delo na šolski reformi prešlo v drugo fazo, v kateri bomo izdelali ustrezne učne načrte ter izvedli organizacijo šolstva. Tretjo fazo bo predstavljala konkretna realizacija, oziroma prenos vse te nove vsebine v naše šole. Pri tem bi opozorili, da vsega tega ne bomo mogli izvršiti čez noč, ampak da bo to daljši proces spreminjanja našega šolstva, ki bo uspel le tedaj, če bodo vsi prosvetni delavci vložili vse napore za to, da bi iz leta v leto čim bolj realizirali učne in vzgojne načrte, upoštevajoč pri tem načela naše nove reforme in vzporedno s tem nenehno zasledujoč naš družbeni razvoj ter njegove potrebe, je zaključil tov. Majhen.

V. Berke

IZ PODSITA Še enkrat kinematografija

V predzadnji številki objavljen članek o vprašanjih naše kinematografije je zbudil precej pozornosti, pa tudi hude kriv. Najprej so se oglašili seveda prizadej ali bolj prav, del teh prizadej namreč ljubljanski kinooperaterji. Njihov odgovor objavljamo nekoliko skrajšan, ker pač ne gre, da bi speljali resno načet problem na pot osebnega obračunavanja.

KAJ PRAVIJO KINOOPERATERJI

Pisec omenjenega članka nam očita, da gleda publika filme samo pri polovični osvetlitvi. Ne ve pa, da je napetost elektrike pri nas zelo nestabilna, posebno ob konicah (to vedo prav dobro vse naše gospodinjice), česar seveda niso krivi operaterji. Pisec tudi ne ve, da je za brezhibno projekcijo potrebno dobro ogelje (dimenzije 11), mi pa žal uporabljamo zaradi objektivnih težav ogelje dimenzije 6, katerega porabimo pri eni projekciji kar 6 parov. To ogelje je uvoženo, ker ga doma ne izdelujemo. Dalje pisec ne ve, da so za dobro projekcijo potrebna zrcala (prav tako uvožni artikel, katerega kos stane 150.000 dinarjev), da so za dober zrok potrebne dobre fotorele (pri nas jih ne izdelujemo) in še cela vrsta uvoženih tehničnih pripomočkov. Vsega tega pisec ne ve, a bi lahko izvedel in tudi

konkretno videl, če bi se le izvolil potruditi v naše podjetje, kjer bi mu vse to z veseljem povedali in tudi pokazali. Odločno odklanjamo vsako krivdo za tako imenovane »dežerne« posnetke in slabo projekcijo podnaslovov, ker leži krivda za to izključno pri distributerjih, ki slabo podnaslavljajo filme (to pa zato, ker je kislina, ki jo v ta namen uporabljajo, slaba). Od tih vtis »dežer«.

Zdaj pa še nekaj pripomb k očitku o tako imenovanem presledku med enim in drugim zvikom filma. Tudi za to niso krivi naši distributerji, ki pošiljajo v Ljubljano že obrabljene in večkrat pokvarjene kopije filmov. Ker je lepilo na zalepljenih mestih slabo, zaradi vročine često popusti in trak se pretrga. To je vzrok številnih presledkov. Marsikoliko nepoučenosti, netočnosti in zlonamernosti bi se lahko očitali piscu, toda to naj bo za zdaj dovolj.

O ostalih očitkih v omenjenem članku pa naj povedo svoje mnenje še drugi prizadej, predsem distributerji. Mi smo v svojem odgovoru želeli povedati samo to, da kljub objektivnim težavam in nekaterim spodrslijajem skušamo filme po vseh svojih močeh reproducirati čim boljše.

Kinooperaterji
Ljubljanskih kinematografov.

Je to človeško prebivališče?

Skoraj neverjetno je, da bi lahko v tej podružji, ki jo kaže naša fotografija, s polomljenimi lesenimi vrati, majhnim okencem ter s slamo krito streho, prebivali ljudje. Pa vendar je tako. V njej stanuje tričlanska družina in sicer: 45-letna mati (na sliki) s hčerko in njenim nekaj mesecev starim dojenčkom, zraven njih pa še 60-letni starček kot podnajemnik. Bafta v vasi Male Rodne 28, kakšnih 10 minut hoda iz zdravilišča Rogaška Slatina, ima večjo s prostornino 2-krat 1 meter in sobo 2-krat 3 metre. Tla so slovnata, okno izredno majhno, tako da sem moral sedeti popoldneva prižgati vžgalico, če sem si hotel ogledati notranjost prostorov. Bafta je zaradi slabega odvoda dimnika že dvakrat gorela, vendar so jo pravočasno pogasili.

Ali je mogoče, da ti ljudje že nekaj let

stanujejo v takšni podružji? Najemnica te bafta mi je izjavila, da je njena hčerka že večkrat zaprosila za stanovanje v Celju, kjer bi se nastanila z materjo in tremi otroki (ima namreč še dva otroka, ki pa morata sedaj zaradi majhnega in neprimerne stanovanja prebivati pri tujih ljudeh). Vendar njene prošnje niso upoštevale. Tudi na bivšem občinskem ljudskem odboru je mati že prosila za primerno stanovanje, toda namesto da bi njeno prošnjo resno preresetali, so se iz reve norčevali.

Kje je svet za socialno skrbstvo, kje odbor za zaščito matere in otroka? Skrajni čas je že, da se odgovorni forumi poznajo za družino, ki že toliko let prebiva v razpadajoči podružji ter ji preskrbijo primerno in zdravo stanovanje!

MILAN TOMAZ

Vlaga, plesen, podgane in mrčes uničujejo dokumente naše preteklosti

V letih po drugi svetovni vojni so naši listi že marsikaj spregovorili o tako imenovanih arhivskih problemih. Med avtorji teh člankov je prišlo včasih celo do žolčnega razpravljanja, ki se je marsikomu zdelo mlačva

prazne slame. Toda slabo v razpravah ni bilo to, da so morda bile precej žolčne, marveč to, da so vse nekam zvedele in niso izkazele primernih posledic.

Ljudje na splošno poznajo besede arhiv,

arhivsko gradivo, arhivska znanost, toda njihovo znanje preko poznavanja samih besed na splošno ne seže. Nič redkega niso vprašanja, s kakršnimi me je ustvil neki inženir gradbene stroke: »Delate v arhivu? Tam zbirajo star papir in ga vozijo v Vevče...« Besede, ki jih je izrekel akademsko izobražen človek, presenečajo. Njemu je zelo podoben po mišljenju n. pr. časnakar, ki je pred nedavnim neke objevil članek z neverjetno destruktivnim naslovom: »Arhivi, sovrazniki št. 1«, češ da arhivi zavzemajo vedno več prostora, zraven je pa hote ali nehotе vsaj posredno agitiral za uničevanje arhivov.

Teh besed seveda ne smemo vzeti presereno, saj niso do kraja premišljene in zavestno zlonamerne. Najmanj pa je seveda iz njih mogoče zaključiti, da mislijo vsi časnakarji tako. Ne. Med njimi so tudi taki, ki resnično hočejo v arhivske probleme pogledati globlje. Njihovo voljo kažejo članki, ki jih naši listi o arhivskih problemih vendarle objavljajo. Navedene besede dokazujejo predvsem to, da gre pri nearhivskih ljudeh v prvi vrsti za nekako splošno nepoznavanje bistva arhivskih problemov. Iz nepoznavanja pa posredno raste nerazumevanje in z njegovimi usodnimi posledicami se morajo skoraj dnevno boriti naši arhivi.

Ljudje v splošnem mislijo, da se arhivsko gradivo hrani in varuje le za znanstveno izkoriščanje, da imajo le znanstveni značaj. Na politični in vsakdanje praktični pomen ne mislijo. Seveda temu ni tako. Namesto z učno razlago naj ga pojasnimo s praktičnim primerom, ki naj nazorno odpre oči posebnim onim, ki bi vse dokumente najraje čimprej odpeljali v Vevče. Med zadnjo vojno so Nemci iz našega ozemlja odpeljali številne starejše arhive. V Srbiji so zaradi izsleditve arhivskih zbirk ljudi celo streljali. Kdor bi mislil, da so Nemci odvažali naše arhive iz kakšnih čisto znanstvenih nagibov, bi se hudo zmotil. Narobe! Nemcem je pri iskanju arhivov šlo samo za politično korist. Podjarmljeni narod so hoteli tudi »zgodovinsko« uničiti. Narod, ki nima dokazov za svojo preteklost, nima dokazov za svojo eksistenco. Ta zaključek na zunaj seveda preseneča. Toda marsikdo je že doživel, da je moral dejstvo, da živi, dokazati n. pr. z rojstnim listom. Smešno se morda sliši, da mora živ človek svojo eksistenco dokazati s papirjem, čeprav je po drugi strani jasno, da eksistira. Toda tako je. Zakaj bi potem z dokazovanjem narodove eksistence ne moglo biti podobno?

Zato se mora arhivsko gradivo varovati. Kje in kako, je posebno vprašanje. Ljudje si s tem ne belijo glave. O strokovnih zadevah takega varstva v splošnem nimajo pojma. Medtem ko je slehernemu zemljanu jasno, da mora n. pr. banka dobro hraniti svoj denar, da v ta namen uporablja posebne trezorje, pa prav ti zemljani zmažejo z glavo, če slišijo arhivarje govoriti o potrebi pravilnega varstva arhivskega gradiva. Nepoznanje bistva arhivskega varstva in iz njega izhajajoče nerazumevanje za arhivske probleme začne tu kmeti vse neugodne posledice, s katerimi se

morajo boriti arhivarji. In vendar je treba pribiti: kar so trezorji za banko, to so arhivske ustanove za narod in državo. Kakor trezorji čuvajo bankovce, tako arhivi čuvajo arhivsko gradivo, ki so ga ustvarili državni organi. Posil okoli tega čuvanja so pri obeh seveda zelo različni.

Lahko pa rečemo, da se nikjer ne kažejo posledice nepoznavanja in »nerazumevanja« arhivskih problemov tako jasno, kakor ravno v sedanjem načinu hranjenja arhivskega gradiva. Resda niso vsi primeri taki, da bi se bilo treba zaradi njih pritoževati, ne glede na to, da tudi naši najboljšji primeri ne vzdržijo primerjanja s hrambo kakega modernega arhiva. Toda primerov, s katerimi moramo biti zadovoljni, je zelo malo.

Stiska prostorov ni enaka za vse arhive v Sloveniji, niti v eni ustanovi ni enaka za vse arhivske fonde. V splošnem lahko rečemo, da problem prostorov pri podeželskih arhivih ni tako akuten. Najslabši je položaj ravno pri osrednjem slovenskem arhivu v Ljubljani.

Najslabša točka njegovih prostorov so kleti. Navadno jih uporabljamo za drva, premog in podobno šaro. Toda v Ljubljani so kleti šestih stavb v centru mesta morale sprejeti ogromne količine predrago cenega arhivskega gradiva, ki je nadvse potreben za raziskovanje slovenske zgodovine zadnjih sto let. Dejstvo, da so ogromni kupi arhivalij stlačeni po kleteh, govori samo na sebi dovolj, da so za znanstveno izkoriščanje mrtvi. Pravo sramoto kletnih prostorov moremo spoznati šele, če si neposredno ogledamo vsaj en prostor.

Napotimo se na Cankarjevo cesto in vstopimo v eno od stavb neke na sredi te ceste. Po zavitem hodniku se spuščamo vse niže, tako da nam prostor, ki leži v zemlji, že sam govori, kakšen je. Skozl vrata pridemo do večjega prostora, ki je predeljen z lesenimi pregradami. Za eno od teh je prostor, kjer je na ogromnih kupih, ki segajo ponekod do stropa, zbrano arhivsko gradivo različnih uradov. Skozl prostor je napeljan dimnik, ki kaže znake, da ne deluje vedno najbolje. Tla in del stene zaudarjajo po vlagi, prav v kotu pa se je naselila plesen, ki se že zaljeda v arhivsko gradivo. Za nameček so še cčna takšna, da gostoljubno odpirajo vstop dežju, ki naj dopolni uničevalni proces na arhivalijah.

O Državnem arhivu LRS je bilo v letih po osvoboditvi napisano že marsikaj. Tudi to, kakšen bi moral biti, kaj po svoji funkciji pravzaprav je, oziroma bi po svojem pomenu moral biti. Povedano je bilo lepo in prav. Toda stanje arhivalij, ki obsegajo čas po letu 1860, ga praktično postavlja med pastorko v družini zavodov, za katere skrbi naša republika. Državni arhiv LRS bi moral biti deležen posebne skrbi, v strokovnem oziru pa biti drugim arhivom za vzgled reševanja arhivskih

problemov, toda dejansko te naloge ne more izvrševati. Tlačil ga predvsem problem prostorov. Za njegovo rešitev so moči Državnega arhiva premajhne. Pomagati mu morajo predvsem oni, ki so na njegovem bogastvu neposredno zainteresirani. To pa niso samo znanstvene ustanove, temveč tudi upravni in politični organi naše republike.

Po našem mnenju je treba iz vsega tega napraviti en sam važen zaključek: slovenski narod mora svoje dragoceno arhivsko bogastvo bolj poznati in poskrbeti za varstvo arhivskega gradiva in možnost njegove obdelave, naj na narod kot celoto in skupnost kulturnih ljudi nikar ne pade občutek, da je kakršnokoli arhivsko gradivo propadlo zaradi splošne malomarnosti ali nerazumevanja.

hrbr

PIONIRJI PRECIZNE TEHNIKE

V Banja Luki obratuje že pet let tovarna precizne mehanike »RUDI ČAJAVEC«, ki zalaga našo letalsko industrijo, obenem pa tudi skrbi za potrebe naše razvijajoče se avtomobilske proizvodnje. Med 22 izdelki omenjene tovarne prihajajo na trg manometri, ampermetri in termometri.

Solidno organizacijo krije tovarna potreba naših mladih avtomobilskih in motornih centrov kot so »TAM« v Mariboru, »FAP« v Pribolju, »CRVENA ZASTAVA« v Kragujevcu, »PARTIZAN« v Subotici in »TOMOS« v Kopru.

Poleg omenjenega pa je tovarna upoštevala tudi želje naše prehranbene industrije, ki je naročila in še naroča hladilnike in termostate.

S predvidenimi investicijami bodo že letos dvignili proizvodnjo za 50–60%.

NAŠI IZLETI:

FEBRUAR:

München (karneval)

MAREC: Dunaj (velesejem)

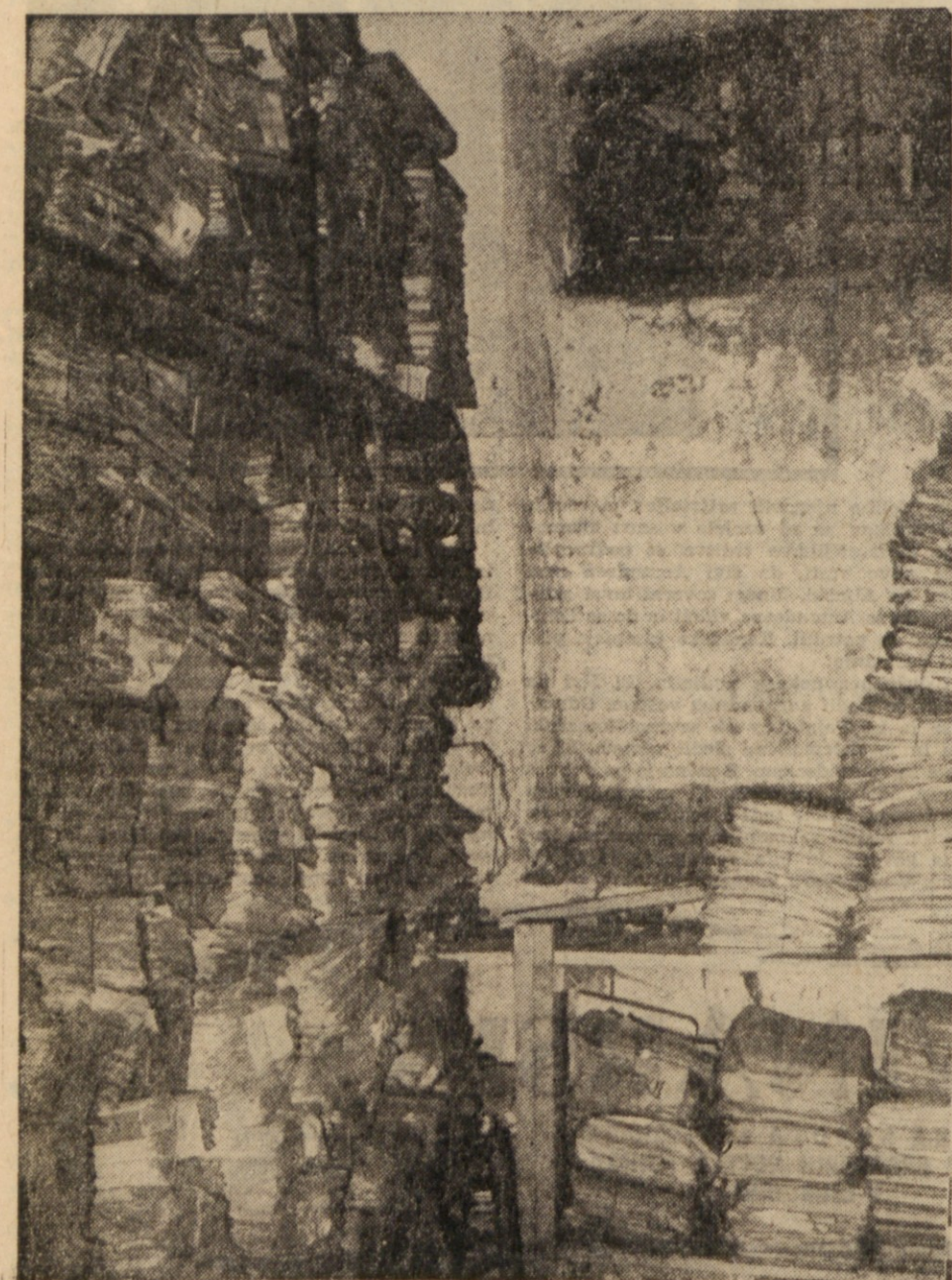
VERONA (velesejem)

Pohitte s prijavi!

Vse informacije: TURIST BIRO

LJUBLJANA, Miklošičeva 17

Tel. 30-645

Tako izgleda 400-letni arhiv v vinski kleti

Nrveški biolog Scheiderup Elbe se je po-
drobno ukvarjal z življenjem s različnih pti-
jih vrst ter prišel do zaključka, da je despo-
nirni glavni princip biologije. Po njegovem
je živel dveh ptičev vedno eden despot in
eden suženj, za kar nam nudi najljepši primer
dvosloj s kokošmi. Dve kokoši ne moreta ži-
veti druga ob drugi, ne da bi se pokazalo,
katera je močnejša. Ta premoč se ne kaže
gamo v preganjanju, včasih pride celo do boja.
Ko bo dobitno odloči, katera je močnejša,
se bo pustila druga brez posebnega upiranja
odgnati z gnezda ali od hrane.

Ta sistem bi lahko zasledovali tudi v vsej
juni. Vodilna kokoš bo odganjala vse druge,
ne da bi se ji bilo treba bati maševanja. Na-
glednja se boji samo prve in tlači vse druge
juni, do najslabotnejše, ki jo sme vsaka kju-
vati in se ne sme postaviti bran nobeni.

Vendar je vodilna kokoš od vseh še najbolj
»bojovoljubna«. Niže ko je žival na tej druž-
beni lestvici, bolj tlači slabotnejše od sebe.

MOŠKI HORMON OBRNE LESTVICO

»Menjvredna« kokoš si hoče včasih po-
kožaj izboljšati z dvobojem. Toda takšna ži-
vel brez izjeme ne kaže posebne odločnosti v
boju, kot da bi bil v njej nekakšen kompleks
krivde.

Bele čapla in vodni konj si medsebojno po-
maga. Razpoka na koži tega volikana afriških rek
in jezer skriva nešeto ogrev, ki so prava po-
slastica za belo čaplo. Ob iskanju pa čapla
očisti iz gub tudi vso nesnago, ki se je zava-
ljeni debelo kožec sam nikoli ne bi mogel rešiti.

MAJ VREDNE KOKOŠI

ali živalska družbena lestvica

Zgodbi se tudi, da se več slabotnejših kokoši
zdrži, da bi kaznovala močnejše. Če se jim
to posreči, bo premaganka niže od vseh dru-
gih. Takšen upor med kokošmi lahko izvedemo
audi umetno, če damo najslabotnejši živali
jate nekoličk testostevona (moški spolni hor-
mon), da postane bojevit in si v najkrajšem
času zagotovi boljše mesto na družbeni lest-
vici. Celotako daleč pride, da zadnja žival pri
tem pozikusu premaga prvo in postane neome-
jen tiran.

Tudi mnogi divji ptiči priznavajo podobno
kot kokoši svojega voditelja. Lovci dobro ve-
do, da je močnejši samček vodja jate jerebice
in da tega ne skrije niti ob nevarnosti. Če pre-
seneti jato, bo prvi vzlezel in obrnil nase po-
zornost vseh lovcov in pogosto šele po nje-
govih smrti izklopijo trenutke druge ptice
in odletijo.

Ko zraste mladim divjim puranom prvo
perje, se združijo v veliko jato pod
vodstvom starejšega samca. Podobno je tudi
pri fazanih. Včasih pa se zgodi, da se celo
več različnih ptičev združi v takšne jate. Vodi-
ja je tedaj vedno največji ptič. Tako se včasih
pozimi zbera senice, brglezi in detlji pod vo-
dstvom večje žolne. Skoraj vedno se zgodi,
da divja žival, ki jo spustimo v čredo ali jato
domačih, polkusa na vse načine dobiti oblast.
Neki naravoslovec pripoveduje o divjem go-
saku, ki se je vsak večer trudil, da bi pognal
ostale ptice spat v hlev, kamor je hodil tudi
sam.

Medtem ko vse ptice praviloma vodijo samci,
posvečajo se tudi več zaupanja samcem.

Pri jelenih, slonih itd. je vodilna žival brez
izjeme samica. To se posebno opazovale pri
črkih slonih, ki so se sicer upirali izve-
stani kraljeva povelja, so pa popustili, ko jih
je poudila o lepem obnašanju najstarejša
slonica.

Znan afriški lovec je opazoval čredo slonov,
ki si je izbirala svojo dnevno pot. Vodilna
slonica je s svojo močeno nogo stegnila grudo
zemlje v prah, ga vžigala v svoj riles in poka-
nila z visoko dvignjeno glavo v zrak. Čreda
je pozorno opazovala sled dima, potem pa so
se vse živali kot na povelje obrnile in krenile
proti vetru, to je v najbolj varni smeri.

RADOVEDNI PAVIJANSKI PASA

Opice pa priznavajo prvenstvo samcem. Toda
vlada najmočnejšega je pri pavijanskih kra-
točinah. Ob znaku najmanjše slabosti ga za-
menja močnejši kandidat. Potem sicer ne za-
vzema več vodilnega mesta, vendar velja še
za zaščitnika črede in za gospodarja harema.
doider mu ne poteče njegova mandatna doba,
dojansko vodstvo črede pa prevzame močnejši
samček.

Hili, ki velja za najboljčimnega poznava-
valca življenja afriških živali, je doživel ne-
kako čudno srečanje z držnim pavijanskim
glavarjem. Nenadoma ga je obdela truma pavij-
anov, tako da ni imel časa niti streljati. Sedel
je na tla in pričakoval, kaj se bo zgodilo.
Vodja krdela se mu je približal in zabavski
čredi nekako povelje. Vse živali so se pri
priči ustavile in straže so se povzpelle na
drevesa. Pavijanski glavar je stopil potem čisto
k Hilu, mu vzel puško, jo dobro pregledal,
potem potegnil Hilu kloboč z glave, ga po-
meril tudi sam, predelal do podobnosti vso
lovrčavo obliko in po tej temeljiti inspekciji
ki je trajala dobre pol ure, odpočilni straže
in z vsem svojim krdelom izstrelil v goščo.

Medtem, ko imajo pavijani enega samega
poglavarja in je hkrati neomejen diktator,
postoji družba gonil iz družin, ki živijo med
seboj v kar dobrih odnosih, ker se nobena
izmed njih ne meša v življenje druge. V vsaki
izmed teh družin vlada močan samček. Von
Kapponefs piše, da gorila požene včasih svoje
samice in otroke v ozadje in jih pretepa, če
se ne vrnejo v zaželenem času in ga izrajevsko
nakrmijo.

CELO KRESNICE

Tudi v skrajnih najdemo hitne tirane. Opa-
zovati smo precej veliko zlatovčino, ki je kot
pastir plaval ob robu jate in pazila na dogaja-
nja med živalmi. Brž ko se je kakšna riba
oddaljila od druge, jo je pogledala nazaj. Prav
tako kot stori dobro vzgojen ovčarjik pes.
Pri neki vrsti kitov je ena izmed živali
plot. Njene vrstnice ji toliko zaupajo, da ji
slepo sledijo. Lovci na kite to dobro poznajo
in izkoriščajo v svoje namene.

Običajna opazovanja v Bangkoku so zasle-
dila čudne razmere med kresnicami. Tamkajš-
nje kresnice ne svetlo neprekinjeno, ampak
v presledkih. Ugotovili so, da v teh presledkih
sledijo poveljem ene same žuželke. Zoolog, ki
je to preobčutil, je doživel še posebno prese-
nečenje. Ko sta mu sinova v vrtu prižgala
ognjenec, so se v ob glasni poski smodnika
prižigale tudi vse kresnice v vrtu. Gotovo
so zamerjale ognjenet za signal svojega vodi-
nika.

Kdo so bili Etruščani

RIMLJANI SO POSVOJILI LEGENDO
O ENEJU

Ze 2000 let si zgodovinarji belljo glave z
vprašanjem: kdo so bili Etruščani, tuji in
smpatni ljudje, ki so živeli na Apenninskem
polotoku od desete do tretje stoletja pred
našim štetjem, ko so jih premagali Rimljani?
Po pravici trdimo, da so bili na najvišji kul-
turni stopnji v vsej Italiji. Njihova umetnost
in arhitektura sta bili nenavadni, pa tudi ne-
navadno zgodnji po sodobnih načelih. Etruščani
so bili tako različni od svojih sosedov, da se
vprašanje od kod so prišli, pojavi samo po
sebi. Morda se nam zdi, da je že predolg
tega, da bi bilo važno, pa vendarle menimo,
da so podedovali svojo civilizacijo od Rim-
ljanov. Toda raziskave kažejo, da so Rim-
ljani podedovali precej stvari od Etruščanov.

Etruščani so iznašli obok, prvi so gradili
kanalizacijo in mesta v kvadratni obliki.
Tako imenovane rimske številke so v resnici
etruske. Orli na armadnih zastavah, rdeče
toge, sonokosteni stoli, zabave v arenah in
gladiatorske predstave — vse to je bilo etru-
skansko, preden je bilo rimsko. Eno izmed
etruskih navad priznavamo še danes: ime
in priimek. Stari Grki so poznali samo ime.
Drugi narodi so klicali človeka z njegovim
imenom in imenom njegovega očeta. Etruščani
pa so prvi uvedli prave priimke.

O izvoru Etruščanov je več teorij. Herodot
je v petem stoletju pred našim štetjem zapisal,
da so prišli Etruščani iz Lidye v Mali Aziji, od
koder so odpluli zaradi lakote, nakar so se na-
selili na zahodni obali Italije.

Stiri stoletja kasneje je Dionizij iz Hal-
karnasa to teorijo zavrgel, ker ni mogel najti
nobelih podobnosti med prebivalci Lidye in
Etrurije.

Nekateri znanstveniki tudi trdijo, da so pri-
šli Etruščani v Italijo iz severne Evrope, ven-
dar ima ta teorija najmanj pristašev.
Znanstveniki najraje ugotavljajo izvor starih
narodov s primerjanjem jezikov. Toda v pri-
meru Etruščanov je to popolnoma nemogoče.
Vse, kar so doslej ugotovili najboljši znan-
stveniki, je to, da etruski jezik ni podoben
prav nobenemu izmed starih znanih jezikov,
in da torej niso indo-evropskega izvora.

Največ pristašev ima za zdaj teorija, da se
je del Etruščanov pred desetim stoletjem pred
našim štetjem izselil iz Male Azije in po morju
Anatoliji. Vzhodno od Kastamunija so turški
arheologi našli vrsto zaprtih grobnic s freska-
mi, ki so podobne etruskim. Francoski
arheolog Piganiol je tudi opozoril na nena-
vadno podobnost: med železnimi izdelki Etru-
ščanov in Kalibov, atirski prebivalcev današnje
Armenije, ki so odkrili, kako se topi železo.
Etruščanske ladje so bile podobne ladjam na
Trapezundu.

V družbenih odnosih so bili Etruščani izjema
v Italiji po vlogi, ki so jo imele ženske. Ne
samo, da so v svojih rodovnikih omenjali
imena mater, ampak so ženske prisostvoval
vsem banketom in slavnostim kot popolnoma
enakovrni gosti. Zanimivo je tudi, da so imeli
tudi običaj in delni matrilahat tudi v do-
jočnih predelih Male Azije.

Etruščani so bili priznani strokovnjaki za
prerokovanje in zaklinjanje, pri čemer so si
pomagali z opazovanjem pticov, leta ptic in
jeter darovanih živali. Vse to so prav tako de-
lali tudi Hiti in Huri.

Etruščanski imen kot Trahna, Tarkvinija v
italijskih jezikih ni, medtem ko so zelo pogosti
v Mali Aziji, kjer je bil Tarhon ustanovitelj
Persepolisa. Tarkvinia je bila oče Teucera,
medtem ko je bil Tarkondemos cilijski princ.
Vsa ta imena vsebujejo ime maloazijskega
boga neviht Tarkuna.

Teorija, da so Etruščani prišli iz Orienta,
bazira torej na arheoloških podatkih in zgodo-
vinarji se bodo pač morali spoprimati o tem,
kaj so Etruščani emigrirali na zahod in ali
ni to v zvezi s poročili v starih papirusih
Ramesesa III. iz trinaajste in dvajsete sto-
letja, ki govorijo o pomorskih napadih plemena
Tuna.

Zagovorniki te teorije pa imajo še nekaj
kart v rokah. Tudi antropologi namreč menijo,
da so prišli Etruščani iz Male Azije. Znan
Alishar Huyuk piše v svoji knjigi naslednje:
»Po lobanjah iz etruskih grobnic je možno
sklepati, da so bili ti neindoevropejci in nese-
miti tipični za prebivalce vzhodnega Sredozem-
lja iz zgodnje bronzaste dobe... Etruščanske
lobanje s tipično bližnjevzhodno obliko so po-
dobne lobanjam iz hetske dobe, ki so bile
najdene v Alisharu in tistim, ki smo jih našli
na Cipru v grobiščih iz bronzaste dobe.«

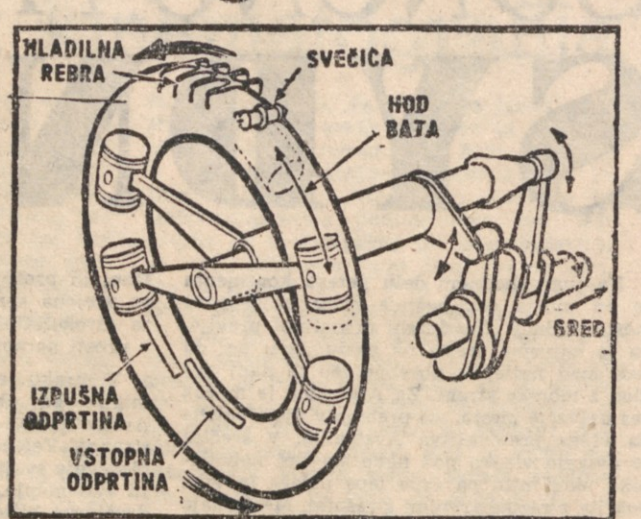
Kaže, da bi morali ponovno prebrati Virgi-

„Nad čudežnim motorjem“ so dvignili tančico

Tudi pri nas so, kot po
vsem svetu, poročali o novem
izumu angleškega inženirja
Bratshawa, ki je prijavil
Patentnemu uradu Velike
Britanije nov motor, nepri-
merno boljše od vseh dose-
danih eksplozijskih motor-
jev. V prvih dneh letošnjega
leta so se pojavile tudi prve
silke njegovega motorja
»Omega«, ki naj bi pomenil
zadnjo besedo strojne tehnike.

V vsakem pogledu je mo-
tor revolucionaren. Številne
cilindre je zamenjal en sam
obročast cilindar, ki rotira s
polovično hitrostjo motorja v
eno smer. V vrtečem se
cilindru so štirje dvostranski
bati, ki nihajo kot nemirka
v urli.

Iskra na edini svečici v
steni valja povzroči eksplozijo
mešanice zraka in goriva
med dvema batoma, ju poče-
no narazen in hkrati prenese
silo na pogonsko gred. Zaradi
vrtenja obroča se tudi svečica
v steni zavrti in po 90° užge
med naslednjima dvema ba-
toma. Zato imamo štiri
eksplozije za vsak poln vrtiljaj
valja.

Motor je hlajen z zrakom
in teče nenavadno tiho, kot
pogonsko sredstvo pa služi
katerokoli gorivo, ki so ga do
danes uporabili v batnih in
reakcijskih motorjih. Brat-
shaw naštevja prednosti no-
vega motorja pred običajnimi:

1. Polovična teža.
2. Polovična velikost — sto-
kubični model, ki so ga pred
nedavnim uspešno preizkusili,
ima 175 mm v premeru.
3. Za 30—40% več kilo-
metrov na liter goriva.
4. Izredno dolga življenjska
doba, ker ima samo devet
gibajočih se delov. Za avto-
mobilske motorje bi bil po-
treben pregled šele po 320.000
kilometrih vožnje.

Jružba se brani pred sovražnikom. Če ne bi
znali moškati biki napraviti takšne trdnjave
iz rogov, trdih čel in kopit, kot jo kaže naša
slika, bi že davno izumrli. Tako pa je dovolj,
da samo zavohajo volka in že se na ukaz
bika-vodnika zbere vsa čreda v neprobojen
obroč okrog nebojnih mladičev

NIČ
VEČ JEZE IN
ŠKODE!

odslaj samo še tako označeno blago.

BLAGO NAŠE TOVARNE JE APRETIKIRANO Z
»EULANOM«
KI GA TRAJNO ZAVARUJE PRED MOLEJO
TEKSTILNA TOVARNA
Novoteks
NOVO MESTO

KAKO BOMO ŽIVELI

Poskušali bomo na kratko po-
gledati tudi ostale dele sveta,
tako kot smo si ogledali Kitaj-
sko in ugibali, kam bosta pripe-
ljala povečano število prebiva-
lcev in možnost razvoja tropskega
področja, puščavo, Ameriko in
Evropo.

INDIJA
Nikjer na naši zemlji ne pričakuje-
mo toliko sprememb, kot v
vročih pokrajinah okrog ekva-
torja. Podoben problem kot
Kitajska za zmerni pas, je Indija
za tropski pas. Se danes živi tam
nekaj sto milijonov ljudi v ne-
verjetno slabih življenjskih raz-
merah.

Indija je precej bolj bogata
kot Kitajska, saj ima lepe zaloge
rud in vodnih moči. Tudi rodo-
vitnost je večja kot kjerkoli
drugje v Aziji. Brez težav bi
lahko zvišala današnji pridelek
rži in koruze na sedemkratno
vrednost. Takšna je namreč da-
nes razlika med povprečnim
nosom indijskih polj in pridelek
najbolj naprednih tamkajšnjih
kmetij.

Indijske zaloge železne rude so
med največjimi na svetu. Sto let
lahko krijejo vsako leto za 160
milijonov ton večjo potrebo.
Toda za pridobivanje železa je
potreben koks oziroma ustreza-
joč premog, ki pa ga Indija nima
in bo zato lahko svoja rudna bo-
gastva izkoristila šele takrat, ko
bodo njeni znanstveniki odkrili
nove metode pridobivanja suro-
vega železa — ne v plavžih,
ampak v sončnih pečeh brez
zaščitnih zidov.

V konkvavnem ogledalu pre-
mera 13 m so dosegli tempera-
ture 3500 stopinj — samo s sonč-
nimi žarki. Takšna sončna peč,
ki zahteva seveda za kemizem
pridobivanja železa posebne na-
prave, nam lahko daje na uro
80 kg železa, torej dnevno nekaj
manj kot 1 tona. Če bi hoteli
pridobiti na leto milijon ton že-
leza, bi potrebovali približno
3000 takšnih peč, kar bi zavze-
valo precej več površine kot
današnje železarne. Toda za In-
dijo grede poti ni. Zato se že
danes trudi, da bi se prilagodila
novim potem tehnike, predvsem
pa sončni energiji. Tako bo do-
bila precej drugačen videz, kot
ga nudijo današnje industrijske
države in ni povsem smešno ime
»Indija, dežela velikih zrcal«.

Zelo verjetno je, da se bo pre-
bivalstvo Indije in Pakistana v
prihodnjih stoletjih povečalo na
900 milijonov prebivalcev. Ni
povoda za skrb, v njihovi pri-
hrani! Povečanje donosa polj je
lahko doseči, kot smo dejali, že
z običajnimi sredstvi mehaniza-
cije. Če pa bi začeli še gojiti po-
sešno hranljive rastline, kot na
primer sojo, bi jim ostalo še do-
volj neizkoriščenih hektarov, ki
bi jih lahko potem usposobili za
pridobivanje lesa in stanevine
ali celo biološkega dobivanja
energije.

Indija je torej dežela bodoč-
nosti. Rodovitna je, energija pa
ji bo dajalo sonce, deloma nepo-
sredno, deloma pa s pomočjo
alg, v katerih smo v prejšnjih

Ljudje prebivajo v nekakšnih
vrtovih za lahnimi stenami. Po-
sebnost vrste papirja, ki ne pre-
pušča nobene vlage, so najvaž-
nejši gradbeni produkt v teh
deželah brez mraza. Vse umetne
snovi, ki jih pridobivajo v trop-
skih področjih, imajo v sebi se-
stavine za odganjanje insektov.
S to nevarnostjo so izgubile
tudi vse tropske bolezni. Zato so
postali prebivalci bolj aktivni in
dobili veselje do dela. Večina
industrije se bo ukvarjala z
oplenitenjem lesa, ki pred-
stavlja za vse tropske predele
osnovni vir bogastva.

V Južni Ameriki bo prebivalo
v 21. stoletju 1500 milijonov ljudi
na manj kot dveh milijardah
hektarov površine. Pogled z le-

nastale nove človeške naselbine,
od koder se bodo, kot že iz prej
omenjenih centrov — ljudje
radialno premikali na vse strani
in premagovali pragoz.

Mogoče zaloge nafte in ze-
meljskega plina bodo omogočale
industrijo vsake vrste, nepre-
gledne zaloge lesa pa bodo še
posebej usmerile industrijo tja,
kamor vsa ostala tropska pod-
ročja sveta — umetne mase iz
lesa. Šele, ko bo tako zažvela
notranjost Brazilije, bo obala
organsko povezana z njo.

Lesna industrija bo najbrž
tista, ki bo odprla Južni Ameriki
pot med visoko industrijske
države. Prodaja velikih količin
najboljših lesnih izdelkov, ki
bodo za Brazilijo smešno poceni,

JUTRIŠNJI SVET

poglavljih že govorili. Toda tudi
s tem še niso izčrpani viri ener-
gije. Indija namreč razpolaga s
tolikškim vodnim bogastvom kot
vsa ostala Azija brez Sibirijske
obale oceana so znane po močni
plimi in oseki, grčevja po silnih
vetrovihi, tako, da bodo lahko
stele številne elektrocentrale
na vodah in na bregovih Indij-
skega oceana ter nešteti »mlini
na veter«, ki jih bodo gnali
monsumi.

Indija ima šest letnih časov:
pomlad, suho dobo, deževno
dobo, poletje, jesen in zimo. Ob
koncu deževne dobe je rast na
visku. V teh šestih letnih časih
sta na isti obdelovalni površini
možni kar dve letni. Na področ-
jih izsekanih pragozdov bodo
posadili drevesne vrste, ki v in-
dijskem podnebju rastejo z ne-
verjetno naglico. Se nešteto je
možnosti in ni pretirano reči, da
se bo ta ogromna država s po-
dvojitvijo prebivalstva spreme-
nila v tropski paradiz.

TROPI
Življenje v saniranih tropskih
predelih bodočnosti se bo popo-
lnoma razlikovalo od današnjega
— ne glede na to, ali si vzamemo
za primer Azijo, Afriko ali Juž-
no Ameriko. Nikjer ni naj-
dolgčasnejši, kamenitih mest. Še
hiše ali kočje bomo težko našli.

tala bo nudil v obalnih področjih
tropske Južne Amerike približno
isto sliko kot v Južni Afriki: ne-
skončno zelenje, nasadi palm in
nepregledna polja sladkornega
trsa, bambusa in koruze. Le tu
in tam bi opazili kakšno večjo
naselbino.

Toda notranjost bo drugačna.
Posebno Brazilija ima dovolj
verjetnosti, da bo postala indu-
strijsko središče Južne Amerike.
Porečje Amaconke, obsejna
področja proti Boliviji, Paragva-
ju, Minas Gerais, severno od Ria
in oddaljeni jug skrivajo v sebi
ogromna rudna bogastva.

Veličasten načrt, ki so ga že
začeli uresničevati, bo delil vsa
dežela v ravnih rtihih na strogo
ločena področja. Na križiščih teh
umetnih mej, ki bodo hkrati tudi
prometne transverzale, bodo na-
stala mesta, okrog katerih bodo
Brazilci postopoma osvajali da-
nes še nedotaknjen pragoz.
Načrt je podoben strateškimi na-
padom velike armade. Posebni
plonirski oddelki bodo z letali na
čimveč mestih v teh orjaških
kvadratnih iskali mesta za prista-
nek — trdimu lahko, da je mo-
goče danes Brazilijo osvojiti
samo iz zraka, saj so vsa tehni-
čna sredstva neuporabna za ne-
prehodna močvirja in puščine.
Na teh zaslinih letališčih bodo

ostalemu svetu — za kar bo
treba še okrepiti današnji sistem
pristanišč Južne Amerike — bo
prvi korak v dobo robotov v
poljedelstvu, gozdarstvu in ru-
darstvu za danes zaostalo Južno
Ameriko.

PUŠCAVE

Če bi zbrali vsa rodovitna
zemljišča in gozdove sveta na
skupno površino, ne bi zavzeli
toliko prostora, kot če bi družili
puščave, tundre in vso površino,
ki jo pokriva led. Prepričani pa
smo lahko, da bo prišel čas, ko
bodo tudi ta področja vsakdanja
bivališča človeškega rodu. Še
več, to so bodoča področja indu-
strijskega razmaha. Antarktika
ima v sebi menda ogromne zalo-
ge rud in tudi premoga. Tam
bodo ljudje najbrž iskali zadnje
in največje zaloge železne rude.
Grönland kaže podobna bogastva
kot Skandinavija in Severna
Kanada.

Da bo lahko tam uspevala in-
dustrija, bo potrebna energija.
Od kod? Smešno vprašanje, če
vemo, kako vroče sije sonce v
puščavi in kako preprosto je iz-
koristiti njegovo moč v sončnih
pečeh, ali če vemo za alge, ki jih
ne moti mraz in dajejo tudi v
tundi po trideset ton zelenih
listov na hektar kot kamen trde,
puste pokrajine.

Pred drugo svetovno vojno je imela fotografija skoraj tako veliko vlogo kot radar med vojno. Zračni posnetki pristanišč, železnice in mest, na katerih so se morda opazila letališča in elektrarne, so pomenili neprecenljivo vrednost. Potrebo po takih fotografijah so generali štabi občutili mnogo prej, kot so izbruhnile sovražnosti. Tako je leta 1935 neka država skušala fotografirati najvažnejša nemška mesta in poskus je uspel.

Tedaj je živel v Berlinu pisatelj, ki je bil kar zadovoljen s svojo usodo. Kot bivši pruski častnik protivohunske službe je zapustil armado in se lotil pisanja. Njegove knjige so dosegle še kar dober uspeh. Imenovali ga bomo von Felseck.

Velika nevšečnost je bilo zanj letalo, ki je letalo nad mestom. Ta preklemani stroj mu je trgal živce in kratil počitek. Vsak dan je letalo na nebu delalo reklamo za proizvode nekaterih industrijskih družb. Od časa do časa je spuščalo listke ali na nebu pisalo reklamne oglase. Von Felsecka je najmanj dvakrat na teden zmotilo pri delu.

Nekega dne, ko je bral v naslonjaču, pri tem pa imel z voščeniimi čepi zamašena ušesa, da ga ne bi motilo brnenje reklamnega letala, je vstopila v sobo skrivalka in mu namignila, naj si odmaši ušesa. Nekaj mu je hotela povedati.

MOŽKI SI JE MAŠIL UŠESA

Kazalo je, da je bila Marija strašno vznemirjena. Bila je zelo mlado dekle iz Alzacije. Vsa trepetajoča je stopila predenj. V oči se ji je zrcalil paničen strah. Bila je tujka in čutila je bližino nevarnosti. Prišla mu je torej naznaniti dva tujca, ki sta spravevala po njem. Čakala sta pri vratih.

Moža sta pokazala svoje znake: bila sta agenta Gestapa. Von Felseck ju je sprejel z mirom, ki je bil bolj navidez, in ju povabil, naj sedeta.

Eden izmed njiju je odprl veliko aktovko in vzel iz nje šop papirjev. Herr von Felseck, je začel brskajoč po svojih beležkah, je v prvi svetovni vojni na zelo avanturističen način pobegnil iz letniškega taborišča v Rusiji. Pod weimarsko republiko je, kot je razvidno iz papirjev, uspešno izpolnil

svojo nalogo kot agent Abwehra (protivohunske službe).

Tukaj jih torej peta žula, si je mislil von Felseck.

Gestapovec je nadaljeval. To, kar bo sedaj povedal, je seveda strogo zaupno. Gestapo je organiziral svojo lastno protivohunsko službo, neodvisno od one, ki je že obstajala v nemški armadi. K von Felsecku prihajata zdaj z željo, da ji da svoje zmožnosti na voljo.

Von Felseck se je zbral in se za silo zvelkel iz nerodnega položaja. Tako pomembna ponudba zahteva premislek. Je dejal. Razen tega bi bilo treba videti, če je sposoben za takšen posel. Ni mar že nekoliko prestat? Gestapovec sta priznala upravičenost njegovih pomislekov. Ko bo razmislil, bosta prišla po odgovor. Do takrat pa »Heil Hitler!«

Von Felseck je bil potomec aristokratske družine in je sovražil vlado, ki je prišla na oblast v Nemčiji. Vstopiti v vrste Gestapa je bila zadnja stvar, ki bi si jo želel. Zdal pa ni vedel za nobeno pot, po kateri bi se rešil iz zagate.

Več tednov je von Felseck uspešno odlašal odločitev na poznejši čas, toda peklenske sile Gestapa se niso pustile tako lahko izigrati. Surovo postavljen pred odločitev, ki mu ni omogočala nobenega slepomišljenja, se je von Felseck nekega dne znašel v uradu na Prinz Albrechtstrasse. Namestili so ga v protivohunski službi, v oddelku za razkrinkavanje tujih vohunov.

Toda do svojih predstojnikov je čutil tolikšno mržnjo, da se je izkazal za povsem nesposobnega. Celo pri navadnih poslih je pozabljal in nezanesljiv. Skratka, njegove usluge v protivohunski službi so bile praktično enake ničli in da bi se njegova nesreča še povečala, je propagandno letalo še naprej letalo nad njegovo glavo in mu trgalo živce.

Prišlo je, kar je priti moralo. Nekega jutra je poslal ponj vodja oddelka.

»Von Felseck,« je dejal z ledenim glasom, »vaše delo ni zadovoljivo, še manj. Čujem govorice, da se upirate in skoraj že začnjam verjeti, da je to res. Dajte, prijatelj moj, potrudite se.«

Ko se je von Felseck vrnil v svojo pisarno, je kar pihal od jeze. Propagandno letalo je krožilo nad vladnimi poslopji. Sedel je in napisal opozorilo direktorju gestapoveke protivohunske službe. »Lahko se vznemirjate,« je začel, »nad tem, da ima zasebno letalo pravico krožiti nad prestolnico. Letala trgovskih prog nimajo dovoljenja letati nad določenimi pokrajini, tudi turistična letala ne. Zdi se mi potrebno, da se začne resna preiskava oseb v letalu, ki kroži nad vladnimi palačami že več tednov. Na splošno bi morali prepovedati vsem propagandnim letalom iz ozirov vojaške varnosti letati nad mestom.«

Pol ure pozneje je von Felseck prestrašen zagledal tri letalske častnike, ki so vstopili vsi zaripli od jeze. Pojasnili so mu, da je letalski minister besen nanj. Pilot propagandnega letala da je slavn častnik iz svetovne vojne, odlikovan z najvišjimi nemškimi odlikovanji. Mož, vreden vsega zaupanja. Zadet v živo in odločen dokazati, da so sumničenja Gestapa popolnoma neosnovana, je letalski minister ukazal, naj prisilijo propagandno letalo k pristanku na letališču v Staaken.

»Pojdite z nami.«

»Kam vendar?« je vprašal von Felseck. »V Staaken. Maršal Goering je prosil vašo ustanovo, naj bi vas poslala k razkrinkavanju domnevne zarote, ker ste pač tožitelj.«

Von Felseck se je usedel v avtomobil. Častnika sta ga odpeljala v Staaken.

Nenadoma se je propagandno letalo pojavilo na nebu. Trije lovci so prodrli skozi oblake in ga z obletavanjem opozorili, naj pristane. Na letališču se je razpostavila četa polka »Maršal Goering«, pripravljena na strel. Dva policijska avtomobila sta stala v bližini, da bi bila za vsak primer pri roki.

Letalo se je spustilo na letališče, lovci pa z naperjenimi topovi tesno za njim.

»Pridite zdaj,« sta dejala letalska častnika von Felsecku. »Hočemo, da ste zraven.«

Tedaj je iz letala izstopil mož v elegantni obleki. Za hip je obstal in pogledal okoli sebe. Nato je potegnil iz žepa zlato dozo, vzel cigareto in si jo mirno prižgal.

Von Felseck je klecnal. Eden poveljnikov je stopil k njemu in se zadrl: »Zdaj vam lahko povemo. Pilot je naš slavn Rhein-

feld.«

Nato se je obrnil k pilotu: »Stopite sem, Rheinfeld. Kakšna zadevala Doživeli boste edinstveno presenečenje.«

Poveljnikov glas je odmeval po letališču. Rheinfeld se je približal.

»Bil sem zapeljan v zmojo,« je preprosto dejal in sklonil glavo.

Vsi so obstali kot prikovani. Nato je nastala zmešnjava.

V trupu so našli skrito fotokamero. Drugi mož v letalu ni bil prav nič podoben nemškemu mehaniku. Prva beseda iz njegovih ust je bila »merde!« (francosko »drek«). Preiskovalcem je olajšal delo, ko je z močnim francoskim naglasom izjavil, da se mu zdi nepotrebno zanikati dejstva.

Rheinfeld je bil ves pobit. Ni več reagiral in moral, so mu obrnili roke na hrbet, da so mu nadeli lisice. Nasprotno pa je tuj agent nastavljal svoja zapestja s prija-teljskim nasmeškom.

V zmešnjava so skoraj pozabili na von Felsecka. Kmalu pa so se letalski častniki spomnili nanj. Stopili so predenj, udarili s petami, pozdravili in se opravičili. Izrazili so tudi občudovanje Gestapu in dejali, da bo Herr von Felseck v letalskem ministstvu vedno užival največje spoštovanje.

Von Felseck je po najbližjem telefonu vso zadevo sporočil svojemu predstojniku. Le-ta je zatulil od veselja in objel von Felsecka, ko se je vrnil na Prinz Albrechtstrasse. Gestapo je najvišjim oblastem na dramatičen način dokazal svoje zmožnosti. Istočasno pa pokazal, kako neuspešna je vojaška protivohunska služba.

Rheinfeld ni hotel odgovarjati pri zaslišanju. Samo, jokal je in ternal. Francoska pa ni bilo treba prositi, naj odgovori. Priznal je, da se je že pred meseci lotil svojega posla in da je preletel vso Nemčijo. Njegove fotografije pa da so že dolgo v rokah njegovih predstojnikov, je zadovoljno izjavil.

Na Prinz Albrechtstrasse je vladalo veselje. To je bil mojstrski udarec. Prvi pomembnejši vohun, ki so ga v Tretjem rajhu ujeli, je padel vroke mladi organizaciji Gestapa in ne v roke vojaški protivohunski službi. In komu so dolgovali ta uspeh? Dobremu staremu von Felsecku!

Ta je prebil večer doma pri steklenici. Zopremo brnenje letalskega motorja ni več kahlilo miru. Protj polnoči je legel v posteljo.

Ob eni zjutraj je zvonec pri vходу vztrajno zvonil. Felseck je vstal, misleč, da so pozni obiskovalci tovariš iz njegove urada. Gotovo so preveč pili in zdaj prihajajo ponj, da bi šil skupaj veseljačiti. Komaj pa je odklenil, so se vrata siloma odprla: na pragu je stal častnik, za njim pa dva vojaka.

»Gospod von Felseck?«

»Da, prosim?«

»Ukaz imam, da vas aretiram.«

»Zakaj?«

»Ne smem z vami razpravljati.«

Začelnajo se težave, si je mislil von Felseck, ko so ga odpeljali v vojaški zapor. Drugo jutro so ga jeli izpraševati. Zvedel je, da je osumljen vohunstva. Z njegovim posredovanjem da so razkrinkali tujega vohuna.

»Kako ste vedeli, da je vohun v tem propagandnem letalu, gospod von Felseck?« so ga spraševali.

»Nisem vedel,« je odvrnil suho.

Častniki niso hoteli verjeti. Okoliščine te afere so se jim zdele nenavadne. Von

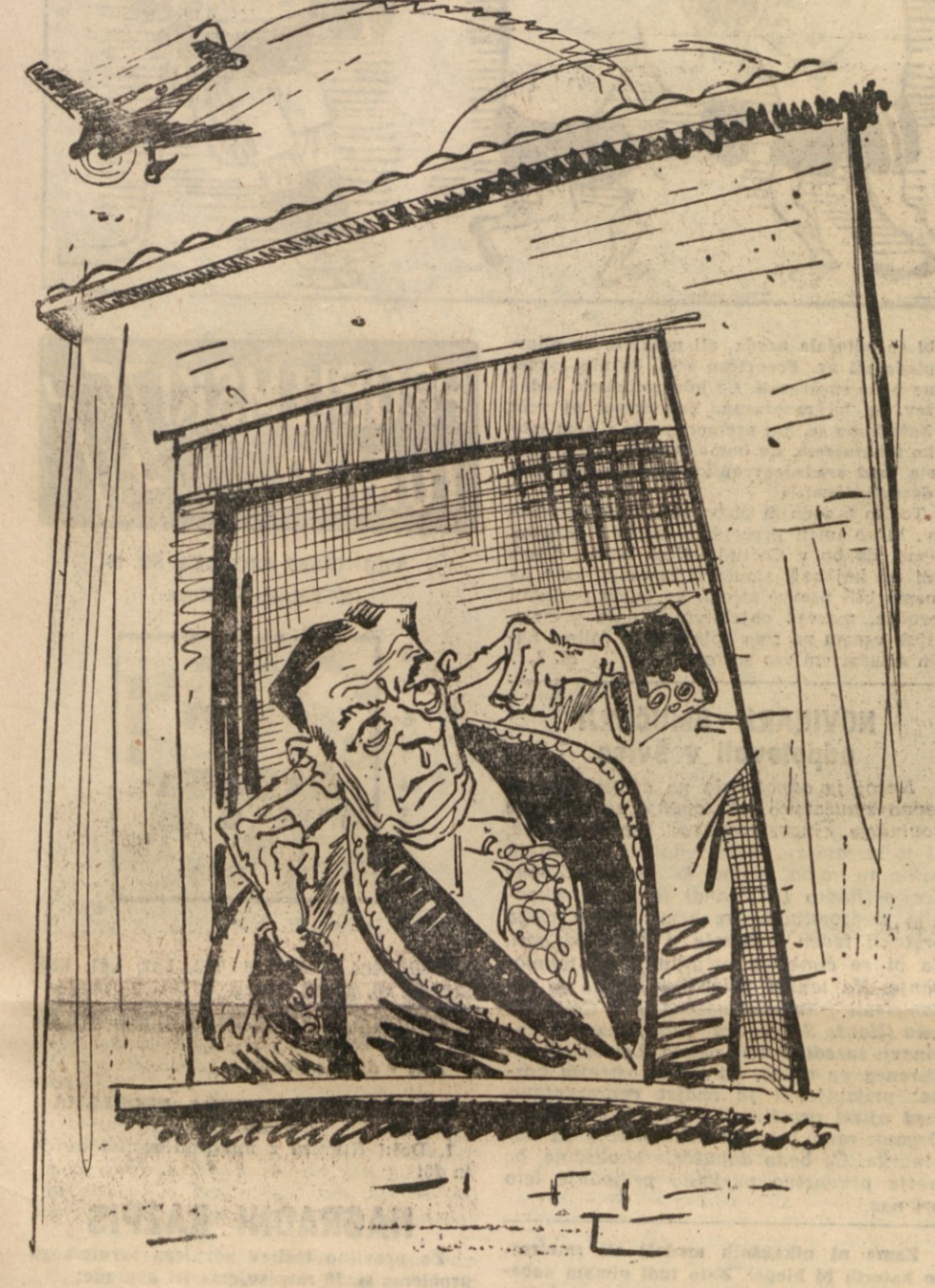
... v Madridu: Nekemu lastniku pivnice je že nekaj tednov iz blagajne zmanjkoval denar. Združenim močem vse družine in osebe je končno le uspelo krivca odkriti: dve miši, ki sta z bankovci hranili svoje mladiče.

... v Kaliforniji: Neki promeni policijski je kaznoval dva motorista zaradi prehitre vožnje. Plačala naj bi 11 dolarjev. Onadva pa sta ga prijavila, češ da je nasmetil cesto: ko je namreč pisal potrdilo o plačani kazni, mu je padel na tla indigo papir. Globa za ta prestopok pa je znesla 25 dolarjev.

... v Angliji: Mr. Morton, rejec ovac si je nabavil radar, ki bi mu pomagal iskati zasnežene ovce. Ta naprava zazna udarce srca tudi skozi pet čevljev debelo sneženo plast.

KAKO BOMO ŽIVELI

Ob vznožju pogorja Tibesti, geološko najstarejšega dela Afrike sredi Sahare, je znana kamnita puščava. Na kilometre daleč se razteza gola skala brez ene same sledi rastlinstva. Tako ni nikjer druge na zemlji. Včasih ne dežuje tudi po več let.

Četudi bodo vodili delo v sončnih centralah roboti, bodo morali to delo vendarle nadzorovati ljudje. Ljudje pa potrebujejo vodo, da živijo. Preveč bi stalo, če bi to vodo dovažali z vlakali ali letali. Od kod je bodo torej vzele? Skrb je odveč. Celo v najbolj suhem delu Sahare je v najbolji suhi deli Sahare je vode dovolj, če le vrtamo dovolj globoko. Pod tem pustim plaščem zemlje ležijo nevidne vodne zaloge. Ironija usode! Kamnita površina zemlje, ki bi tako potrebovala vodo, da bi živelila, je pretrda, da bi pustila vodo iz globin. Orjaško podzemeljsko jezero Sahare se širi od severnih obronkov južnega Atlasa do samega središča puščave. Po merilvah je tu 600.000 km² vodne površine. Ves dež, ki pade v severnem Atlasu in širini Sahare, odteče v orjaško podzemeljsko jezero. To pomeni letno 5 milijard kubnih metrov vode, celotna zaloga pod Saharo pa 60.000 milijard kubnih metrov.

Na Afriko najbolj dragocene tekočine! Kakšna bo bodočnost Sahare, si ob tem razmišljanju ni težko predstavljati. Najprej bodo morali ljudje izvrtati pot do vode tam, kjer je kamniti plašč najtanjši. S črpalkami bodo potegnili vodo na površino in ustvarili umetne oaze, prva središča napredka največje puščave sveta. Tako bo postala Sahara počasi spet zelena, kot je bila že večkrat v prazgodovini. Če bodo ljudje skrbno čuvali zaloge vode, bo 60.000 milijard kubnih metrov vode zadostovalo za deset tisoč let. S tem bodo ustvarjeni pogoji za življenje, vse ostalo, kar pomeni napredek, pa bo teklo tako kot povsod drugje na naši zemlji. V zadnjih letih so našli v južnem delu Sahare okrog Čadskega jezera ogromne rezerve najrazličnejših rud. To nam da slutiti, da bo središče težke industrije v Afriki okrog leta 2100 prav v tej, danes za človeka skoraj izpušeni pustinji.

ZDA

Največ surovin porabijo v ZDA. Vsak državljan je leta 1950 porabil 18 ton, leta 1975 pa jih bo celo 23 ton. Dnevno porabi torej Amerikanec več surovin kot sam tehta.

Šest procentov svetovnega prebivalstva porabi po teh podatkih več kot 66% vseh surovin. Dokler najdemo te surovine v svoji lastni državi, ostalemu svetu ni nič mar. Ko pa začne zaradi potrebe po novih surovinah gledati preko mejo, nastanejo problemi. Ves svet se trudi z dvigom industrializacije. Ali bodo ostala ljudstva mirno gledala, da jim bodo Američani jemali surovine, ki bi jih sami že dolženo šteli let — zavisli pač od njihovega tehničnega razvoja — neobhodno potrebovali?

Krivulja prirastka prebivalstva v ZDA kaže naslednja števila: 76 milijonov leta 1900, 114 milijonov leta 1925, 150 milijonov leta 1950, 193 milijonov leta 1975 in 250 milijonov leta 2000. Ker pričakujejo padec števila rojstev, se bo število v 21. stoletju najbrž stabiliziralo na približno 275 milijonov.

Ce bodo hoteli ti Američani dvigniti svoj življenjski standard po krivulji, v kateri napreduje danes, bodo potrebovali leta 2050 toliko energije, da jim ne bo za njo zadostoval ves premog, vsa nafta, vse vodne sile in vsa atomsko energija ter bodo tudi oni morali preiti na izkoriščanje sončne energije. Te ne bo kmalu zmanjkalo. Samo na Arizono meče sonce vsako leto toliko toplote, kot bi jo dalo 40 milijard ton črnega premoga. Zato je skoraj gotovo, da bodo imele ZDA v naslednjem stoletju vsa puščavska področja pokrita z napravami za izkoriščanje sončne energije.

Prej smo dejali: če se bo število rojstev stabiliziralo. Več okoliščin potrjuje to ugibanje. Ena med njimi je predvsem ta, da je povprečna starost mladoporočencev v ZDA iz leta v leto večja. To je posledica bolj praktičnega gledanja na zakon: poroka z vsem, kar družina potrebuje — tega pa povprečni Američan pred svojim tridesetim letom ne more kljub lepim zaslužkom. Vzemimo za primer samo inženirje. Leta 1930 jih je

SIBIRIJA IN PROMET

Poglejmo si še Sovjetsko zvezo z neprecenljivimi zakladi premoga, lesa in železa v Sibiriji! Ali ne bo mogoče tam nastalo novo industrijsko središče sveta, s položajem kot ga imata danes Evropa in Severna Amerika? Zalog je brez dvoma dovolj. Toda obstaja nekaj, kar je nepremagljivo: ogromne razdalje sibirskega prostora. Železna ruda in premog sta za težko industrijo brez pomena, če ju nimamo v istem kraju. Premogovniki Kuznecka pa so 2500 km oddaljeni od železa na Uralu. Če bi hoteli preprečiti premog k železni rudi ali narobe, bi za pot od Magnitogorska do Kuznecka na vsakih 500 ton premoga, ki bi ga pripeljali, porabili 100 ton za prevoz po železnici. Sempalatsk za Rusijo življenjsko važni življenjski center, 600 km zahodno od Altajskega pogorja, je oddaljen več kot 3500 km od najbližjega pristanišča v Črnem morju. Stroški takšnih transportov se običajno podvojijo pri razdalji 500—600 kilometrov. Povprečna prometna razdalja v Evropi je med 150 in 250 km, v Ameriki med 300 in 500 km, v Sibiriji pa med 1000 in 1500 kilometri. Transport po morju med dvema najbolj oddaljenima točkama zemeljske površine ne bi bil tako drag kot transport po železnici na to sibirsko razdaljo! Rusi se tega zavedajo že iz časa carjev. In njihov načrt o povezavi Osrednje Azije s Črnim morjem ne temelji na železnici, ampak na prekopih, ki bi vezali pet velikih sibirskih rek. Črno in celo Vzhodno morje.

Zaradi teh razdalj bo Sibirija še dolgo vezana na počasni industrijski razvoj in je skoraj neverjetno, da bi kdajkoli dosegla

industrijsko stopnjo ZDA ali Evrope. Zaradi velikih zalog surovin Rusi ne bodo čutili tolikšne potrebe po novih snoveh, ki bodo po njih posegli predvsem v Ameriki in tropskih deželah in bo zanje še najceneje ostati pri normalnem razvoju težke industrije.

S tem smo prišli okrog zemlje. Izhajali smo iz današnjega stanja, upoštevali prirastke prebivalstva in zaloge surovin. Ali smo ravnali pravilno? Najbrž smo. Če primer Sibirije nam to potrjuje. Promet vsega sveta še danes ne zadostuje potrebam človeštva. Če bi hoteli preseliti komaj 10% današnjega prebivalstva s kontinenta na kontinent, bi morali porabiti vsa prometna sredstva sveta iz leta 1955. Ves današnji promet pomeni samo izenačenje konic. Da postaviva vprašanje prometa neke meje, ki jih bomo le težko dosegli, nam bo najbolje povedal naslednji primer:

Če bi hoteli zbrati polovico prebivalstva milijonskega mesta na 100.000 m² velikem trgu, bi ta množica prihajala na trg n. pr. po štirih cestah (po vsaki 125.000 ljudi), kar pomeni človeško kačo, ki bi bila dolga 5 in pol kilometra, če bi stopali v dvajsetstopenjski. To pomeni blokiranje vsega prometa v krogu 5,5 km okrog trga. Da bi prišli vsi ljudje tja, bi trajalo štiri do pet ur in prav toliko, da bi se spet razšli. Če bi hoteli torej zbrati polovico prebivalstva milijonskega mesta, bi morali za deset minut zapreti ves promet. In res je, da je cestni promet v vsemestjih največji problem. Tudi najbolj rafinirane tehnične iznajdbe ne morejo bistveno izpremeniti dogajanj na vsemestnih ulicah.

Tu se konča moč tehnike, kljub največjim naporom znanosti. Ta nemogoče omejuje veliko število možnosti na nekaj osamljenih. To zvičuje verjetnost naših tehnično gospodarskih razglabljanj do stopnje, ki jo lahko znanost brez nadaljnjega sprejme.

PRIHODNIJČ:
KORAK V VESOLJE

KUPUJTE LE BONBON

KER JE IZVRSTNE KVALITETE IN GA PROIZVAJA TOVARNA ČOKOLADE, BONBONOV IN KEKSOV

»Josip Kraš«

ZAGREB

SVINJSKE KOŽE

ODKUPUJE

Kotek

PO NAJUGODNEJŠIH CENAH!

Felseck se je brčkone skesal, so dejali, da se je družil s temi vohuni. Odločil se je, da razkrije njihovo dejavnost in se tako odkupi.

Kljub ugovarjanju mu niso verjeli. In kaj je počela Marija, francoska skrivalka, v njegovem gospodinjstvu?

Gestapo pa je imel svoje moke tudi v vojaškem obveščevalnem oddelku. Tako je brž zvedel za aretacijo von Felsecka. Predstojnik je ukrenil tako, da je bil njegov agent takoj izpuščen.

Tri dni po svoji osvoboditvi je von Felseck kosil v restavraciji v Stockholmu z avtorjem te zgodbe. Marija, navidezna skrivalka, ga je spremljala. Pravkar sta se poročila in upala, da jima bom pomagal.

»Nacisti so me prisilili, da sem postal vohun,« mi je dejal von Felseck.

Nisem vedel, če smem verjeti. Naj ju javim, izdam policiji? Teško je biti trd z ljudmi, ki te prosijo pomoči.

»Kako pa ste vedeli, da je ravno iz tega letala delajo zračne posnetke Berlina?« sem ga še vprašal.

Hudomušen žarek se je prižgal v očarljivih Marijinih očeh.

»Veste, von Felseck je delal z menoj. V Berlin me je bil poslal »Deuxieme Bureau«. Med drugim sem morala nadzorovati tudi von Felsecka. Mridva pa sva se zaljubila... Nekaj je pač treba dati Nemcem, da nas ne osumijo, pa sva žrtvovala letalca.«

»In kaj se je zgodilo potem z aretiranim letalcem?« sem vprašal.

»Povej mu,« je rekel von Felseck Mariji. »Oh,« je dejala, »zelo preprosto. Vedela sem, da smo držali v Franciji dva nemška vohuna. Prišlo je do izmenjave, tako da ni bil nobeden vohunov ustreljen. To bi bilo med vojno seveda težje. V mirnem času pa se čisto dogaja.«

Kratko, toda novo...

Vse, kar je prav, toda s takšno zimo, kakršna je letos, pa športniki pri nas res nimajo kaj začeti. In športni uredniki še manj!

Toda, kaj bi se spotali ob višje ale... Eni pravijo: to je od atomov, drugi sodijo, da bomo vse, kar nam po tej strani gre, še dobili — toda malo pozneje. Konec koncev čakamo vse, povsod, pa počakamo še tudi!

Prav na sredi januarja nas letos v športni kroniki razveseljujejo pravzaprav samo, kar je najrazličnejših občin zborov, ki so to pot — in še kako — kar dobrodošli. Toda za te vrstice med vsem gradivom nismo našli nič primernega. Če omenimo le toliko, da problematični »okrog« raznih problemov (takole se zdaj pove, da ubogi bralec sploh ne ve več, ali se to dela z besedami ali z nogami) sicer ni ne konca ne kraja, vendar so nazadnje vsi zaključili, poudarili in se bodo dobili dovi gotovo, poiskali... ali že letos ali pa prihodnjič kdaj, smo pravzaprav opravili z njimi. Saj veste, novi odbori z neumornimi dosedanjimi delavci in dodatkom nekaterih novih, ki bodo nadomestili manj neumorne... to bo nova sezona, nova pesem, nov vzlet po starih tirih.

Na terenu samem praznijo — s prazninami. Kako pa naj drugače — brez snega in z 10 stopinjami nad ničlo? V Ljubljani nič, v Celju prav toliko, v Mariboru 20 boksaljev, ti edini so bili na ogled za vse športno občinstvo Slovenije zadnje nedelje. Prostora v dvorani pa je bilo še za tistih nekaj sto premalo.

Dalje igralci bele žogice (in kako smo jih še nedavno odpravili med neobljene) so se na treh straneh udarili za naslove ekipnih prvakov države. V Subotici člani, ki so odnesli zlor Porizan iz Beograda, v Kraljevu ženske, med katerimi so bile najuspešnejše izraške beograjske Gradjevarice (Ljubljanka komaj šeste), v Zagrebu pa mladinci, kjer so Zagrebčani iz Mladosti za tesno preveč osrečevali prijetno spomladansko sonce.

Kolesarji, kdo pa naj misli nanje zdaj, ko samo gledamo pod oblake, kdaj bomo dobili letošnjo pošljiko? So pri delu na cestah po Egiptu. Na 14-dnevni mednarodni dirki so v prvih etapah zmagovali: drugi — Poljaki, Bolgari, Romuni itd. Za vse športne preveč osrečevali prijetno spomladansko sonce. Franjo Mihalič je startal na mednarodnem krosu v Lyonu in zmagal s časom 27:28 ter pomagal še Pandoroviču do drugega mesta. Tudi kot ekipa je bila Jugoslavija prva.

V smučarskem svetu so vse oči obrnjene v Cortino. Precej olimpijskih tekmovalcev je že tam, dan za danom pa prihajajo novi in danes teden računajo z zborom približno 1200 navzočih. Zadnje alpske poskusne tekme so spustili Avstrijci v Kitzbühelu (ta kraj nesrečnega pravopisa spakujejo naši pisarji ljudje tako nemišljeni, da je treba zdaj povedati, da se piše samo tako kakor zgoraj in ga je mogoče na karti najti kot okrajno mesto na Tirolskem — 780 m nad morjem) z izredno veliko tujo udeležbo (170 smučarjev iz 21 držav). Tudi to pot so Avstrijci (toda sicer moški) prespevali vsa najboljša mesta, junak prireditve pa je bil njihov olimpijski kandidat št. 1 Toni Sailer, ki je postal tudi zmagovalec v kombinaciji. Tudi za njim sta še dva Avstrijca — Rieder in Hinterseer. Za presenečenje je v ženski konkurenci poskrbel Norvežanka Sandvik (pred leti še moški iz Norveške v alpskih disciplinah niso pomenili nič), ki je kot peta v smuku (zmagala je Nemka Spertl in prva v slalomu zasedla tudi najboljšo mesto v kombinaciji pred Kanadanko Wheelerjevo in Rusinjo Sidorovo. Naši so delno na okrevanju ali — kakopak — tonejo v senci tistih, ki so pač boljši.

V tekmovalstvu za jugoslovanski rokometni pokal, ki so ga imeli v Zagrebu, je proti pričakovanju zmagala domača Mladost pred Mlado Bosno, tretja je Crvena zvezda, po njej poraženi Odred (17:21) pa četrti (med šestimi).

Republiški prvak v hokeju na ledu so Jesenice s tremi dobitničnimi tekmi: s Celjem 22:2, s Papirničarjem 11:0 in z Ljubljano 1:0. To so rezultati — kar za jugoslovansko kleturjo. Bomo imeli kmalu druge — na državnem prvenstvu — tudi na Jesenicah.

Sicer pa tišimo tige, snega in ledu nam manjka ne samo za tisoče neučakanih prijateljev, temveč celo za osvežitve teh vrstic.

Ob odhodu naših smučarjev na olimpiado v Cortino

POVRHU ŠE SMOLA

Da bi danes govorili o plasmaju naših smučarjev, je pravzaprav nesmisel. Vemo samo to, da bo konkurenca izredno velika in za naše smučarje bo dovolj častno, če se bodo med svetovno elitno uvrstili na tista mesta, ki pravzaprav ustrezajo njihovim sposobnostim in tudi pripravam. Toda kljub vsemu naj zapišemo nekaj pripomb na račun udeležbe naše smučarske reprezentance v Cortini, saj je začetek VII. olimpijskih iger tik pred durmi. Pred dnevi smo se pogovarjali z našimi zveznimi kapetani in tudi trenerji, ki vsi soglašajo s tem, da so naši smučarji dejansko doslej še najbolj pripravljeni. Ne smemo pa to pripravo še primerjati s pripravami mnogih inozemcev, ki imajo neprimerno boljše pogoje kakor naši tekmovalci.

Zvezni kapetan za alpske discipline, inž. Gusti Pohar, je še od vseh najbolj zaskrbljen. Ko smo ga nedavno srečali na Smučarski zvezi Slovenije, je samo majal z glavo in venomer ponavljal:

»Naj zločed vzame vse skupaj! Ne samo, da imamo doma najslabše pogoje za treniranje alpskih smučarjev, povrh se nas drži še smola!«

»Kaj pa vas je toliko vznemirilo?«

»Ves up je bil v Tičinku. V Wengenu v Švici se je polomil in tako smo ostali brez edinega tekmovalca, na katerega so resne računali tudi drugi inozemski alpski moštri.«

Naj povemo, da smo ob prihodu v domovino iz Švice srečali na postaji vedno razpoloženega Tinčka Muleja, ki je o tej nesreči pripovedoval naslednje:

»Spustil sem se, ker ne poznam strahu! Saj si lahko mislite, da bi bila smota za me, če bi priplužil v cilj. Tako pa... Ah, kaj bi pripovedoval. Jazen sem na carinike, ki so mi pobrali moje smuči za smuk in tako sem moral nastopiti z lahki — slalom dilcami. Tudi cariniki imajo svoj delež pri moji nesreči...«

Prav res, strinjamo se z Mulejevim mnenjem, vendar je vsaka beseda na njegov račun zaman, ker leži doma v bolniški postelji z nogo v mavcu. In kaj lahko pričakujemo od ostalih naših alpskih smučarjev? Se največ si obetamo od Slavice Zupančičeve. V Grindelwaldu je zasedla častno 24. mesto med 70 tekmovalkami, ki pa seveda niso prišle vse na cilj. To je izreden uspeh in povsem se strinjamo z mnenjem trenerja Francisa Čopa, ki nam je pred dnevi poslal pismo, v katerem pravi:

»Čast našega alpskega smučanja lahko sedaj reši samo borbeni Slavica!«

Ko so se naši skakalci vrnili s turneje in treninga po Avstriji, nam je trener Pribošek pripovedoval o trenutni formi naših skakalcev. Po njegovem mnenju ne smemo vreči puške v koruzo. Skakalci bodo nastopili šele zadnji dan na olimpiadi, 5. februarja, torej imajo za treniranje še dovolj časa. Prejšnjo

soboto so začeli specialno vadbo v Planici, saj je padlo toliko snega, da so si lahko pripravili eno izmed petih skakalnic v Planiški dolini.

»No, Siki — tako pravimo trenerju Pribošku — povej nam nekaj svojih misli o vrednosti jugoslovanskih skakalcev.«

»Polda je zdaj še vedno Polda! On se pripravlja po svoje in nedvomno sta zanj najpomembnejši psihološka priprava in počitek. Nanj je treba vedno računati. Ostali potrebujejo daljšo dobo za treniranje. Prepričan sem, da bodo do 5. februarja v tolikšni formi, da bodo lahko dejansko pokazali svoje sposobnosti, ki pa niso majhne.«

»O tem ne bom govoril. Dejstvo je, da je konkurenca iz leta v leto hujša in večjih smo trenirali morda dvakrat na teden, da-

ZELIMO NASI SLAVI ZUPANČIČ, DA BI SE V CORTINI ČIMBOLJE ODREZALA

nes pa zahteva vsaka tekma, kaj šele olimpiada, trening trikrat na dan!

Dovolj smo slišali o skakalcih. Na Pokljuki so bili zbrani naši tekači pod vodstvom trenerja Jožeta Knifice, večkrat pa jih je obiskal zvezni kapetan Gregor Klančnik. Pred nedavnimi smo ga srečali na Smučarski zvezi, kjer je urejal zadnje formalnosti za odhod tekačev, in za razgovor je bil kot vedno takoj pripravljen.

»Naši tekači so se za to sezono tako pripravljali kot še nikdar doslej. Rezultati, ki so jih dosegli pred nedavnimi na tekmi na Pokljuki, ne ustrezajo njihovim sposobnostim, ker so bili več dni pred tekmo živčno napeti. Tudi vi bi bili v takšnem stanju, če

NAMESTO V CORTINO — V MAVEC (ALI) NESREČA NIKOLI NE POČIVA

NA TURNIRU V BEVERWIJKU JE ZASEDEL MATANJOVIČ KOMAJ PETO MESTO!

bi se odločala usoda, ali potujete na olimpiado ali ne. Prepričan sem, da nas tekači ne bodo razočarali. Če kdo pričakuje čudežev, ta bo razočaran. Teh danes ni več! Zavedamo se, kaj premoremo in s kom lahko tekmuje. Če bomo dosegli častna mesta med srednjeevropsko elitno, potem smo dosegli dovolj!

Toliko o zadnjih pripravah naših smučarjev, ki so imeli precejšnjo smolo s snegom. Vemo, da bo v Cortini velika borba. Vemo tudi to, kaj naši smučarji zmorejo, zato ne smemo biti preveč strogi, ko bomo poslušali poročila, marveč objektivni z našo presojo. Kljub vsemu pa smo optimisti in želimo našim smučarjem vso srečo!

M. L.

NOVINARJI - SMUČARJI odpotovali v Švico

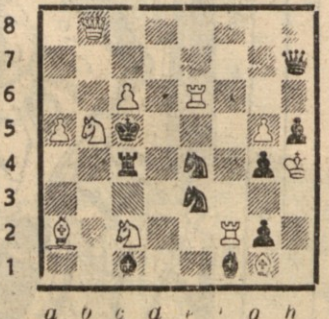
Nocoj je odpotovala na drugo mednarodno smučarsko tekmovalstvo za poklicne novinarje jugoslovanska reprezentanca, ki jo sestavljajo člani redakcij slovenskih listov in radija. Ekipa, ki jo vodi Zvone Zorko (Radio Ljubljana) je pod strokovnim nadzorstvom trenerja Janeza Čopa pretekli teden trenirala v Kranjski gori, da bi se čimbolje pripravila na tekmovalstvo. Na lanskem prireditvi, ki so jo organizirali francoski novinarji v Courchevelu (Haute Savoie) so jugoslovanski novinarji zasedli četrto mesto. Letošnja konkurenca pa obeta, da bo še ostrejša borba: prijavljenih je enajst reprezentanc, med njimi prvič tudi sovjetski novinarji. Organizirano bo tudi tekmovalstvo za novinarke. Če bodo dopuščale okoliščine bo tretje prvenstvo verjetno prihodnje leto pri nas.

Zame ni nikakršnih medalj ali smotrov, po katerih bi hlepel. Zato tudi nimam nobene vzroke več, da bi ostal amatér na ledu. — Tako je nedavno rekel ameriški svetovni prvak v umetnem drsanju, 21-letni Hayes Alan Jenkins. To je pripomnil na koncu svoje izjave, da bo v Cortini d'Ampezo poslednji nastopil na olimpiadi.

PROBLEMSKI TURNIR

TURNIRSKI PROBLEM ŠT. 18

(N. Pobega — Koper)

Beli: Kh4, Db8, Te6, Tf2, La2, Lg1, Sb5, Sc2, a5, c6, g5 (11 figur)

Črni: Kc5, Dh7, Tc4, Lc1, Lf1, Se3, Se4, g2, g4, h5 (10 figur)

Mat v dveh potezih!

REŠITEV TURNIRSKEGA PROBLEMA ŠTEV. 17

1. Dc3! Nujnica z mnogimi sečišči na d4 in d6!

NAGRADNI RAZPIS

Za pravilno rešitev gornjega turnirskega problema št. 18 razpisujemo tri nagrade:

1. nagrada 1000 din,
2. nagrada 600 din,
3. nagrada 400 din.

Če bo pravih rešitev več, bo odločal žreb. V primeru, da ima problem več rešitev, pridejo prvenstvo za nagrade v poštev tisti reševalci, ki odkrijejo več teh rešitev. Med enakimi odloča žreb.

Rešitve sporočite na dopisnici na naslov: Uredništvo »TT«, Ljubljana, Tomšičeva 7, pošti predal 150. Kot kupon prilepite na dopisnico tudi sliko diagrama! Rešitve sprejemamo do torka, 24. I. m.!

NAS SODELAVEC NAM PIŠE IZ BRAZILJE

XXXI. CORRIDA DE S. SILVESTRE

DRAMATIČNI BOJ DRAGA ŠTRITOFA

Pred ciljem: Štritof drugi

SAO PAULO, JANUARJA

Nesporno največja prireditev Sao Paula je vsakoletni tek na 7300 m ob polnoči na Silvestrovo. Letos cenijo, da je bilo na ulicah, kjer je teklo 328 tekmovalcev, nad milijoni ljudi: bržkone pa je bil drugi milijon zbranih pred televizijskimi aparati, saj so tek prenašale vse tri tu-kajšnje televizijske oddajne postaje, televizijski sprejemniki pa so tu že skoraj v vsaki hiši.

Neverjeten je interes ljudi za nogomet in podobne športne prireditve. Letošnje tekmovalstvo je bilo, kot so pisali tukašnji listi, edinstveno, saj je rasla napetost z minute v minuto, odločitev, kdo bo prvi, pa je praktično padla šele v zadnjih sekundah, če ne sploh v zadnji, saj je naš Štritof tekel ves čas skupaj z zmagovalcem Angležem Kenom Norrisom in prišel na cilj — jaz sam nisem mogel videti tako natančno — po pisanju listov SAMO POL METRA ZA ANGLEŽEM. Nesporno pa je, da je bil Anglež prvi. Na zadnjih sto metrov sta se petkrat menjala v vodstvu in radijski napovedovalci so komaj z besedami sledili menjajočim se situacijam: Vodi Jugoslovani... Vodi Angleži... In spet in spet. Bila je športna borba, ki je dosegla tu še niso videli in ne doživeli in ki je stonjevala živčno napetost publike do skrajnosti.

Naš Štritof se je res izkazal in samo majhna smola, da je 50 m pred ciljem stopil na tramvajsko tračnico in samo malo spoodrval, kar mu je vzel iz rok lavoriko. Leta 1955 je mnogo tekmoval in ni nikdar dosegel manj kot tretje mesto. Ostale tekmovalce izvrta no počna in je natančno vedel, da mu je tokrat nevaren samo Ken Norris, saj se je z vsemi drugimi že pomeril. Vedel pa je tudi, da je v izvrstni kondiciji.

Ze po prvem kilometru se je postavila v osrednje četvorica tekačev: Anglež, Jugoslovani, Šved in Nemec. Avenija S. Joana prva, kilometra proga, je ravna in Štritof si je zbral za svojo

pot cestišče med obema tramvajskima tračnicama, ker je tu najbolj gladko in ni oljnatih madežev, kjer bi mogel spodrsniti. Po zavodu na levo vodi proga na avenijo Angelica, ki je precej strma. Štritof, ki prav strmino nadpovprečno obvlada, vodi, Šved in Nemec zaostaneta. Sama v osredju vodita Norris in Štritof, vsak vedno znova poskusa, da bi prehitel drugega. Toda nobenemu se ne posreči. Vsi ostali tekači so daleč za njima in ko oba vidi, da sta si kos nekoliko popustila ostri tempo, da si nabere ta ali za zadnjih 500 m.

Kot sem v začetku omenil, je bil tek zadnjih 500 metrov vlek dramatizacije športne tekme, ki se je zaradi Štritofove smole končala z Norrisovo zmago.

Listi mnogo pišejo o Norrisu, saj je to mlad 24-letni študent zelo lep in na videz dosti mlajši. Njegova silka tik pred ciljem v skrajni napetosti kaže seveda popolnoma drug izraz. Še več ne pišejo o Štritofu. Podnasov lista, ki je priredil to veliko mednarodno tekmovalstvo, »A Gazeta esportiva«, se glasi:

»BRILJANTNA ZMAGA MLADEGA ANGLEŠKEGA ATLETA, KI MU JE SEKUNDIRAL NE MANJ BRILJANTNI JUGOSLOVAN DRAGA ŠTRITOF«. Dolgo poročilo o Štritofu nosi podnaslov »VELIK, RES VELIK JUGOSLOVANSKI ATLET«. Ugotavlja, da je bil Štritof presenečenje, ki ga ni nihče pričakoval — ugotovili so o petem mestu. Bil da je res vreden naslednik velikega Mihaliča: »V ZADNJIH METRIH TEKA JE VSE KAZALO, DA BO ZMAGALO, KO JE NORRIS NENADOMA Z ZADNJI MIHAIČEM PREMAGAL ŠTRITOF«. Piše list in konča: »GOTOVO MOREMO TRDITI, DA JE NORRIS ZMAGOVALEC IN VREDEN VELIKE TRADICIJE ANGLEŠKEGA ŠPORTA, PRIZNATI PA MORAMO, DA JE ŠTRITOF ATLET KI ODLIČNO ZASTOPA SLAVNO ZGODOVINO JUGOSLAVIJE V TEM NAJVEČJEM SVETOVNEM TEKASKEM TEKMOVANJU.«

Da so bili na tej tekmi vsi brazilski športni forumi, je jasno. Zbrali pa so se tudi vsi visoki predstavniki oblasti z guvernerjem države Sao Paulo in z novo

izvoljenim predsednikom Brazilije Kubitschkom na čelu. Guverner je tudi pred startom pozdravil vse tekmovalce. Govor so prenašali vsi televizijski in radijski oddajniki. Nepoporno lep je bil pogled na start in cilj pred slovesnim prireditelja »A Gazeta esportiva«.

Iz desetega nadstropja te palače so potegnili čez cesto številne girlande žarnic nameščenih je bilo nešteto reflektorjev, ob tem pa takšna množica zbranega ljudstva, da so bile široke avenije ob prosti in vsa okna nebotičnikov natrpana.

Letošnja prireditev je bila ena intridestna. Vse do leta 1947 je bilo to nacionalno športno tekmovalstvo, od tega leta dalje pa je mednarodno z udeležbo najboljših tekačev vsega sveta. Jugoslavija ima v zadnjih petih letih najboljše rezultate: leta 1931 Mihalič tretje mesto, Ceraj peto; leta 1932 Mihalič prvo mesto; 1933 Mihalič drugo mesto (prvo Zatopek); 1934 Mihalič prvo mesto, 1936 Štritof drugo mesto.

Dr. L. Lajovic

»Ta mož ni znal risati...«

V Toledu je bil vodič, ki je svojim poslušam razlagal, da so Grecove postave zato tako potegnjene, ker je imel mojster napako v očesu. No, ta napaka je morala biti nalezljiva, zakaj že Grecov vzornik Tintoretto je slikal nenormalno dolge figure. Resnica je, da učinkujejo dolge, zelo vitke postave plemenito in poduhovljeno — ali imenitno in elegantno kakor Watteaujeve. Glava pravilno raščena človeka, tako pravijo, naj bi zavzemala sedmino ali osmino celotne dolžine telesa: na Tintoretovih slikah pa zavzemajo največkrat devetino, na Grecovih že celo desetino. Zavoljo teh nenavadnih proporcij izžarevajo Grecove figure nekaj nadzemeljskega, mističnega — religiozno zamaknenosti. Z drugimi besedami: njihova višina je umetniško izrazno sredstvo.

To izrazno sredstvo srečamo v slikarstvu

ste in sočne. Michelangelo je imel drugačno težnjo. Slo mu je za to, da bi dvignil človeka nad njega samega — kjer ne v religioznem, pač v nadčloveškem, titanskem zagonu. Zato je potreboval nadnaravne dimenzije, telesa, katerih muskulatura je dvignila telesno silo do ideala duševne moči. Tudi njemu se je posrečilo, kot se je dva tisoč let prej posrečilo ustvarjalcem permagonskega oltarja. Tako najde vsak veliki umetnik pravo izrazno sredstvo za svoja hotenja.

Tako je lahko dometi, zakaj Picasso stalno spreminja tipe svojih figur. Ideji se podreduje tudi telesa; zato se na njegovih podobah pojavljajo zdaj vitka ali zgetena, zdaj masivna. Pa ne samo telesa: vsak predmet se v Picassovem delu neprestano spreminja, vsaj vsakih par let — mehak, ošiljen, zviti ali okrogel, kakor pač zahteva ideja. Če pred-

Peter Paul Rubens: Diana (detajl)

vedno znova — od etruščanskih fresk preko ferarske šole do moderne; in vedno znova služi poduhovljenju, eleganci, ali — pri maniristih obojemu skupaj. Zato so tudi risbe v modnih žurnalih takšne, kakršne so.

Cranachovi mitološko pobarvani akti so graciozni in erotični — paša za oči; zato si je slikar izbral nežne, voljne, porcelanaste modele, ki so osvojili rokoko. Rubens ni slikal »debelih« žen samo zato, ker so bile njihove obline po njegovem okusu, marveč predvsem zato, da bi dal izraz svojemu flam-skemu patosu — s Cranachovimi figuricami tega gotovo ne bi uspel! Njegov »učence« Renoir je slikal prav tako belušne akte. »Zmeraj sem si želel,« je nekoč dejal, »da bi slikal človeška bitja kot sadeže.« To se mu je posrečilo: njegove žene so vseskozi čvr-

meti, ki jih skušam upodobiti,« je rekel Picasso, »zahtevajo drugačen izraz, pri izbiri nikoli ne omahujem.« Picasso se tolikanj podvrže tej zahtevi, da se njegova osebnost popolnoma skriva v ozadje. Picasso je največji neznanec, ki je slikal Picassove slike.

Cézanne je dolgo študiral Greca. Pri njem se je učil form in proporcij, podaljšal jih je, brž ko je to zahtevala slika. Znan je dvogovor med Edwardom van Gebhardtom in Maxom Liebermannom, ko sta stala pred Cézannovo sliko »Mladi mož v rdeči jopici«. Gebhardt, ki za umetniško svobodo ni imel nobenega razumevanja, je ježno zavpil: »Saj ta mož ni znal risati! Poglejte samo to neskončno dolgo roko!« — »Ah, kaj!« je odvrnil Liebermann, »ta roka je tako lepo naslikana, da sploh ne more biti dovolj dolga.«

SLOVENSKA KNJIGARNA V TRSTU

V Trstu je pet večjih in nekaj manjših italijanskih knjigarn. Raze, italijanskih najdene v teh knjigarnah tudi tuje knjige v vseh mogočih jezikih, celo ruske. Tudi v izložbah lahko opazite knjige iz vseh dežel in v vseh kontinentov. Zaman pa boste iskali v izložbi in tudi v knjigarni slovensko knjigo. V starem delu mesta je nekaj antikvariatov, tam prodajajo knjige tudi na stojnicah. Edino na stojnice zabreždejo sem pa tja kakšne slovenske knjige, ki pa jih kupci takoj pokupijo.

V Trstu javnih knjižnic pravzaprav ni. Razen Mestne knjižnice je še nekaj knjižnic posameznih ustanov, ki pa so dostopne le okroglijem krogu bralcev in so tudi zvečinoma strokovno enostranske. Skoraj edina oblika javnih knjižnic so tako imenovane krožne knjižnice, ki so vse v rokah raznih malih trgovcev. Manjša papirnica ima hkrati tudi krožno knjižnico, ki pa je napolnjena največkrat s preživeli ljubavni romani in zlasti z detektivskimi zgodbami. Seveda bi zamažali v kakšni taki knjižnici slovensko knjigo. Tudi Tržaška mestna knjižnica ima le bore malo starejših slovenskih knjig.

Za slovenske bralce je poskrbljeno z dvema slovenskima knjižnicama: Narodno in študijsko knjižnico in Ljudsko knjižnico. Slednja je odprta šele v zadnjem času.

Potreba slovenske knjige v Trstu je bila silno občutna. V soboto, dne 3. decembra 1955 so zato odprli novo slovensko knjigarno v Ulici sv. Frančiška. Ta knjigarna bo posredovala italijanom prevode iz slovenske in jugoslovanske književnosti, Slovincem pa prevode iz italijanske književnosti.

Obtožba in vera v bodočnost

Jugoslovanski krst Lacknerjeve eksperimentalne igre SE BO SIJALO SONCE v Prešernovem gledališču v Kranju

Obtožba človeka in vera v bodočnost človeškega rodu — to je poglobljena idejna vsebina eksperimentalne igre v treh dejanjih SE BO SIJALO SONCE, ki jo je njen pisec, v literarnih krogih malo znani ameriški Nemec dr. Stephan Lackner nastopil in letelster instanz. Personifikacija človeštva. Mož se znajde pred Sodnikom, pred svojo vestjo, svojo akumulirano kulturno zavestjo: obtožen je bratomora. Njegova krivda je dokazana: organiziral je prečno delujoče vojne stroje, katerim je v totalnih vojnah uničeval soljudi, moril svojega Brata. In ko Sodnik raziskuje dokazilno gradivo, se pred gledalci vrste pri- sori iz pravadnine, iz časa, ko je človek ko- rnil in uničeval ne dveh nogah, pa preko, rečimo,

bronaste dobe nekaj tisočletij kasneje, vse do razravnega časa po drugi svetovni vojni. Vendar Sodnik že izrečene smrtni kazni ne izvrši in pomilosti Moža z besedami: »Verovat moraš vase. Kot si se odrekel ljudstvu, tako lahko premagaš tudi organizirano množično ubijanje. Zmogel boš. Nikar ne misli, da si nepoboljšljiv, to bi bil edini zločin, ki ga ni mogoče odpustiti. Moraš verovat, da si sposoben za najvišji let.« In kljub grozečim oblikam, ki jih povzročajo atomski poskusi v sibirskih in severnoameriških puščavah, je pisec te igre optimist: igra se konča v prihodnosti. Mož in Žena v atomski reki letita na Venero.

Igra je zanimiva po svoji nadvse aktualni vsebini, prav tako pa tudi po privlačni eksperimentatorski obliki. V soboto, 21. januarja, bo doživela jugoslovansko praznizvedbo v Prešernovem gledališču v Kranju.

SCENO NAPRAVA: KAVČIČ
NA ODER POSTAVA: ŽIŽEK

Spomini, ki žive:

Ana Pavlova

Aleksander Borovski

Imela je osem let, ko je prvič videla baletno predstavo v Marijskem teatru in od takrat je živela samo za ples.

S štirinajstimi leti je že debutirala v Drigovem baletu »Diade«; potem, ko je končala z odličnim uspehom Imperialno baletno šolo. Bila je še otroško ganljiva in vsa lahkoneta. Vendar tudi že samosvoja.

In vendar je — kljub uspehom — postala prava solistka komaj leta 1903. Takrat, ko je zaplesala naslovno vlogo v romantičnem baletu »Giselle«. S to vlogo je ostala prav tako tesno povezana vsa njena velika, ustvarjalna umetniška podoba, kot z nepozabno »Labodjo smrtno«, s plesom, ki ga je posebej zanjo oblikoval slavni ruski koreograf Mihail Fokin in ki živi med najlepšimi glasbenimi stvaritvami skladatelja Saint-Saënsa. Monolog plesalke, ki ga razkriva balet »Labodja smrt«, je tako postal popolnoma nova oblika v plesni umetnosti.

Ana Pavlova je združevala v popolnem nasprotju s svojo drobno postavico sijajne odlike vzdržnosti, vztrajnosti in večno težnjo po neprestanem izraznem in tehničnem izpopolnjevanju. Tudi ko je bila na vrhuncu slave.

Spominimo se njenih profesorjev — slavnega Gerda, maestra Cecchettia in vseh tistih pedagogov šolam sveta, celo iz Japonske, ki so soustvarjali njeno brezhibno tehniko. Spominjamo se jih prav tako, kot žive v nas njene največje vloge iz baletov »Gusare«, »Paquita«, »Bayadéra«, »Esmeralda« in »Labodje jezero«.

Leta 1909 je sledilo sijajnim uspehom Ane Pavlove in ruskega baleta po vsej zapadni Evropi, v Pragi, Berlinu in na Dunaju, povabile v Pariz in London, kjer je triumfirala kot zvezda baletnega ansambla Sergeja Djagileva. Plesala je v baletih »Silfida« in »Kleopatra« in podpisala pogodbo, ki pa jo je prekinila že po par mesecih. Očitno je koreografu Fokinu, da v svojih baletih preveč poudarja zgolj dekorativno stran, vendar so vsi vedeli, da ji je bil v resnici na poti slavni Nižinski, ki je imel pri Djagilevu prvo besedo. Ana Pavlova je bila premočna osebnost.

Potem se je spet vrnila v Rusijo, pa se tudi tu sprla z baletno direktorjo in leta 1913 odšla v svet. Postala je internacionalna

zvezda. In večna popotnica. Osnovala je svojo plesno skupino in z njo žela navdušeno odobranje vsega sveta.

Sredi Londona je takrat zrastle velik internat za sirote. Vzdrževala ga je s svojimi sredstvi.

Prišel je čas, ko so jo turneje do kraja izmučile. Konec leta 1930: pravkar se je vračala iz Cannese, ko je morala zaradi železniške nesreče izstopiti in prebiti nekaj samotnih ur sredi mrzle zimske noči. Nakopala si je pljučnico pa kljub temu spet nadaljevala pot na Holandsko, kjer so čakali na njen nastop. Ni vzdržala. Po nekaj dneh trpljenja je izdihnila v La Hayu opolnoči med 22. in 23. januarjem 1931. leta. Tega bo kmalu petindvajset let.

Njena skupina je nadaljevala predstave. Tako je želela. V Chopinovih »Silfidah« je snop luči iz reflektorjev naznačeval njeno mesto. In sredi teh luči je plesala in živela prav tako zares, kot je bila pokopana v vrtu Bršljanovega dvorca blizu Londona, kjer je tolikrat poprej dolge ure opazovala labode in njihove gibe, da jih je potem tako enkratno in nepozabno posredovala ljudem — svojim prijateljem.

sodi danes med največje ruske in svetovne pianiste. Ze pred zadnjo vojno je koncertiral v Jugoslaviji in se predstavil zlasti kot nedosegljiv interpret Bachove glasbe, prav tako pa tudi kot mojstrski oblikovalec Chopinovih in Lisztovih del. Umetnik, ki že dolgo let živi stalno v Ameriki, se je uvrstil med plejado imen, v kateri so med drugim Rubinstein, Cortot, Brajlovski, Uninski. Časopisna in revijska poročila o njegovih zadnjih koncertih so polna blestečih priznanj njegovi edinstveni igri. V letošnji koncertni sezoni je Borovski prišel ponovno v Evropo in začel svojo turnejo z vrsto šestih koncertov Ba-

chove glasbe v Parizu, ki so postali pravi triumi. Iz Francije je umetnik odpotoval v Španijo, Italijo in Svico, 21. januarja pa bo s koncertom v Ljubljani začel turnejo po naši državi.

Ta koncert, ki ga prireja Koncertna direkcija Slovenije za svoj modri abonma, bo obsegal Bachova dela (Tokata in fuga v Lisztovi transkripciji ter Francoska suita v G-duru), s katerimi bo mojster potrdil svoj sloves Bachovega interpreta. V nadaljnjem sporedu pa bo igral dela Beethovna in Chopina, med katerimi je znamenita Sonata z žalno koračnico. Vse kaže, da bo koncert Borovskega eden viškov letošnje koncertne sezone.

* * * KNJIGE IN LJUDJE

90 ton ali 9 vagonov knjig

Je posredovala bralcem »Prešernova družba«. Ta razpisni račun nas je napotil k tovarišu Srečku Dimcu. Tako boste zdaj ponovno slišali mnogokaj o dejavnosti te družbe. Ponovno zato, ker je družba sama že tolikrat oglašala na naših straneh, da je ob tem še ostalo kakšno iskreno novinarsko vprašanje, je pridal. In začel odgovarjati. Medtem smo namreč že vprašali. Kar naravnost, kot vedno: S CIM MENITE, STE NAJHOLJI USPELI V ČEM IN KAKO?

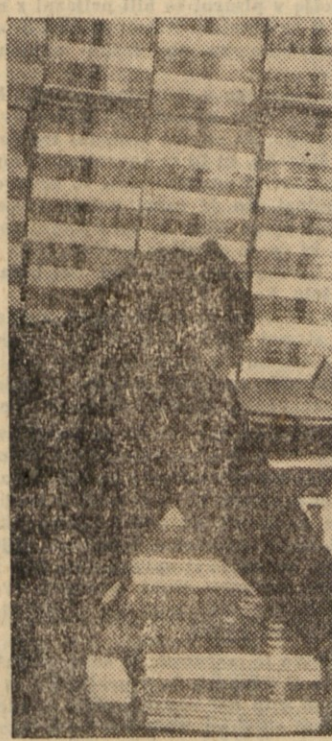
»Danes imamo 81.000 članov. Izdali smo okrog 450.000 knjig in s tem dosegli nekakšen rekord v zgodovini slovenskega knjigotristva. Samo dodatnih knjig smo izdali preko 40.000. Komu gre zasluga? Predvsem poverjenosti. Potem kvaliteti, opremljenosti, da izidejo knjige pravočasno in dosežejo do Silvestrovskega vsakega bralca. Stare napake so izglele prav koristno vlogo: spoznali smo jih in skušali odstraniti vse neljubeznosti nekdane »Prešernove knjižnice«, predvsem neprimerno obliko žepnih knjig in zopnost rotto papirja. — Zda pa kar postavite novo vprašanje. Pred ste vprašali dokaj skromno, zato sem skušal tudi tovrstno odgovoriti.

»NAJPREJ STE OMENILI POVERJENOST O TEH VPRAŠAJEMO.«

»Težko je imenovati najbolj požrtvovalne. Preveč jih je; premalo prostora jim odmerjate. — Vsekakor imenuje Alojza Novaka, ki je zbral samo v rudniku Velenje 326 članov. Potem Svečnika Alojza, železniškega uslužbenca iz Celja, ki je zbral 299 članov med progovnimi delavci vzdolž savinjske proge. Napisto obiskala Družila Marija vrsto ljubljanskih ulic in hiš, družin in podjetij in zbrala 570 »sternih« članov, predvsem gospodinj. Povejte, kako je Rudolf L. o. r. i. č., upokojenec iz Murske Sobotice pridobil od kljube do kljube kar 906 članov. Prav ta-

ko požrtvovalni so bili in so Ivan K. o. p. s. e. iz Novega mesta, pa J. e. r. n. a. n. o. v. a. Marija iz Rudnika Zbukovice, Leopoldina Bucarjeva iz Mariborske tekstilne tovarne in Knausov Jože iz Radeč, ki je pridobil v članstvo 112 kmečkih gospodarjev iz samotnih kmetij po radeških hribih.

Lani smo povečali število poverjenikov za blizu 500, tako, da jih imamo letos 1482. Kar 659 jih

Knjige so pripravljene...

je iz vrst prosvetnih delavcev 339 pa članov sindikalnih združenj. In zdaj moram na dan tudi z žalosno resnico: je 14 poverjenikov je knjižničarjevi

»VSEM VISOKIM CENAM NAVKLJUB SO KNJIGE »PREŠERNOVE DRUŽBE« RAZMEROMA CENENE KAKO STE ODKRILI ČUDODELNI VZVOD, S CIM STE GA SPROZILI?»

»Prav gotovo ne s članarino, s katero ne krijemo niti polovice izdatkov. Visok primanjkljaj smo delno uspeli zbrati preko delovnih kolektivov, ustanov in ljud. odborov. Kolektivi in vodstva upravnih odborov, delav, sveti in direktorji — vsi so pokazali pravo razumevanje. Ljudje radi bere knjige iz naših zbirk. Saj so prijetno — in ceneno čtivo. Predvsem to so prav razumeli vsi, ki s sem jih pravkar omenili. Tudi uvajamo letošnje namesto ustanovnih — temeljnih članov s temeljno članarino od 25.000 din navzgor. Tako prispevajo kolektivi kot celota NOVOANSTVENNO DELO DR. MIROSLAVA ZEJA: »Morja in njihovi zakladi«. Z doplačilom 30 din bo lahko prejel vsak član še šesto knjigo »Otrok od splošnosti do pubertete«, ob nadaljnjem doplačilu 130 din pa še zbirko okrog tisoč praktičnih nasvetov, ki nosi naslov »Pomagaš si same«.

»KAJ MISLITE O »OBZORNIKU«? TAKA, KOT JE REVILJA TREUTNO, NIMA RAVNO MNOŽICEGA ZALEDJAJ?»

»Da. »Obzornik« mora postati množična ljudska, družinska revija. Dosedaj smo vložili mnogo sredstev za kvaliteten opremo. Trud, ki smo ga predvsem vložili za razširjenost revije pa ni prinesel bistvenih sprememb. Od 3700 rednih naročnikov na »Obzornik« je posameznih naročnikov komajda okrog 2000 in še od teh tisoč poverjenikov, ki dobivajo revijo kot provizijo. In kakšna je poklicna opredelitev preostalih tisoč? Prosvetnih delavcev je 524, intelektualcev 169, 18 delavcev in samo en kmeti. Ostali poklicov niso zapisali. Res da je treba upoštevati med kolektivnimi naročniki mnogo več kmetov in delavcev, vendar tudi to dejstva bistveno ne spremeni. Zato smo se odločili za nove poti »Obzornika«. Vsebinsko ostane revija taka kot doslej, kvalitativno mora postati boljša, imela bo 96 strani, izhajala mesečno, njena približna velikost pa bo enaka velikosti rednih knjig »Prešernove družbe«. — Tako bo oblikovno spominjala na žepne Magazine.

Kolportirali jo bomo predvsem v kioske, trafike in knjigarne, kjer si bo pridobila nove bralce.

»VAS LETOŠNJI PROGRAM JE ZADNJE, O ČEMER VPRAŠAJEMO, KATERA IZMED VSEH DOSEDAJ IZDANIH KNJIG JE NAJBOLJ »OGRELA«?»

»Ko pravite letošnji, pridajte k programu še letnico 1957. Letos izbrane knjige bodo dosegle vse bralce do Silvestrovskega 1958. Verjetneje že kar do prvega decembra. Brali pa jih bodo še vse prihodnje leto. Kot vedno bo zbirko sestavljala KOLEKCIJA, potem BEVKOVA ZGODOVINSKA POVEST Iskra pod pepeloma, NALPETA POVEST BENA ZUPANČICA »Mrtvo morje«, MLADINSKA POVEST »Kala«, ki jo je napisal Ivan RIBIC in POLJUDZKE NOVOANSTVENNO DELO DR. MIROSLAVA ZEJA: »Morja in njihovi zakladi«. Z doplačilom 30 din bo lahko prejel vsak član še šesto knjigo »Otrok od splošnosti do pubertete«, ob nadaljnjem doplačilu 130 din pa še zbirko okrog tisoč praktičnih nasvetov, ki nosi naslov »Pomagaš si same«.

Kot vidite, je letos dovolj zaščeno splošni težnji bralcev po poljudnoznanstvenimi knjigami. V prihodnji zbirki pa mora najti svoje mesto tudi izrazito strokovna knjiga s področja kmetijstva.

In zdaj k dosedaj najbolj branim delu: zanj že veste, ne vem, čemu vprašujete. To so bile »Dežele sveta« iz knjižne zbirke 1955. Prav tako je »ogrela« Kosmačeva »Pomladni dan«.

Ko smo se zahvalili in odšli, je ostalo neizgovorjeno drobno, obrobno vprašanje: »Vas morda ne skrbi, da bo redno oglašanje v našem listu pridobilo preveč naročnikov?« — In že smo slišali droben, obrobni odgovor: »Skrbi nas vaš list, če bomo imeli toliko bralcev...«

Sanica preteklosti

Ne bi mogel trdit, da mi je bil Landon posebno simpatičen. Bil je sodnik v Old Bailey in pomagal mi je, da sem dobil privilegirani prostor v sodni dvorani, kadar sem hotel prisostvovati kakšni posebno zanimivi razpravi. Vedel sem, da se rad pogovarja z menoj, toda nikoli nisem mislil, da mu je kaj več zame kot samo za klubskega tovariša. In zato sem bil presenečen, ko mi je nekega dne telegrafiral, da preživlja svoj dopust na Rivieri in da bi me rad obiskal. Odgovoril sem, da me bo zelo veselilo in da naj me čimprej obišče.

Na večer njegovega prida sem povabil miss Gray, sosedo in staro prijateljico. Bila je že v zrelih letih, toda ljubezniva in privlačna in je umela prijetno zabavati. Večer je bil pravcati uspeh. Odlična jedca, dobro vino in žareča vedrost miss Grayeve so pripravili Landonu v bleščeče razpoloženje. Ko naju je miss Gray povabila naslednjega dne na kosilo, nisem bil preveč presenečen, da je Landon navdušeno privolil.

»Mikavna ženska,« je rekel, ko je odšla. »Kot mlado dekle je morala biti močno zala. Se zdaj je privlačna. Le zakaj se ni omožila?«

»Trdi, da je nihče ni prosil za roko.«

»Nemislil! Zenske naj bi se omožile. Preveč jih teka naokrog, ki bi rade ohranile svojo neodvisnost. Nimam razumevanja za to.«

Miss Gray je stanovala v mali hiši ob morju, dve milj oddaljeni od moje v Cap Ferratu. Z Landomom sva se pripeljala naslednjega dne ob enih. »Presenečen imam za vas,« mi je rekla, ko sva si stisnila roke. »Craigova prijeta.«

»Torej ste se le seznanili?«

»Da, preneumno se mi je zdelo, da stanujemo vrata ob vratih, vsak dan posedamo na isti plaži in nikoli ne spregovorimo nobene besede. Zatorej sem ju nagovorila in ju povabila na kosilo...« Obrnila se je k Landonu: »Upam, da vam je prav.«

Bila ga je sama ljubeznivost: »Nasprotno, zelo sem vesel, da bom spoznal vaše prijatelje, miss Gray.«

»Nista moja prijatelja. Pogosto sem ju videla, toda šele včeraj sem prvič spregovorila z njima. Veste, nekaj mi posebno ugaja na njima,« je rekla in me pogledala.

»Kaj pa?«

»Ljubita se. In obožujeta svoje dete.«

V tem trenutku je hišna odprla Craigova vrata. Pozdravila sta miss Gray in ker sem stal poleg nje, me jima je predstavila najprej. Potem se je obrnila k sodniku: »In to je sir Edward Landon — mr. in mrs. Craig.«

Bilo bi pričakovati, da bo sodnik z izprošeno roko stopil k njima, namesto tega pa se ni premaknil. Nadel si je monokel — oni monokel, ki ga je s poraznim uspehom tolikokrat uporabljal v sodni dvorani — in strmel v prišleca. Nato je spustil steklo. »Dober dan,« je rekel, »če se ne motim, se že poznamo?«

Po tem vprašanju sem pogledal Craigova. Stala sta drug ob drugem, kot bi iskala opore. Nič nista rekla. Gospa Craigova je imela široko odprte oči. Craigov obraz pa je bil škrlatno pordečel in njegove oči so se zdele, kot bi izstopile iz svojih votlin. Toda to je trajalo samo se...

»Mislim da ne,« je rekel.

»Seveda sem že slišal o vas, sir Edward.«

Miss Gray si je dala medtem opraviti s koktajli in je vsakemu obeh gostov ponudila kozarec. Nič ni opazila. Nato je bilo pripravljeno kosilo in šli smo v jedilnico. Pogovor sva vodila predvsem miss Gray in jaz. Sodnik je še dalje ostal molčeč, toda tak je bil pogosto, kajti veljal je za muhasta človeka. Craigova sta se mi zdeli malce pretresena. Šele pri drugi jedi sta se vedla malo manj prisiljeno.

Potem se je nenadoma zgodilo: Craig je vstal s svojega stola in padel. Kakor je bil dolg in širok. Planil smo pokonci. Gospa Craigova je pokleknila poleg svojega moža in vzela njegovo glavo v roke. »Saj je vse dobro, George,« je klicala tožeče. »Saj je vendar vse dobro!«

»Pustite mu glavo na tleh,« sem rekel. »Samo nezavesten je.«

Miss Gray je pomohla svoj prst v vodo in ga položila na njegovo čelo. Potem sem opazil, da se Landon še premaknil ni s stola.

»Ce se je onesvestil, ga ne boste spravili k zavesti, ko ste se nagnetli okrog njega,« je rekel mrzlo.

Gospa Craig se je ozrla in ga sovražno pogledala. »Poklicala bom zdravnika,« je menila miss Gray.

»Ne, mislim, da ni potrebno,« sem rekel. »Sam se bo prebudil.«

»Začutil sem, da je njegov pulz postajal močnejši, in nekaj minut kasneje je odprl oči. Zasopel je, ko je opazil, kaj se je zgodilo in se s težavo skušal spraviti na noge. Z zdaj se počutim mnogo bolje,« je zagotavljal.

»Odvemo vas v sosednjo sobo, tam se boste na zof lahko odpočili,« je predlagala miss Gray.

»Ne, hvala, rajši bi šel domov. Saj je samo par korakov.« Vstal je.

»Da, poldiva domov,« je pritrdila gospa Craig. Obrnila se je h gostiteljici: »Strašno mi je žal, še nikoli poprej se mu ni kaj takega zgodilo.«

Vztrajala sta pri odločitvi in menil sem, da je to najboljše, kar lahko storita.

»Rada bi vedela, zakaj se je onesvestil,« je rekla miss Gray, ko sta odšla.

»To bi tudi jaz rad vedel,« je menil sodnik.

Opazil sem, da je kazal njegov ozki obraz izraz zadoščenja. Pili smo kavo in se nato, ker sva s sodnikom hotela na partijo golfa, odpeljali po griču navzgor k moji hiši.

Naslednjega dne sva ravno pokosila, ko je zazvonil telefon. »Miss Gray je bila,« sem rekel.

»Ah, kaj pa hoče?« je vprašal Landon.

»Pomislite samo, Craigova sta včeraj izginila. Njuni služkinji sta iz vasi in ko sta prišli danes zjutraj na delo, sta našli hišo prazno. Pobegnili so — onadva, pestunja in otrok — in vzeli s sabo vso prtljago. Na mizi sta pustila plačo za služkinji in za ostanek najemnine.«

Sodnik ni rekel nič. Vzel je cigaro iz škatle, jo skrbno pregledal in jo nato premišljeno našel.

»Kaj pravite k temu?« sem vprašal.

»Kaj naj rečem?«

»Menda ne mislite, da nisem opazil... Poznate se z njima. In če sta zdaj pobrala šila in kopita, potem lahko samo sklepam, da okoliščine, v katerih ste se spoznali, niso bile ravno prijetne.«

Sodnik se je zahihital. »Bil je posebno dober konjak, s katerim ste mi včeraj zvečer postregli,« je rekel. »Ni moja navada, ko jedi piti alkohol, toda samo zelo dolgočasen človek ostane vedno zvest svojim principom.«

Poslal sem po konjak in opazoval sodnika, ki si ga je pridno nalival. »Se spominjate primera Wingford?« me je vprašal nato.

»Ne.«

»Najbrž takrat niste bili v Angliji. Škoda — lahko bi prišli na razpravo. Primer je vzdignil veliko prahu. Miss Wingford je bila neporočena ženska v zrelih letih in je živela s svojo družabnico na deželi. Bila je nezasišano krepka za svoja leta in ko je nenadoma umrla, so se vsi njeni prijatelji čudili. Testament je bil prebran in pokazalo se je, da je vse svoje premoženje zapisala družabnici. Sorodniki so bili prepričani, toda storiti niso imeli kaj. Testament je sestavil njen odvornik, potrdila pa sta ga njegov tajnik in dr. Brandon.

Miss Wingford pa je imela tudi služkinjo, ki ji je služila trideset let in je zatorej pričakovala, da se bo tudi nje spomnila v testamentu. Trdila je, da ji je miss Wingford obljubila celo rento. Ko je zvedela, da jo je popolnoma prezrla, je bila vsa iz sebe. Pravila je nečaku in obema nečakinjama, ki so prišli na pogreb, kako trdno je prepričana, da je miss Wingford zastrupljena in če ne bodo šli na policijo, da bo to storila sama. Niso šli na policijo, marveč k dr. Brandonu. On pa se je samo smejal. Rekel je, da je imela miss Wingford slabotno srce in da jo je zdravil že leta. Zaspala da je mirno, kot je to zmeraj pričakoval. Ker v testamentu ni bil omenjen, ni bilo vzroka dvomiti v njegove besede in sorodniki so menili, da je najboljše pustiti zadevo v miru.

Toda služkinja ni mirovala, dokler se policija napolneda — zelo nerada, moram reči — ni zavzela za zadevo in izklopala truplo. Pokazalo se je, da je miss Wingford umrla zaradi močne doze veronala. Preiskovalni sodnik je zvedel, da ji je dozo dala gospodična Starling — družabnica in zato so jo zaprli. Nekaj uradnik Scotland Yarde je prišel do nepričakovanih ugotovitev. Kot se je izkazalo, so že dolgo sušili o miss Starling in dr. Brandonu. Po mnenju vse vasi sta čakala samo na smrt miss Wingford, da bi se lahko poročila. To je vrglo docela drugo luč na ta primer.«

Sodnik je vzel spet požirek konjaka.

»Bil sem predsednik razprave. Javni tožilec je dokazoval, da sta bila obožena blazno zaljubljena drug v drugega in da sta ubogo staro damo umorila zato, da bi se z njenim premoženjem, ki bi ga miss Starling podedovala po njeni smrti, lahko poročila. Miss Wingford je vedno spila skodelico kakava, preden je legla, ki jo je pripravila njena družabnica. Tistega večera je družabnica raztopila v pičli tudi tablete veronala, ki so povzročile smrt miss Wingford.

Obojenca v klopi sta bila kaj sirotna na pogled. Lagala sta nezasišano. Čeprav so priče izjavile, da so ju

videle tesno objeta ponoči, čeprav je Brandonova hišna povedala, kako jih je zasačila pri dolgem poljubu, sta prisegala, da sta samo prijatelja. In — dovolj nenavadno — pri zdravniškem pregledu se je izkazalo, da je bila miss Starling še nedolžna.

Brandon je priznal, da je dal miss Wingford stekleničko z veronalom, ker je tožila o nespečnosti, izjavil pa je, da jo je posvaril, naj vzame samo eno tableto in to v nujnih primerih. Branilec je poskušal dokazati, da je vzela tablete bodisi po pomoti ali pa ker je hotela izvršiti samomor. Tega mu niso mogli verjeti. Miss Wingford je bila življenja željna, normalna stara žena. Jaz sam nisem niti trenutka dvomil, da je bila to dogovorjena igra med doktorjem in družabnico. Porotniki so odšli na posvet.

Če ste dolgo na sodnji, dobite oster občutek za atmosfero v dvorani. Človek se mora prav varovati, da ne vplivajo nanj. Bil sem prepričan, da v sodni dvorani ni človeka, ki bi vsaj za minuto podvomil v njuno krivdo. In tudi sam nisem dvomil, da ju bodo porotniki priznali za kriva. Zmotil sem se. Če gre za umor in se porotniki vrnejo z obsodbo, obsojenec ne pogledajo v oči. Opazil sem, da trije ali štiri porotniki odkrito merijo oba obojenca. Njihova razsodba se je glasila: nista kriva. Gospod in Gospa Craig se pišeta dr. in gospa Brandon. In tako gotovo, kot tukaj sedim, sta oba skupaj izvršila strašen, dobro premišljen umor in bi zaslužila, da bi ju obesili!«

»Kaj mislite, zakaj so ju porotniki obsodili?«

Domislice

»Jaz« je mogočen gospod, prikleni ga že v mladosti v okove.

Marsikdo se od časa do časa žrtvuje, kasneje pa se pritožuje.

Dolžnosti se nam zde težke, toda brez njih bi bilo življenje prazno.

Kot so vrelci prekriti z zemljo, tako je tudi v vsakem človeku skrito nekaj dobrega.

Kdor o pravem času govori, v življenju veliko doseže.

Ce moraš pozabiti, je težko, — če moreš pozabiti, je plemenito.

Nešteto krat si opečemo prste, vendar zavoljo tega nismo previdejši.

Navadno je vsaka novost lepa in dobra — njeno vrednost pa spoznamo šele kasneje.

Sreča se ponuja v raznih oblikah, nauči se jo spoznati, domneti in obdržati.

Smeh je koristen, zato se smej vsaj enkrat na dan.

Ce tožiš, si olajšaš breme, vendar na rame — drugih.

Razprtija, nehalčnost in nevednost so grda trojica.

Nejevoljo je teže pregnati kot skrb.

Tudi slavnemu človeku pristaja skromnost.

Lepo je biti odkritosrčen, toda tmeti moraš pogum.

Srce poplemeniti najbolj mrk razum, pamet le redko.

Značaj spoznaš pri malenkostih.

Modri ljudje so vedno dobri.

»To sem se tudi sam vprašal. Veste, kakšna je bila obrazložitve? Dejstvo, da nikoli ni mogla biti njegova ljubica, kar je dokazal pregled. To je bila ena najbolj zamotanih točk v tem primeru. Ta žena je bila pripravljena izvršiti umor, da bi dobila moža, ki ga je ljubila. Toda ni bila pripravljena, da bi se mu vdala, preden se ne bi z njim poročila.«

»Cloveška narava je zares nenavadna.«

»Zelo,« je soglasal Landon, »toda vzeti jo moramo takšno, kakršna je.«

CHURCHILLOV RECEPT

Mladi diplomat je vprašal Churchilla, s čim se pravi politik najbolj odlikuje.

»Zapomnite si,« je pomežiknil stari vojščak, »razumen politik mora predvsem predvideti, kaj se bo v najbližnji bodočnosti zgodilo — in če se ne zgodi — zakaj se na noben način ni moglo zgoditi.«

VSE, KAR JE PRAV

Albert Einstein ni nič na svetu bolj mrzil kot razne sprejeme. Če pa se je že moral pokazati, je najraje obsedel kje v kakšnem kotu, zatopljen v svoje misli. Med neko slavnostno večerjo ga je dobila v kremplje zelo zgovorna dama. Presrečna, da ima slavnega moža čisto sama zase, ga je zapletla v neskončen pogovor. Nenadoma se je Einstein dvignil in hotel oditi.

»Spoštovani mojster,« je zacvrkotala dama, »stičo-krat hvala za čudovito urico. Upam, da se bova še videla...«

»Ne,« je pribil Einstein, »še to! Ne vem čemu!«

ČE BI BIL...

V ameriški vojaški akademiji West Point je bil kadet James Whistler leta 1954 vprašan, kaj je natrij. Vstal je in začel: »Natrij je plin...«

»Dovolj, Whistler,« ga je prekinil profesor. Ne dolgo za tem je kadet Whistler prejel odpuščeno. Mnogo let kasneje, ko je bil Whistler že davno eden najznamenitejših slikarjev svoje dobe, je rad pravil prijateljem:

»Če bi bil natrij plin, bi bil jaz danes general...«

Japonska narodna pripovedka

Nekoč je v majhnem mestu živel deček z imenom — Dobri. Imel je prijatelja, ki je bil brez imena in zato sta bila oba nesrečna.

Dobri je često razmišljal, kako naj pomaga svojemu mlajšemu prijatelju. Dolgo se je z dedkom pogovarjal o tem. Taval je po poljanah in s štiriprsto deteljico iskal ime za svojega prijatelja. Puce je vprašal za nasvet in potok v planini. Buditi se je ob zori, prejel od ostalih otrok, in se z jutrom pogovarjal o imenu za svojega prijatelja.

Mati ga je klicala iz kuhinje: »Dobri, vstati moraj, zajtrkovati in oditi v šolo.«

Dobri pa se je zamislil: »Moj prijatelj ne more niti jesti, niti hoditi v šolo, ker ga ne morejo poklicati k mizi in ne pred tablo.«

»Mama,« je rekel zato, »dal bom svoje ime prijatelju. Brez imena bo umrl od lakote in ne bo mogel v šolo. Zakaj naj bi bila moj prijatelj in njegova mati nesrečna?«

Tako sta v majhnem mestu sedaj žvela dva dečka z imenom Dobri. Toda zaradi tega nista bila srečnejša. Saj jima je življenje prineslo tudi nadimke: jesen, ljubezen, žalost, izdaja, ded, bolezen, vojna, novi čevlji, smrt...

Pozabil je, da ga ona prav tako lahko vidi. Tako se je zgodilo, da ga je nekega večera spet zasačila in mu z enim sunkom obrnila hrbet.

Batesa je prizadelo, ker jo je užalil. On, ki je življenje opazoval samo s tališni samca Batesa, je ugotovil, da ga opazuje zdaj z njenega, kot bi se njene misli prelile v njegove. Z bolečim strahom je čutil, da je užaljena in hotel jo je obvarovati — pred samim seboj. Ves teden ni stopil k oknu. Se toliko ne, da bi pogledal na cesto, dvajset nadstropij globoko, ki jo je gledal, kot gleda čudaški samotar s svoje hribovske kočje življenje v dolini pod seboj. Pogrešal je razgled in veselilo ga je, da ga pogreša. Prvič se je zaradi nekoga nečemu odrekel. Čutil se je spet človeka.

Čeprav se ni več postavljaval k oknu, je bilo čudno, kolikokrat na dan je moral iti mimo njega in kolikokrat je ošinil njeno okno. Opazil je, da pogleduje k njemu, brž ko dvigne oči od papirjev. Toda ne koketno, je mislil. V daljavi se je zdelo odmaknjena kot mali in mrzli zimski mesec.

Bil je spet dan, podoben blazni zmešnjavi. Telegrami so se križali, tovarna ni dobila materiala, dve stenopisni stali se sprli in obe odgovorili službo in urad, ki mu je navadno pošiljal nove moči, ravno zdaj ni imel nič drugega kot sovražno bitja, ki so pralnice zamenjala s pisalnimi strojem. Ko se je dan nagnil h koncu, se je zrušil. Hropel je. Glava mu je padla naprej in vse pred njim se je zameglilo. S težavo se je dvignil in se znašel ob oknu. Ona se je odpravljala domov. Nenavadno — zahrepenel je po pozdravu svoje edine tovarišice in dvignil roko.

Opazila je. Stala je tam in ga gledala zamišljeno, z rokami na glavi, ker si je ravno nadela klobuk. Toda šla je proč brez vsake kretnje zanj. Nenadoma mu je ušlo: »Poskrbel bom, da me boš spoštovala! Nisem noben polnočni vetrnjak! Ne dovolim, da bi to mislila!«

Z novo močjo se je vrnil k mizi. Vsake četrte ure si je odpočil oči. Ura se je pomikala — osem — devet — deset. Vstal je. Bil je čudno srečen. Poiskal je vir svoje sreče in ga našel. Vzel si bo ta ledeni mesec tam nasproti.

Naslednjega jutra je takoj skočil k oknu in čakal tam, dokler ni dvignila glave. Pomahal ji je — naglo, skromno in ljubeznivo. Potem ji je vsako jutro in vsak večer postal svoj prosiči znak. Nikoli ni odgovorila; toda opazila je in... no, ja, nikoli ni zagnila okna.

V juliju je imel dopust. Ne da bi vedel zakaj, letos ni maral v solidni hotel ob morju, kjer je včasih preživel svoje tri tedne, bil vlijuden do tet, ki so nosile obleke svojih nečakinj, in kjer je ugotovil, da pravzaprav ni slab igralec golfa. Namesto tega se je odpeljal v Lebanon — Valley, v dolino kaluže; in tu je odkril po tolikih letih spet divje borovnice, kaurizne in umetnost zmerne hoje. Nosil je športne srajce in ni skrbel več, če bo firma Brachman zmogla plačilo; slišati ga je bilo celo v gostilni, ko se je smejal krčmarjevim šalam.

Najmanj desetina njegovih misli je bila posvečena namertu za potovanje z dekletom onkraj ulice. Ležala naj bi v visoki travi, sprostita svoje nerazvorne prste in v modrini neba in spokojnih ali šegavih belih oblaki naša počitek. Potem, ko je vse do zadnje malenkosti uredil, se je vsakokrat opomnil, da bržkone še ni dovolj dolgo pri svojem podjetju, da bi imela več kot pet dni dopusta, in z jeznim zaničevanjem si je dopovedal, da je bedasto misliti na dekle, o katerem je vedel samo tole:

to je trajalo samo se...

»Seveda sem že slišal o vas, sir Edward.«

Miss Gray si je dala medtem opraviti s koktajli in je vsakemu obeh gostov ponudila kozarec. Nič ni opazila. Nato je bilo pripravljeno kosilo in šli smo v jedilnico. Pogovor sva vodila predvsem miss Gray in jaz. Sodnik je še dalje ostal molčeč, toda tak je bil pogosto, kajti veljal je za muhasta človeka. Craigova sta se mi zdeli malce pretresena. Šele pri drugi jedi sta se vedla malo manj prisiljeno.

Potem se je nenadoma zgodilo: Craig je vstal s svojega stola in padel. Kakor je bil dolg in širok. Planil smo pokonci. Gospa Craigova je pokleknila poleg svojega moža in vzela njegovo glavo v roke. »Saj je vse dobro, George,« je klicala tožeče. »Saj je vendar vse dobro!«

»Pustite mu glavo na tleh,« sem rekel. »Samo nezavesten je.«

Miss Gray je pomohla svoj prst v vodo in ga položila na njegovo čelo. Potem sem opazil, da se Landon še premaknil ni s stola.

»Ce se je onesvestil, ga ne boste spravili k zavesti, ko ste se nagnetli okrog njega,« je rekel mrzlo.

Gospa Craig se je ozrla in ga sovražno pogledala. »Poklicala bom zdravnika,« je menila miss Gray.

»Ne, mislim, da ni potrebno,« sem rekel. »Sam se bo prebudil.«

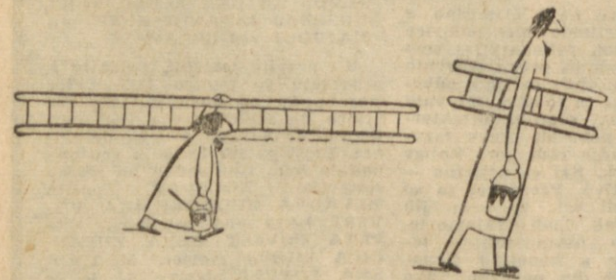
»Začutil sem, da je njegov pulz postajal močnejši, in nekaj minut kasneje je odprl oči. Zasopel je, ko je opazil, kaj se je zgodilo in se s težavo skušal spraviti na noge. Z zdaj se počutim mnogo bolje,« je zagotavljal.

»Odvemo vas v sosednjo sobo, tam se boste na zof lahko odpočili,« je predlagala miss Gray.

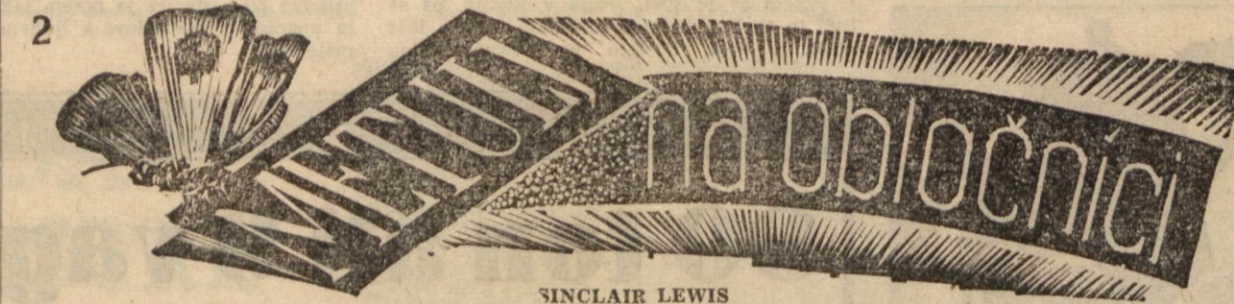
»Ne, hvala, rajši bi šel domov. Saj je samo par korakov.« Vstal je.

»Da, poldiva domov,« je pritrdila gospa Craig. Obrnila se je h gostiteljici: »Strašno mi je žal, še nikoli poprej se mu ni kaj takega zgodilo.«

Vztrajala sta pri odločitvi in menil sem, da je to najboljše, kar lahko storita.

Ravnatežje

SINCLAIR LEWIS

Videl jo je ob devetih, ko je prišla, odložila klobuk in si pred steklom popravila las. Videl jo je, ko je sedla za stroj in tipkala in ko je peljala stranke k šefu. Videl jo je opoldne, ko je sama stekla k dvigalu. Videl jo, da je rahlo utrujena popoldne in počasnica zvečer; celo njena ravna ramena so se upognila, medtem ko je mukoma tipkala zadnje besede. Ves dan ji je sledil in čeprav ni vedel ne njenega imena, ne od kod je, čeprav se nikoli ni slišal njene glasu, jo je bolje poznal in razumel kot marsikateri zakonec svojo ženo.

Drugi ljudje v pisarni so bili prijazni z njo. Zjutraj in zvečer so se ji priklanjali. Nikoli je niso dražili, kot so na primer telefonistko za sosednjim oknom. To ga je privlačilo.

Nekega popoldneva v zgodnjem poletju, ko so mu roke trepetale in ko so bile njegove oči kakor dva vroča oglja, ko se mu je zdelo, da se mu možgani trga, in ko je zahrepenel po človeku, ki bi se zavzel zanj, mu položil roko na čelo in ga odvrnil od števil, ki so krvavordeče plesale na temni podlagi, ko je zapri boleče veke, tedaj se je zasačil, da išče njeno okno in njen zadnji pogled. Bila je edini človek, ki ga je resnično poznal.

»Naj gre k vragu, če je ni tam. Šel bom... no ja, šel bom domov šele, ko bo prišla.«

Sedela je pri oknu in brala pismo. Pogledala je in ga ujela, ko je strmel vanjo. Nenadoma mu je postalo nerodno. Nikoli več ne bo storil kaj tako ponižujočega. Vohunil po pisarnah nasproti! Beseda je ostala v njegovi glavi in se začrnila. Nikoli več ne bo pogledal tjakaj.

In drugo jutro ob devetih, ko so ležali na njegovi mizi trije telegrami in davno zapadlo pismo Birminghamskega podjetja, je spet prežal čez cesto in občudoval njen klobuk — svetlomoder slamniki, ki ga je snela s svojih gladkih las. Koliko je možnosti, da nehaš kaditi. Skrijes tobak v sosednji sobi, zakleneš predal in spraviš ključ. Zapišeš si vsako cigareto. Ne kupiš si novega zavojčka in kadíš samo tiste, ki ti jih ponudijo ljubi prijatelji. Vse te metode pozdravljajo strokovnjaki, toda vse te metode so jalove — po nobeni ne nehaš kaditi.

In prav toliko je možnosti, da se umakneš oknu. Lahko si domišljav in si dopoveš, da o uradnikih iz drugih pisarn nič ne veš in o njih nič vedeti nečeš. Lahko se odpočiješ na zofi, namesto ob oknu. Toda vse to je jalovo in ne vodi nikamor — spet se znajdeš ob oknu in strmiš v dekle... In spet dobiš občutek, da si umazan vohun in ti je težko. Tam hodi hladna, pridna, s krepkimi koraki po pisarni. Nato pade na stol in si pritiska prste na oči. Vsakokrat, ko je to storila, je Bates pozabil na svoje dobre namene. V duhu je spaval čez prepad in jo objemal, preplavljen od

KORAKA ŽIVLJENJA

21

DOSEDANJA VSEBINA:

Interniranca 509 in Bucher iz taborišča Meltern sta se pravkar vrnila iz bunkerja kamor so ju zaprli potem, ko sta se uprila podpisati izjavo, da bosta prostovoljno služila dr. Wieserju za zdravniške poskuse. Zdal ležita v baraki interniranca Levinsky jima je prinesel nekaj zdravil in cigarete. Jetnikom je prišel v roke tudi kos časopisa. Presenečeno so zvedeli, da so Američani že prešli Ren.

Poveljnik taborišča Neubauer je pritakoval novih napotil. Vodstvu taborišča se niti ne sanja, da je pričela z delom ilegalna organizacija.

Handke je dvignil glavo. »Tako,« je dejal tiho. »Torej že na to računam, kaj? Si s vse dobro izmislil, kajne? Sam si se ugovil — zdaj te drži še politični oddelek — prepovedane devize v inozemstvu! To poleg vsega! Človek, tvoje glave ne bi hotel imeti na svojih ramenih.«

»Ni vseeno, če imaš dva tisoč pet sto frankov ali pa jih nimam.«

»Tudi zate ne! Poberi se!« je nedadoma zatulil Handke in tako močno sunil 509 v prsa, da je omahnil. 509 se je počasi pobral. Prišel je Berger. Handke je izginil v temi. 509 je vedel, da bi bilo nesmiselno teči za njim; Handke je bil tudi že predaleč. »Kaj se je zgodilo?« je naglo vprašal Berger.

»Ni vzel.«

Berger ni odgovoril. Pogledal je 509. 509 je videl, da drži Berger krepelo v rokah. »Se veliko več sem mu ponudil,« je dejal. »Ni hotel.«

Zmehčano je gledal okoli sebe. »Napako sem moral storiti. Ne vem kaj. Nikoli me ni trpel.« 509 se je prijel za čelo. »Zdal je vseeno. Celo denar v Švici sem mu ponudil. Franke. Dva tisoč pet sto. Ni hotel.«

Prišla sta do barake. Ni jima bilo treba povedati; vedeli so že, kaj se je zgodilo.

»Prekleti!« je dejal Rosen.

Skozi temo je potihoma prišel Bucher. »Tu je še ena cigareta,« je dejal oklevajoče. »Berger želi, da prideš noter in jo pokadiš.«

509 je odmahnil z glavo. Kako dolgo jo kadš? Pet minut? Deset, če vlečeš počas? Tretjino njegovega časa. Preveč. Kaj drugega mora storiti. Toda kaj? Nič ni mogel storiti. Njegova usta so bila nenadoma suha od poželenja po tobaku. Ni hotel. Če bo kadil, bo priznal, da je zgubljen.

»Pojdí proč!« je zašepetal besno. »Pojdí proč s tvojo ničvredno cigareto!«

Spomnil se je nekega podobnega poželenja. Tokrat mu ni bilo treba dolgo iskati. Bila je Neubauerjeva cigara, takrat, ko je Weber njega in Bucherja premlatil. Weber, že spet, Kot vedno. Kot pred leti —

Ni hotel misliti na Webra. Zdal ne. Minilo je pet minut. Ozrl se je v nebo. Noč je bila vlažna in zelo mila. Bila je noč, v kateri vse raste. Noč koreninjenja in brstenja. Pomlad. Prva pomlad z upanjem. Bila je razgrajeno čupno upanje. Čuden, slaboten odmev iz izumrlih let, toda že to je bilo ogromno in je mamilo Handkeju ne bi smel reči, da je vojna izgubljena, je mislilo nekaj v njem.

Prepozno. Stori! je. Podoba je bilo, da je postalo nebo še temnejše, bolj prašno, zgoznelo, nižje, neskončen pokrov, ki se je poln grožnje nihal. 509 je težko dihal. Hotel se je splaziti proč, potisniti glavo v kak kot, se zakriti z zemljo, si iztrgati srce, ga skriti, da bi šlo dalje, če —

Štirinajst minut. Neko mrmljanje za njim, enoglasno, počasi, tuje. Ahavver, k. mol. Bilo je prav tisto mrmljanje in petje, ki ga je že tolikokrat slišal — molitev za mrtve, kadš Ahavver je zanj molil kadš.

»Nisem še mrtve, stari,« je dejal. »Se dolgo ne. Nehaj z molitvijo!«

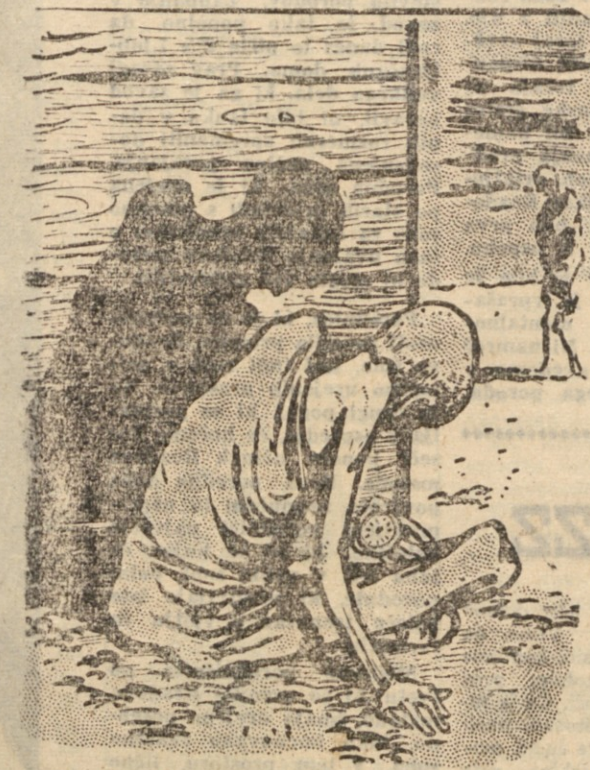
Nekdo je odgovoril. Bil je Bucher. »Saj ne mol,« je dejal.

509 ni slišal. Nenadoma je začutil tako, kot je prišlo. Veliko strahu je spoznal v svojem življenju, poznal je sivo mehkužen strah neskončnega ujetništva, poznal je globoko premišljajočo bojazen pred lastnim obupom — poznal je vse in preстал je, poznal je, ampak vedel je tudi za drugi, zadnji, in vedel je, da je sedaj tukaj; strah strahov, velik strah pred smrtjo. Že leta ga ni več čutil in upal je, da se ne bo več vrnil, da ga ne more več občutiti, da ga je preveč izpla beda, stalna bližina smrti in zadnja ravnodušnost. Niti takrat, ko je šel z

Bucherjem v pisarno, ga ni občutil — toda zdaj je čutil v svoji hrbtnici ledene kaplje, in vedel je, da jih čuti zato, ker je med spet upanje; čutil ga je in bil je led in praznina in razpadanje in neslišen krik. Strmel je predse. To ni bilo več nebo, ta sesajoča smrtna groza nad njim. Kje je bilo življenje pod njim? Kje je ostal sladki zvok rasti? Kje je bilo brstenje? Kje odmev, nežni odmev upanja? Plapolajoče gasneč v grenkih agonijah je sikala zadnja rečna voda v žlečodu in svet je svinčeno otrpnil v padcu in bojazni.

Mrmljanje. Kje je ostalo mrmljanje? Tudi mrmljanja ni bilo več. 509 je zelo počasi dvignil roko. Okleval je, preden je odprl pest, kot da bi oklepal diamant, ki bi se utegnil spremeniti v premost. Razklenil je prste in čakal še nekaj trenutkov, preden je pogledal na obe sledivši črti, ki sta obkrožali njegovo usodo.

Petintrideset minut, Petintrideset! Pet minut več

kot trideset, na katere je računal. Pet minut več; pet neskončno dolgo, važnih minut dije — ali pa, da si je Handke vzel več časa za prijavo.

Sedem minut več, 509 je sedel mirno. Dihal je in znova čutil, da diha. Se vedno ni bilo nič slišati. Nobenih korakov, nobenega zvenetja, nobenih klicev. Nebo je bilo spet tu, nase je odmaklo. Ni bilo več samo črna tesnoba in gomilasti oblaki. Veter je kapljal skozenj.

Dvajset minut. Trideset. Nekdo je za njim zajčal. Svetleče nebo. Se dije. Spet odmev najoddaljenejšega utripa srca, in še več; odmev v odmevu, roke, ki so spet postale roke iskra, toda ne ugasla — znova žareča in močnejša kot prej. Za spoznanje bolj; za nekaj, kar je s strahom prišlo zraven! Leva roka je brez moči pustila pasti uro.

»Morda — je zašepetal Leubenthal za 509 in obmolnil, preplašeno in največno.

Nenadoma ni bilo več časa. Razlil se je. Razlil se je na vse strani. Berger je dvignil uro in dejal: »Ena ura in deset minut. Danes se ne bo nič več zgodilo. Morda nikoli. 509. Najbrž si je premislil.«

»Da,« je dejal Rosen.

509 se je obrnil. »Leo, ali ne pridejo danes zvečer dekle?»

Leubenthal je zazijal vanj. »Zdal na to misliš?«

»Da.«

Na kaj je, je mislil 509. Na vse, kar me oddaljuje od tega strahu, ki razstaplja kosti v želatino.

»Denar imamo,« je dejal. »Handkeju sem ponudil samo dvajset mark.«

»Samo dvajset mark si mu ponudil?« je nejeverno vprašal Leubenthal.

»Da. Bilo je vseeno. Dvajset ali štirideset. Če hoče, jih vzame dvajset ali štirideset.«

»In če pride jutri?«

»Če pride, bo dobil dvajset mark. Če pa me je javil, bodo prišli SS-ovci. Potem denarja tako ali tako več ne potrebujem.«

»Ni te prijavil,« je dejal Rosen. »Zagotovo ne. Denar bo vzel.«

Leubenthal se je zbral. »Obdrži tvoj denar,« je izjavil. »Dovolj imam za danes zvečer.« Videl je, da se je 509 zmrdnil. »Nočem ga imeti,« je dejal prizadeto. »Dovolj imam. Pusti me na miru.«

509 je počasi vstal. Imel je, kot je videl, občutek, da nikoli več ne bo mogel vstati in da so njegove kosti resnično postale želatina. Premikal se je, njegove roke in noge so se premikale. Berger mu je sledil. Nekaj časa sta molčala. »Efram,« je nato dejal 509. »Meniš, da se bomo kdajkoli iznebili tega strahu?«

»Je bilo tako hudo?«

»Tako hudo, kot je le možno. Huje kot drugače.«

»Bilo je težje, ker si bolj pri močeh,« je dejal Berger.

»Meniš?«

»Da. M' vsi smo se spremenili.«

»Ravno tega nočem misliti,« je dejal 509.

Berger je bil na poti h krematoriju. Poleg njega je korakala skupina šestih mož. Enega med njimi je poznal. To je bil neki advokat. Mosse. Kot zastopnik tožilca je bil leta 1932 udeležen pri nekem procesu proti dvema nacistoma. Nacisti sta bila oproščena in Mosse je čez dobro leto že sedel v koncentracijskem taborišču. Berger ga ni več videl, odkar je bil v malem taborišču. Spoznal ga je zato, ker je nosil naočnike, ki so imeli samo eno steklo. Mosse drugega stekla ni potreboval; imel je le eno oko. Drugega so mu leta 1933 izrgali s cigareto kot plačilo za proces.

Mosse je hodil na zunanji strani. »Kam?« je vprašal Berger, ne da bi premaknil ustnice.

»V krematorij. Delat.«

Skupina je korakala mimo Bergerja. Sedaj je videl, da pozna še enega od njih: Bredeja, sekretarja socialno-demokratske stranke. Pozneje je zbužalo to, da so bili vsi politični jetniki. Neki kapo, z zelenim trikotom kriminalcev, jim je sledil. Zvižgal si je. Berger se je spomnil, da je to popevka iz stare operete: »Zbogom, ti mala, zvonka vila, zbogom, dokler te spet ne vidim.«

Sel je počasi in vdihoval sveže jutro. Ta pot skozi delovno taborišče je bila zdaj skoraj vedno kot sprehod skozi park. Se pet minut vetra in ranega dne.

Med vrati je videl izginiti skupino z Mossejem in Bredejem. Čudno je bilo, da so bili za delo v krematoriju določeni novi ljudje. Krematorijska skupina je bila posebna skupina jetnikov, ki so stanovali skupaj. Bolje so jih hranili in razen tega so imeli še določene prednosti. Zato so jih pa po navadi za nekaj mesecev izmenjali in jih posilili v smrt.

Sel je skozi vrata in opazil na dvorišču šestorico mož, ki so stali v vrsti drug poleg drugega. Stali niso daleč od vešal, ki so bila postavljena na sredi. Vsi so se trudili, da ne bi gledali lesenega ograjda. Mossejev obraz se je spremenil. S svojim edinim očesom se je skozi steklo preplašeno ozrl na Bergerja. Brede je držal glavo sklonjeno.

Kapo se je obrnil okrog in zagledal Bergerja. »Kaj iščeš tu?«

»Odrejen sem za krematorij. Pregled zob.«

»Zobar? Potem glej, da se izgubiš. Ostali stojte mirno!«

Šestorica mož je stala mirno, kolikor je mogla. Berger je šel tesno mimo njih. Slišal je, da je Mosse nekaj zašepetal; toda ni razumel, kaj. Tudi ustaviti se ni mogel; kapo ga je opazoval. Čudno je, je pomislil, da tako majhno skupino vodi kapo — namesto prvi delavec.

Krematorijska klet je imela na eni strani širok rov. Trupla, ki so bila zložena na dvorišču, so metali v ta rov in so zdrsela v klet. Tam so jih slekli, če že niso bila gola, jih popisali in pregledali, če imajo zlate zobe. Tu spodaj je bil zaposlen Berger. Izpopolnjeval je moral mrliške liste in mrtvim puliti zobe. Mož, ki je to delo prej opravljal, neki zobni tehnik iz Zwickaua, je umrl za zastrupitvijo.

Kapo, ki je spodaj nadzoroval, se je imenoval Dreyer. Prišel je nekoliko minut pozneje. »Začnite,« je dejal čemerno in se usedel na mizo, kjer so ležale listine.

Razen Bergerja so bili tu še štirje jetniki. Postavili so se poleg rova. Prvi mrtvec je zdrknil skozi rov kot

Putnik Slovenija

PUTNIK SLOVENIJA bo organiziral 25. februarja štiridnevni izlet v MÜNCHEN. Programi so na razpolago v vseh poslovalnicah PUTNIK SLOVENIJA, ki sprejemajo tudi prijave do vključno 6. februarja 1956.

ZE IMATE PROGRAM LETOSNIH IZLETOV IN POTOVANJ, KI JIH PRIREDI NAJVEČJE SLOVENSKO TURISTIČNO PODJETJE »PUTNIK SLOVENIJA«.

Zahtevajte ga v najbližji poslovalnici »PUTNIK SLOVENIJA«!

PUTNIK SLOVENIJA Vas vabi, da se udeležite avtobusnih izletov v mesecu marcu na Dunaj v času mednarodnega velesejma, avtobusnega izleta preko TRSTA in BENETK v VERONO, v času mednarodnega velesejma in v mesecu aprilu avtobusnega izleta v MILANO ob spomladanskem velesejmu. Nadvse Vas bo zadovoljil program petdnevnega izleta »SPOZNAJTE ITALIJO IN RIM« v mesecu aprilu.

V maju pripravljamo 6-DNEVNI IZLET V PARIZ!

Vse informacije dobite v najbližji poslovalnici »PUTNIKA«. Javite nam svoj naslov, da Vam lahko brezplačno pošljemo program naših izletov.

ogromen hrošč. Jetniki so ga po betonskih tleh zavlekli na sredino prostora. Bil je že trd. Naglo so ga slačili. Kapo je zapsoval številke mrtvecev. »Prstan?« je vprašal.

»Ne. Nima prstana.«

»Zobe?«

Z žepno svetilko je posvetil v na pol odprta usta, na katerih je bila ozka proga posušene krvi.

»Zlata plomba desno,« je dejal Berger.

»Dobro. Ven z njo.«

Berger se je s kleščami sklonil k glavi. Ostali so že slačili drugo truplo, povedali številko in vrgli obleko na kup. Vedno več mrtvih je prihajalo po rovu navzdol, padali so bobneče kot suha drva. Eden je padel z nogami naprej in se postavil pokonci. Naslonil se je na jasek, s široko odprtimi očmi in ukrivljenimi usti. Roke je imel stisnjene v pest in iz odprte srca je bila veržila s svetiljo. Nekaj časa je tako stal. Druga trupla so treskajoče padala mimo njega. Med njimi je bila neka ženska. Morala je biti iz taborišča za zamenjavo. Končno, kot da bi bil utrujen od tolikih mrtvecev na svojih ramenih, je počasi zdrknil na stran in padel. Ženska je padla preko njega. Dreyer je to videl, se spasil in si obliknil zgornjo ustnico.

Berger je nato izdrl zob. Dal ga je v eno izmed dveh skrinj. Druga je bila za prstane. Dreyer je zapisal plombo.

»Pozor!« je nenadoma zaklical eden od jetnikov. Pet jetnikov se je strumno zravnilo. Vstopil je SS-Scharführer Schulte. »Nadaljujte!«

Schulte se je usedel na stol, ki je stal poleg mize s listinami. Opazoval je gomilo trupel. »Zunaj pri rovu je osem jetnikov,« je dejal. »Mnogo preveč. Pripeljite štiri dol, lahko tukaj pomagajo. Ti tu — pokazal je na enega izmed jetnikov.

Berger je s prsta nekega trupla snel poročni prstan. Dal ga je v drugo skrinjo in Dreyer ga je zapisal. Čeljusti so bile brez zob. Schulte je zazelal.

Predpisano je bilo, da se trupla secirajo, da se ugotovi vzrok smrti in da se vse to zapiše v listine; toda nihče se ni brgal za to. Taboriščni zdravnik je prihajal redkokdaj, mrtvih ni nikoli pogledal in vedno so vpisovali iste vzroke smrti; največkrat oslabelost srca. Tudi Westhof je umrl za oslabelostjo srca.

Gola telesa, ki so bila že vpisana, so položili poleg nekega dvigala. To dvigalo so potegnili navzgor, ko je bilo potrebno naložiti peč.

Jetnik, ki je odšel ven, se je vrnil s štirimi drugimi. Bili so iz skupine, ki jo je videl Berger. Med njimi sta bila Mosse in Brede. »Marš, tjakaj!« je dejal Schulte. »Pomagajte slačiti in zapisovati stvari! Taboriščno obleko na en kup, civilno na drugega, čevlje posebej. Začnite!«

Schulte je bil mlad mož trindvajsetih let, svetloolas, s sivimi očmi in jasnega, pravičnega obraza. Ze pred prevzemom oblasti je bil pri »Hitlerjevih mladini,« kjer so ga vzgajali. Učil se je, da obstajata višja in nižja rasa, in v to trdno verjel. Poznal je rasne teorije in stranske dogme in te so bile njegova biblija. Bil je dober sin, toda svojega očeta bi naznanil, če bi bil nasprotnoval prstani. Stranka je bila zanj nezmotljiva; nič drugega ni poznal. Jetniki v taborišču so bili sovražniki stranke in države. Bili so slabši od živali. Če si jih pobijal, je bilo isto, kot če bi pobijal škodljive črve. Schulte je imel docela mirno vest. Dobro je spal in edino, kar je obžaloval, je bilo to, da ni bil na fronti. V taborišču je ga poslal zaradi srčne napake.

Delirij tremens

SOLEA krema SOLEA krema SOLEA krema SOLEA krema

Porod brez bolečin tudi v Ljubljani

Naši ginekologi priznavajo Readovo metodo kot pravilno — Izredno zanimanje med ženami, posebno med nosečnicami — Po prizadevnosti Centralnega dispanzerja za žene in Porodniške klinike v Ljubljani je tudi pri nas že rodilo nekaj žena po tej metodi — Na porodniški kliniki so že organizirali Readove »šole naravnega poroda«.

Prevod članka »Porod brez bolečin« v zadnjih dveh številkih Tedske Tribune je izval med našimi ženami mnogo komentarjev, med nosečnicami, ki so trenutno prizadete, pa pravo revolucijo. Kakor v Ljubljani — prepričani smo — ni bil odmev nič manjši po vsej Sloveniji. Nosečnice iz raznih krajev so se obrnile na Centralni dispanzer za žene v Ljubljani pisмено. Ljubljank pa so se obrnile na nas kar osebno v vprašanju: »Ali lahko verjamemo Readovi metodi, ali je zno resnice v njej in kje se je lahko pričujoče?« Za odgovor nismo bili v zadregi, vsem prosilkam smo odgovorili. Mislimo pa, da je naša dolžnost, da odgovorimo pravno tudi tistim, ki niso vprašale, pa bi naš odgovor vseeno rade slišale.

Slovenski ginekologi in porodničarji ne moremo zatistiti oči pred dejstvi, ki so dokazana, ne moremo odklanjati metode, ki jo usvaja ves napredni svet. Vodstvo Centralnega dispanzerja za žene,

ki je bil ustanovljen pred dvema letoma v Ljubljani in ki skrbi za ženo na sploh ter ranjanju brez bolečin, ki jo že dolgo vrsto let uporablja znameniti angleški zdravnik dr.

Spoštovani tov. urednik!

Prevod članka »Porod brez bolečin« iz hamburškega lista »Der Spiegel« je prišel med naše bralke nepričakovano in vendar ravno o pravem času. O pravem času zato, ker je Centralni dispanzer za žene v Ljubljani zadnje tri mesece v ostri propagandni akciji preko svojih področnih enot — posvetovalnic za nosečnice, da bi čim več naših žena rodilo po Readovi metodi, ki naj bi jo osvojile v naših tako imenovanih Readovih šolah, ki se ustanovljajo.

Ker slovenski ginekologi priznavajo Readovo metodo kot pravilno, bi bila pravzaprav naša dolžnost objaviti nekaj podobnega, kot je prevod zgoraj omenjenega članka. No, prehiteli ste nas in nam vzeli pero iz rok. Ostanje nam samo dolžnost povedati naši javnosti, posebno pa našim ženam, da tudi pri nas ne spimo ter smo se že pridružili naprednim deželan z naprednim načinom porajanja.

Prosimo, če objavite priložene vrstice.

Predstojnik Dispanzerja za žene: dr. Bogdan Tekavčič.

za njeno pred in poporodno zaščito posebej, se je kmalu začelo ukvarjati z mislijo, kako uvesti v miselnost naših nosečnic napredno idejo o po-

Grantly Dick Read. Žal ob ustanovitvi dispanzerja niso bile dane vse možnosti za takojšnje organizirano delo. Marsikaj je bilo treba pri-

praviti, marsikateri pogoj je bilo treba izpolniti, da bi lahko polagoma začeli.

V ospredju je bilo in je še vprašanje kadrov, vprašanje medicinskih delavcev, ki bi prevzeli z vsem srem v šolo mlade nosečnice, bodoče matere in jih uvedli v skrivnosti Readove metode. Niti v naših niti v tujih učbenikih za porodništvo ni opisana Readova metoda brezbolezne poroda, zato se niti medicinci — bodoči zdravniki, niti medicinske sestre niso v času rednega šolanja seznanili z njo. Treba je bilo tudi torej uvesti kadre. Centralni dispanzer je kratkemu tečaju za patronažne medicinske sestre v Ljubljani, ki je bil namenjen poglobitvi znanja predporodne zaščite sploh, prikličil tudi kratek prikaz Readove teorije. To je bila prva stopinica na poti k uspehu.

Drugo vprašanje je bilo še težje rešljivo. To je vprašanje porajanja v mentalno-higienskih pogojih. Ni namreč zadosti, da ženo uvedemo v principe brezbolezne poroda,

ko ji odvzamemo strah, jo naučimo sprostitve (relaksacije), ter ji razodenemo najpotrebnejše, kar mora vedeti o porodu. Takšna nosečnica mora roditi pod strokovnim vodstvom zdravnika ali babice, ki sta dobro seznanjena z Readovo metodo na eni strani ter v primerem okolju na drugi strani.

Znano je, da je v zadnjih 10 letih ljubljanska porodniška klinika opravila ogromno delo. Iz leta v leto je rastle število porodov. Zaupanje v zavod je tako popolno, da roji danes le pičla 2% Ljubljank doma. Prav zaradi velikega dela, ki ga je zavod opravil, ni bilo lahka v danih razmerah spreminiti sedanjega načina porajanja. Porodna soba, ki je urejena po starih principih s posebno sobo za čakajoče nosečnice, v času uvajanja Readove metode ni mogla več zadovoljiti.

Porodnica, ki je do podrobnosti osvojila principe Readove šole, naj tudi rodi v primerno urejenih prostorih. To je drugi pogoj, ki se postavlja v ospredje, če hočemo doseči popoln učinek Readove metode. Prva porodna doba povzroča nepoučeni in nepravilni porodnici največje bolečine, ki so še hušje, če žena leži v veliki sobi, polni porodnic, ki preživljajo iste boleče trenutke v vpitju in tarnanju.

Moderne porodnišnice po svetu ki so osvojile Readovo metodo, imajo urejeno posebno, tako imenovano čakalno sobo. V tem prostoru, lično urejenem, brez medicinskih pripomočkov, ki zbujajo strah, so umetno ustvarjeni oddelki ali boksi in v vsakem leži po ena porodnica. Boksi so običajno ustvarjeni s španski stenami ali zavesami, po možnosti prijetne zelene barve, ali pa celo zidani.

V sobi je popoln mir. V prvi porodni dobi, ki je najbolj boleča, pride tudi najbolj do izraza Readova znanost, če jo je porodnica pravilno osvojila. Brez strahu, zavedajoč se trenutnega dogajanja, se porodnica ob pravem času pravilno relaksira in tistih strašnih, tisočletja znanih bolečin pri porodu ni. Seveda odpada vsako tarnanje in vpitje. V takšni sobi je spokojen mir, vsaka porodnica je zaposlena sama s seboj, v pričakovanju veselega dogodka.

Vzporedno s teoretičnimi pripravami Centralnega dispanzerja za žene je tudi ljubljanska porodniška klinika preuredila pod vodstvom profesorja dr. Novaka, ki je za vesten pristal Readove metode, prostore svojega porodnega oddelka v moderne in sodobne. Slovenske žene, ki so v zadnjih mesecih rodile v tem zavodu, so bile kljub nepoučenosti o Readovi metodi, prijetno presenečene.

Naše bralke bo zanimalo, kako daleč smo s praktičnim delom na tem področju! Omenili smo že, da je vodstvo Centralnega dispanzerja že ob svoji ustanovitvi mislilo na ta problem. Vzporedno s teoretičnimi pripravami pa so že tekli tudi prve praktične preizkušnje. Takrat se v neorganizirani obliki. Nekateri zdravniki-ginekologi Centralnega dispanzerja, ki so vodili

Vse v enem kosu — vrh tega pa še temnordeče barve, mar vam ni všeč?

posvetovalnice za nosečnice, so individualno uvajali posamezne nosečnice v skrivnosti Readove metode naravnega poroda. Uspeh ni izostal. Kljub zgoraj omenjenim še neizpolnjenim pogojem je nekaj desetletnih žena rodilo takorekoč brez bolečin. Stevilna zahvalna pisma pričajo o tem pomembnem uspehu. To nam je vilo poguma!

In danes? V okviru dveh posvetovalnic Centralnega dispanzerja za žene v Ljubljani ter na porodniški kliniki so že organizirane tako imenovane Readove šole, ki jih naše nosečnice v vedno večjem številu obiskujejo. Prve teh »modernih« porodnic so že rodile v modernu urejeni porodni sobi ljubljanske porodniške klinike. Evo primera! Na dveh sosednjih posteljah v porodni sobi pričakujeta veselega dogodka dve porodnici. Prva nemirna, s strahom v očeh kriči, tarni in se meče po postelji, druga umirjena, tiha, spokojna. Prva užaljena vpraša sosedo: »Ali vi nimate bolečin, ko se niti ne ganete in se vas niti ne sliši?« Druga ji mirno odgovori: »Ne, ker sem sproščena in brez strahu pričakujem.« Obe sta hkrati rodili zdravega otroka. V čem je bila razlika? Druga je obiskovala Readovo šolo naravnega poroda!

Readova ideja si počasi, a vztrajno utira pot. Vedno več takih šol bomo organizirali v okviru Centralnega dispan-

zerja v Ljubljani. Tudi dispanzerji, ki se ustanovljajo in drugi zavodi v naši republiki bodo šli po naši poti. Mi in z nami naše porodnice verujemo v velikega propagatorja naravnega poroda — Grantlyja Dicka Reada.

OBZORNIK 1956

Leposlovje, reportaže, poljudno znanstvo, umetnost, poučni članki, humor, 16 strani celostrojnih slik, barvna priloga. Letna naročnina 600 din, posamezna šte. 80 din

OBZORNIK LJUBLJANA, ULICA TONETA TOMŠICA 9

Življenje ni samo ples in jazz

Sredi prvega razcveta plesne sezone smo. To čutijo pedagogi po šolah, starši po družinah, plesni mojstri, organizatorji raznovrstnih plesov, a po svoje čutijo to mladi ljudje sami.

Profesor v šoli vidi mnogokje plesne korake. Nema lokrat se razredi v odmorih v trenutku spremene v plesne dvorane. Kateri postane boben, glavnik, trobente, šolske klopi bifiji, a razred plesna dvorana, po kateri se vrte srečni pari. Tudi bilijter je na svojem mestu, samo malce čudno se obnaša. Z nožičem si veča luknjo v vratih razreda in srep opazuje gibanje nadzirajočega profesorja na hodniku.

Zopet drugače je tačas po mnogih družinah. Prenekateri mati z vzhodnim na skrivaj privleče iz omare svojo edino »plesno manufakuro« in se napoti s hčerko k šiviji. »Saj veš, oče, ta naša Nataša ne more več takšna na ples, ko je že sedmošolka...«, je stalni refren v hiši, ko se oglasi »starokopetni« oče, ki ni ravno najbolj navdušen za tako pogoste plesne podvige svoje v prvo cvetne mladosti se prebujene hčerke. Mogoče se spominja, kakšni so že bili fantje, ko je šel hodil na »plesno univerzo« in si predstavljala v svoji očetovski domišljiji, kakšni so šele danes... Nikakor ne more vsega verjeti svoji glade teh reči zelo »napredni« ženi, češ da je danes mladina bolj »življenjsko zrela«, da se zna bolj »varovati« kakor mladi ljudje v njuni mladosti, da so si danes dekleta in fantje le »priatelj« nič drugega itd. itd.

Docela drugače čutevajo to romantično ero plesni učitelji, saj komaj zmorejo svoj posel. Radi bi opravili svoje družbeno koristo pedagoško delo kar najbolj, a dostikrat tega ne morejo zaradi mnogih vzrokov in težav: prostori, kader, nediscipliniranost učencev in še marsikaj. — Naskrivaj se veselo te ore razna družva s praznimi blagajnam. S plesno sezono se začneja zlati čas zanje. Blagajne se polnijo z denarjem plesa žene mladine. Kaj zato, če je v dvorani prostora mogoče le za sto parov! Denar je njihov bog. Kaj mladina, kaj vzgoja, kaj kulturno vedenje, denar, denar, samo denar...

Docela svojstveno pa doživlja ta »plesni maj« sredi pozne jeseni mladina sama. Ste jih že kdaj opazovali? Škoda! Postavite se v temo, tjakaj ob Ljubljani pri Zmajskem mostu in jih opazujte, kako se zbirajo po večerih k plesnemu urku. Polni nemira in pričakovanja. Dekleta lepo »resstavirana«, fantje kot »potujoče parfumerije«, lepo poobljeni, polni zadrege itd. itd. itd.

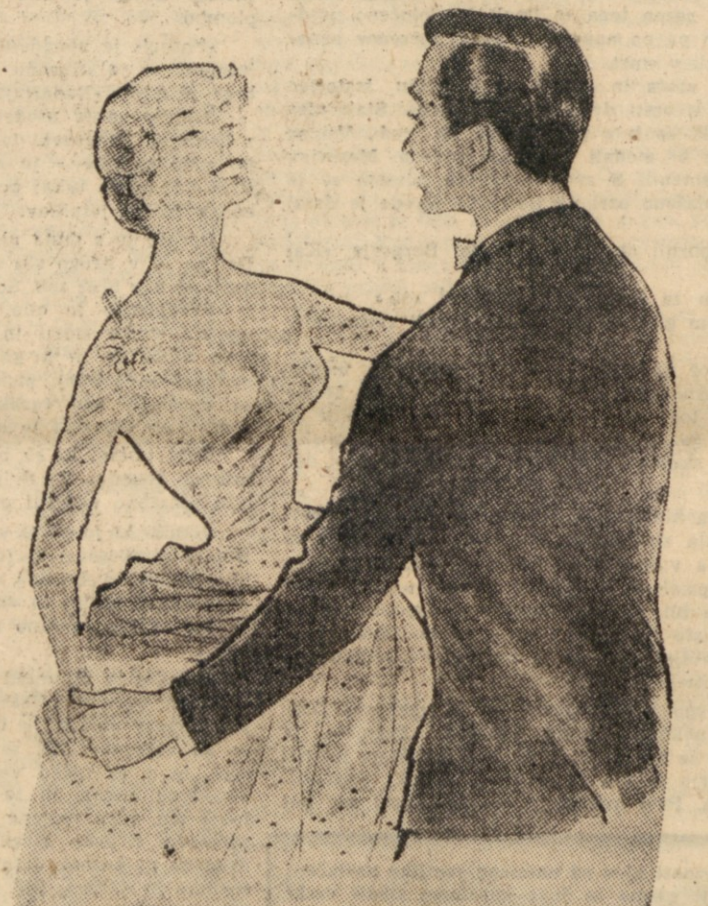
Pa pustimo to obrekovanje! Grdo je! Kar priznajmo, nekaj škodoželjnosti je v njem. Sprejemo vendar, da je to mladost. In kaj je lepše kot biti mlad. Kdor je mlad, ima pravico to biti. Ko pa nisi več mlad, kaj je lepšega, kakor opazovati nemir in hrepenenje mladosti ter voditi to mladost s pametno besedo ter pametnim svetom.

In če nam je res kaj do mladih ljudi, moramo do te njihove osrednje oblike razvedrila zavzeti pametno in premišljeno stališče. To stališče pa mora biti res vzgojno, moderno, psihološko premišljeno in moralno prizadeto.

Poskušajmo ga na kratko »zraziti«! — Ples je svojstvena življenjska in duševna potreba ter seras moderne mladine vsa

sveta. Ima pa ples svoje najraznovrstnejše primere v telesu in duhu sodobnega mladega človeka. Ples je tudi prastara radost mladine in je danes najprihujnejši budilec in oblikovalec njenih lepotnih ter družbenih čustev, a

salo le 80 do 100 plesalcev, plesno 500 ali celo 800 ljudi. Da v takšnih priključih ne morejo živeti v mladih ljudeh pozitivne primere plesa, je več kot na dlani. V takšnem kotlu potekajo se teles, gibajočih se le na mestu, za-

hkrati tudi najbolj cenjeni brusilec njegovega družabnega vedenja. Sodobna mladina odkriva tudi v plesu zanesljivega pomočnika pri spoznavanju ljudi, njihovih značajev in moralnih kvalitiet. Ne na zadnjem mestu je moderni mladini ples tudi družbeno najbolj dovoljeni ali legalizirani način, kako se mladi ljudje spoznavajo med seboj in si obujajo svoji mladi eros.

To so predvsem tiste reči, ki jih mladina danes v plesu s takšno željo išče. Iz njih vidimo, da je ples lahko tudi dokaj dvorezno razvedrilo mladine in da ni odveč, če se kot vzgojitelji in starši tudi ob vprašanju ponekod bi prave plesne manije naših dijakov ter naših sinov in hčera nekoliko ustavimo ter premislimo te reči z večjo vzgojiteljsko zaskrbljenostjo kot doslej.

Najprej si moramo biti na jasnem, da plesa iz vrst današnje mladine ne bo mogoče odpraviti in ga tudi nihče ne misli, ker bi bil to največji psihološki in vzgojni nesmisel. Mladina naj ples, ker bo plesala kljub našemu morebitnemu branjenju, da, če bolj bi plesala v takem primeru. Pozabimo ne smemo, da je ples po vsem svetu najbolj množična zabava moderne mladine. Pa ne samo mladi, tudi stari vseh slojev in poklicev plesajo danes z isto strastjo. To je znan stalen množični psihološki pojav po vseh vojskah. Mladina pa kot zrcalo starejših tudi v tem samo reflektira dejanja in nehanja svojih vzorov.

V plesu je treba dvigniti vse niste pozitivne vzgojne strani, ki jih ples vsekako v sebi ima in na katere naša mladina dostikrat sama opozarja. Teh pozitivnih vzgojnih prvin pa ne bomo mogli nuditi mladini tako dolgo, dokler jo bomo puščali na plesišča, ki so prenapolnjena in dokler bodo mladinski plesji prepozosti.

Kje vse danes naša mladina ples, si že prav predstavljati ne moremo. V prostorih, kjer bi normalno in dovolj lahko ple-

devaljo se med seboj na vsak premik, ne more biti plesa, ne more biti življenja duha, kar tudi ples je, temveč le življenje telesa. Prevelika množica plesalcev na plesišču onemogoča medsebojno družabno in socialno kontrolo vedenja plesoših in v takšnih razmerah izgubi ples svoja osnovna elementa: gibanje v prostoru in gibanje v času. Takšen ples je še samo brezmočno drhtenje telesa v ritmu jaza in vihra krvi v sleherni celici telesa in »duha«.

Mladinski ples so v resnici prepogosti. Ne verjamete? Obhodite v soboto popoldne avle naših gimnazij in internatov. Plakat preprija plakati s kričavimi vabilom na ples z jazzom in »brezalkoholnim« bifejem. Skoraj prav je imel neki nagajivi nižješolce, ki je na tak plakat okorno pripisal: »Pa tudi bar bo«. Da, če bo tako naprej, nam tudi teh ne bo več dolgo manjkalo! — Pri tem je namreč treba poudariti, da ti plesi po šolah niso zaključeni niti po številu niti po družbi. Glavno besedo igra denar in jazz. Na ples sme vsakdo, kdor le plača vstopnino. Kako se potem takšni dijaški »brezalkoholni« plesi razvijajo in nazadnje tudi razvijajo, si je treba ogledati na kraju samem. Bil je primer (gotovo izjemen, a prav zato zanimiv), ko je nadzirač profesor — če sem prav slišal — komaj ušel pred preveč »brezalkoholno« konajžno vajensko mladino, ker je kot član zbora malce bolj energično nadziral ples svojih dijakov. Bilo bi res dobro, če bi plesne prireditve šol, društev, internatov itd. posvale malo bolj poredke, ker bi šele s tem dobile svojo pravo vrednost: postale bi težko pričakovana doživetja mladine. Kar je prepogosto, izgubi svojo vrednost. Z vsem je v življenju tako. Tudi s plesom, s tem še posebej.

Zelo pa je treba poudariti, da je zmanj vsakršno družbeno vzgojno prizadevanje okrog plesa, če je staršem vseeno, kaj pride njihov sin ali hčer domov s plesnih prireditev. Vemo, da takšnih družin ni malo, kjer sme že šestšolka in šestšolček priti domov tudi po polnoči. Če je tudi pri vas tako, spoštovani starši se pač nimate pravice čuditi moralnim posledicam takšne vaše vzgojiteljske slepote.

Pozabiti tudi ne smemo, da ne sme ples nikoli služiti društvom, organizacijam ali komur koli drugemu za nabiranje denarnih sredstev. Ali ne bi kazalo ožveti po naših šolah in internatih tradicije javnih nastopov, kulturnih produktov itd.? Ali je res edino možno sredstvo, da pridejo osmošolci do denarja za maturnitetno ekskurzijo, ples in dvomljivo manipuliranje z »brezalkoholnimi« bifeji?

Pride njihov sin ali hčer domov s plesnih prireditev. Vemo, da takšnih družin ni malo, kjer sme že šestšolka in šestšolček priti domov tudi po polnoči. Če je tudi pri vas tako, spoštovani starši se pač nimate pravice čuditi moralnim posledicam takšne vaše vzgojiteljske slepote.

Pozabiti tudi ne smemo, da ne sme ples nikoli služiti društvom, organizacijam ali komur koli drugemu za nabiranje denarnih sredstev. Ali ne bi kazalo ožveti po naših šolah in internatih tradicije javnih nastopov, kulturnih produktov itd.? Ali je res edino možno sredstvo, da pridejo osmošolci do denarja za maturnitetno ekskurzijo, ples in dvomljivo manipuliranje z »brezalkoholnimi« bifeji?

Mladinski ples tudi naj ne bodo vzgojno in družbeno docela nekontrolirani. Kakšni so etični sadovi takšnih plesov, bi najlažje spoznali, če bi podtaknili magnetofon v gimnazijske razrede ob ponedeljkih, ali pa recimo, v soboto kakšnega internata ob sobotnih ali nedeljskih večerih. Slišano izkusstvo nas preverja, da bi najbrže preko 90 odstotkov deklet zlepa ne šlo nikoli več na takšno plesišče, če bi to slišale. Enako tudi ne mnogo fantov, če bi slišali zanimive plesne, moralno docela sproščene razgovore svojih plesalk. Te so v tem danes ponavadi še hušje kakor fantje.

Pametno bi bilo, če bi začeli posvečati več pozornosti našim, biofiziološkim mehanizmom ter našemu psihičnemu razpoloženju ustrežajočim plesom. Morali bi začeti dvigati vrednote domače narodne plesne tradicije in domače kulturnosti. Mladino pa bi bilo treba psihološko skrajno občutljivo odvracati od izživljanja uvoženih dekadentnih ritmičnih in stilnih novotarijah družbenega plesa, ki prehajajo iz za naše občutje lepega in kulturnega v včasih že grobo banalnost.

In že: nevsiljivo je treba mladim ljudem vedno sproti dopovedati, da življenje ni samo ples in jazz, temveč da zahteva življenje od človeka še tudi kaj drugega...

edi

SCOTLAND YARD

ZGODOVINSKI ROMAN, KI BI BIL LAHKO TUDI KRIMINALNI

Tedaj se je zamorka široko zamejala in pokazala svoje svetlo zobjave: »Hoj-hoj-hoj«, je rekla, »mnogo masa (gospodov) iz Afrike in mnogo masa iz Indije, hočejo kupovati in trgovati in bel možak pridejo in reko, da hočejo prodati — rdeči bliseri in katun in noži in sekire — hoj-hoj-hoj imajo dosti denarja.«

S tem pojasnilom so se ljudje navadno zadovoljili, če izvajemo stražnika iz Camden Towna, ki je črno nekoč prestregel in jo natančno izprašal.

»So pametni masa«, mu je povedala, »padarji iz Zanzibar — in se uči od bel doktor, in rjav mo iz Indije, ima rubine in bisere, in prodaja na bel trgovci. Sami dobri masa, ampak so gladi, ker so črni in jih ljudi gledajo in otroci vpijo: črni mož, zato gredo samo ponoči ven, dobi masa, nič hudega storiti, hočejo samo kupovati in prodajati in nič hudega storiti.«

Stražnik je bil s tem popolnoma zadovoljen in je napisal obsežno poročilo na svoje predstojništvo, pri čemer je dal svoji

fantaziji popolno svobodo in je žel posebno pohvalo za svoja domiselna in izčrpana dognanja.

KONSTABLER LONG

Stražnik Long iz divizije G v Finsburyju, ki se je iz nekega posebnega vzrok zanimal za Bevery Lodge, čeprav le-ta ni bil v njegovem revirju, je nekoč spregovoril o tem s stražnikom iz Camden Towna.

»To so sami spodobi ljudje, mr. Long«, mu je rekel kolega, »zbral sem obsežne ugotovitve in vem, da je vse, kar ljudje govorijo in šušljajo, prazna marnja. So pa črni iz Zanzibara in nekateri Indijci. Črni so povečini padarji zanzibarskega sultana, ki se hočejo tu kaj naučiti, drugi pa nakupujejo stvari, s katerimi trgujejo v Zanzibaru in skušajo žeti vsaj del tistega dobička, ki so ga doleje spravljali na tak trgovski kapital v svoje žepce. Indijci trgujejo z briljanti, in belci, ki tam obujejo, so pač kupčevalec, ki s temi ljudmi trgujejo.«

»Ali so tudi ženske tam?« je vprašal mr. Long.

»Samo debela zamorka, ki jim gospodinji.«

»O belkah niste ničesar slišali?« »Kaj bi pač belke tam počele?« Je začuden vprašal stražnik. Long se je nasmehnil. »Nu, slišal sem pač, da imajo tite zamorec belke posebno radi.« Stražnik je odmahnil s roko. »Kje le, mr. Long, lahko se kdaj zgodi, da ulovijo kakšno vlačugo s trga pri Covent-Garden in jo vzamejo s seboj. Saj so konec koncev moški, četudi so črni, in razuzdanki je pač vseeno, ali ji plača tiste pol krone kakšen belec ali kak črn gentleman.«

Ko je mr. Long zapustil stražnika, je zamrmral: »Takšnega bika pa še ne, kakor je tale stražnik iz Camden Towna! To govedo bi moral postaviti za vratarja v Bevery Lodgeju.« Na gričku blizu Bevery Lodgeja sta stali dve lipi, ki ju je obdajalo grmičje. Long, star svojih petindvajset let, ki si je bil v glavo vtepel, da bo razkril skrivnost Bevery Lodgeja, je prebil sleherni prosto uro, ki

mu jo je dopuščala služba — (bilo jih je prav malo) — v tem grmičju na griču. Daljnogled je imel pri sebi in je skrbno opazoval hišo, ogledoval vsakega posameznika, ki je šel noter ali ven in si je sem pa tja privoščil zadovoljstvo, da je kakšnemu obiskovalcu te hiše sledil in videl, kam je izginil. Toda tudi to ni dosti pojasnilo, nekateri so res obiskali kakšnega zdravnika v Oxford-Streetu, drugi so obiskovali draguljarne, celo z neko banko na Piccadillyju so očitno bili v zvezi.

Ponoči in v megli se je Long prituhtopil tudi tik do hiše in skušal kaj ujeti v uho. A to, kar je slišal, so bili neartikulirani afriški goitniki in pristne angleške kletvice.

Avgusta 1830 je ležal Long proti večeru spet v svojem grmičju. Tedaj se je tam od Chalk Farma blizal hiši neki mož. Kolikor je Long mogel videti, je bil visok plavalasec v temni suknji, temnih hlačah in črnem kabuku. Long je segel po daljnogledu in ga opazoval. Potem

Moč razuma

Bila je noč. Ting Fu je šel skozi vrta. Razmišljal je o moči razuma.

Prekoračil je most in stopil skozi vrata. Šel je naprej v tenni park. Vprašanje, s katerim se je ukvarjal, je bilo zelo težavno. Zato ni pazil na pot. Prišel so ga, preden ga je mogel razvozljati.

Zakaj vsakomur je bilo pre-povedano stopiti v cesarjev vrt. Ting Fuja so zvezane pripeljali pred cesarja.

Zagotavlja je, da le zaradi raztresenosti ni pazil na pot. Le nenamerno je prekršil zakon.

Vendar je zapadel smrti.

Cesar je molčal. Ting Fujevo znanje je bilo veliko. Cesar ga je spoštoval bolj kakor vse druge. Pogrešal bi ga.

Ministri so gledali v tla. Ting Fujev razum je bil nenadomestljiv. Vedel je svetovati, ko si sami niso znali pomagati. Pogrešali bi ga.

»Če bom s svojimi zadržanimi besedami povedal resnico,« je dejal, »mi odsekajte glavo. Če pa bodo moje zadnje besede neresnične, me obesite.«

Kar je Ting Fu zahteval, je bilo nekaj nenavadnega. Vendar so njegovi prošnji ustregli. Ting Fu je razmišljal tri dni in tri noči.

Nato so ga spet pripeljali pred vladarja.

Cesar je dejal: »Ti veš, da zakon zahteva tvojo smrt. Katero so tvoje zadnje besede?«

»Samo te tri: Obesili me boste.«

»Tako se bo zgodilo,« je rekel cesar žalostno.

»Toda v tem primeru,« se je nasmehnil Ting Fu, »sem z besedami obesili me boste po vedal resnico. Zato imam pravico zahtevati, da mi odsekate glavo.«

»Da,« je rekel cesar žalostno, »z mečem ti bodo odsekali glavo.«

»Če me obglavite,« mu je odgovarjal Ting Fu, »potem moje besede niso bile resnične.«

Po vaši objavi me torej tudi obglaviti ne smete.

Cesar je molčal. Ni vedel odgovora. Obrnil se je na svoje ministre. Tudi ti niso našli izhoda. Gledali so v tla.

Cesar je vprašal Ting Fuja: »Kaj naj storimo? Zaževa je tako zamotana, da jo lahko rešiš samo ti.«

Ting Fu je obljubil, da bo to storil. »Zato pa potrebujem sto let časa.«

Cesar je bil zadovoljen. Ministri so bili veseli. Rok so mu odobrili.

Ting Fu pa je premagal zakon: z močjo razuma.

Tuji humor

ŠKOTSKA SKOPOST

Ko je star Škot, začutil, da bo moral umreti, je poklical k sebi svoja sinova, da bi ju posvaril pred nepotrebnimi pogrebnimi stroški.

»Zadostuje voz za krsto in voz za žalujoče,« je rekel.

Mlađši sin, zelo podoben svojemu očetu, je odgovoril:

»Ali ne bi mogli voza za žalujoče opustiti? Tom lahko sedi pri vozniku, ki bo vozil voz za krsto, jaz bom pa sedel na krsti. Drugih gostov tako ne bo, ker ne bova naredila sedmine.«

»Zelo nametno govoriš, sin,« je rekel stari Škot. »Odpovej voz za žalujoče in tudi voz za krsto. Prinesi mi hlače in čevlje, bom šel rajši peš.«

(Register Syndicate)

OLIKA

»Mož, ki se pred ženo ne od- krije, je neolikan,« je rekla neka igralka.

»Ali pa je plešast,« je menila druga.

(The Montreal)

IGRALKA IN POŽAR

»Ze veš, da je izbruhnil v gar- derobi zelo priljubljene igralka požar in da so gasilci potrebo- vali pet ur?«

»Kaj? Pet ur, da so pogasili požar v mali garderobi?«

»To ne. Požar so pogasili že v pol ure, le garderobe niso hoteli prej zapustiti.«

(Variety)

SKODOŽELJNOST

Pevka je rekla svoji tovarišici: »Za nič na svetu ne bi hotela biti v tvoji kožli!«

»Ne delaj si zaradi tega skrbi, saj tako ne bi mogla priti va- njo.«

(Variety)

»Tvoj oče je nenadoma umrl. Kaj mu je bilo?«

»Bil je v New Yorku, v nekem varietetu, v katerem je nasto- paval pevka, ki je pela: 'Ko bi le imela koga ljubiti! Zatem je oče umrl.'«

»Tega pa res ne morem razu- meti. Kako ga je moglo to ubiti?«

»Bržčas so ga v gneči poho- dil.«

(Variety)

Dick je obiskal lepo žensko v njenem stanovanju.

»Ne bodite vendar tako ner- vozni,« mu je odgovorila, »mo- jega moža še dolgo ne bo do- mov.«

Kar pozvonil telefon. Ženska se že nekaj časa vrne in pravi:

»Res je, kar sem rekla. Mož mi je pravkar telefoniral, da je v vaši družbi.«

(Figaro Weekly)

Jim: »Čudim se, da so vsi de- beluharji tako dobrodušni.«

Ona: »Saj morajo biti, ko pa se ne morejo ne boriti in ne zbežati.«

(Variety)

»Nožnico, tako, kje pa tiči bodalo?«

»V Longovih prstih,« je žalost- no odgovoril Meeting.

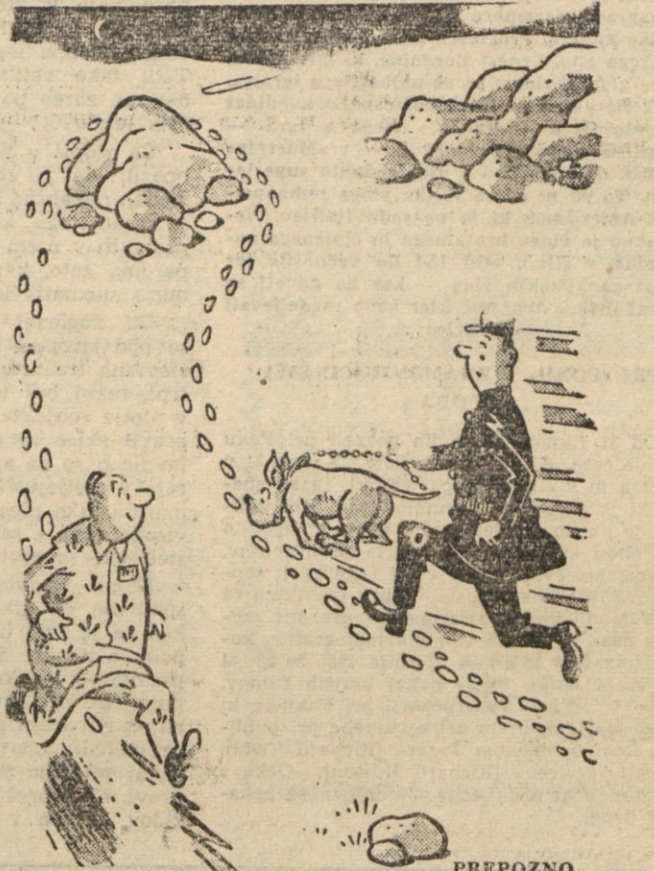
»He, temu lopovu bi bilo tre- ba grlo prežezati,« je Black iz- nenada zarjul, pa se je kmalu spet pomiril in pregledal jetni- kovo listino in denarni moš- njček.

»Tu so tri gvineje in sedem do osem šilingov, pa novce za šest penijev; lepo, kar premožen možak, in listnica? Kaj pa je tole?« je nato vprašal jetnika in mu pokazal sliko mladega dekleta. Mična podoba! Dekle je bilo plavalas in vitko, oblečeno v belo obleko, s čipkasto avbico in z jupko košarico v roki. Njene roke so bile gole, desna je visela ob telesu in držala nekaj cvetja. Slikar je bil menda diletant, kajti podoba v merah nekoliko ni bila posrečena. Gor- nji život je bil očitno preve- lik, tudi obličje je bilo nekoli- ko nakremženo, vendar si lahko poteze obraza precej dobro spoz- nal.

»Moja nevesta,« je rekel ujet- nik.

»Nu, za tako starega dedca, kakršen ste vi, je to precej mla- da nevesta; tole dekle je staro kvečkemu osemnajst let, bi de- jal. In tole? Kaj pa imamo tu- le? Dva tri pisma z naslovom: Mr. Tom Wells, Esquire, Beverly Lodge, Camden Town, N. Mr. Wells, mislim, da je čas, da se otresete svoje potuhnenosti.«

»Jetnik je postal nemiren in njegovi pogledi so plaho romali

PREPOZNO

Don Juan v zrelih letih si na plesu izbere najboljšo in naj- mlajšo plesalko. »Koliko let pa imate pravzaprav mala,« vpra- ša dobrohotno svojo partnerico. »Ni dolgo, ko sem imela 18. rojstni dan, mu odvrne deklica ponosno.

»Ljubim mladost,« ji šepne nato pomenljivo v uho.

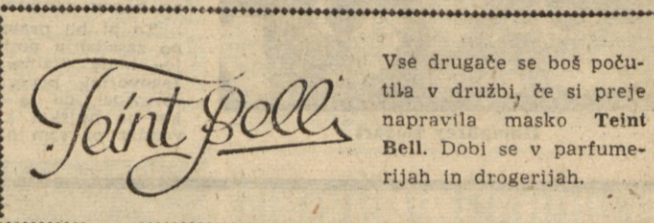
Dekle najprej premeri njega, potem pa skupino mladih stu- dentov in šepne: »Jaz tudi.«

MED SOSEDOMA

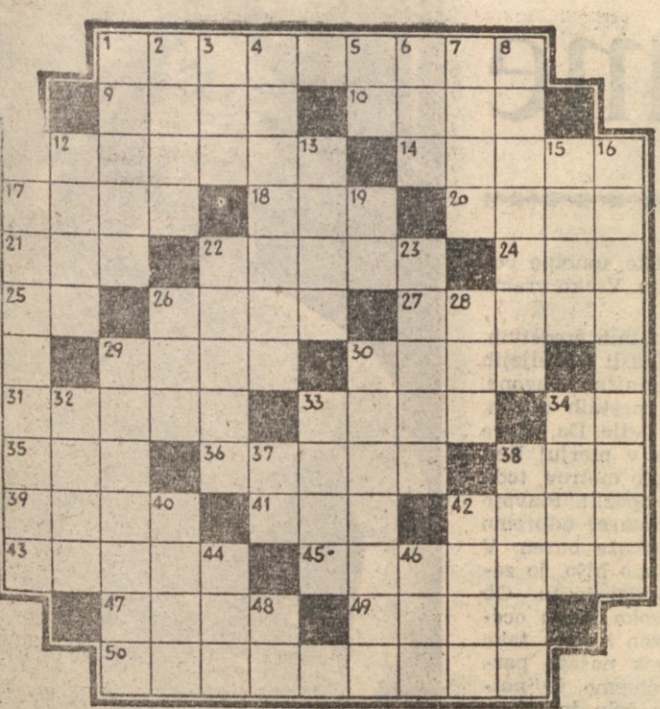
Fani in Pepca sta sosedl. Ze dve leti ne spregovorita pri- jazne besede. Nekega dne raz- obeša Fani na dvorišču perilo. Pepca stoji ob plotu in jo gle- ga. Kmalu se zdi Fani pre- nemurno, pa ježno zavpije: »Kaj le zijaš? Mar pri vas ne sušite perila?«

»Da,« pravi sosedu zgrizeno, »sušimo že, toda najprej ga ope- ramo — in šele nato ga razobe- simo.«

Vse drugače se boš poču- tila v družbi, če si preje napravila masko Teint Bell. Dobi se v parfume- rijah in drogerijah.

Vse drugače se boš poču- tila v družbi, če si preje napravila masko Teint Bell. Dobi se v parfume- rijah in drogerijah.

Besede pomenijo:
Vodoravno: 1. očičen, preme- ten, pretkan; 9. tovarna žival; 10. francoski pisatelj; 11. uče- nec v gospodarstvu; 14. govo- rni organ; 17. država v Aziji; 18. dedna zasnova; 20. ropotija; 21. premikanje; 22. naša žitnica; 24. razvešanje; 25. nota; 26. orod-

DOPOLNILI K NAGRADNI LISTI

Pri popravljanju besedila v tiskarni se nam je v zadnji številki vrnila v nagradno listo za noveletno križanko neljuba napaka. Pravilno se glasi, da mora dobiti: 30. nagrado 2 flanelasti rjuhi, darilo tekstilne tovarne v Ajdovščini, Mojca Sitar, Ljubljana, Titova 114. Bralce prosimo, da to dopolnilo sprejmejo z razumevanjem!

je; 27. gradivo; 29. cvetlična posoda; 30. mesto v severni Afriki; 31. mnogo; 33. vrsta na- glasa; 34. osebni zaimek; 35. električna merska enota; 36. tinalo, prostor za cepljenje drv; 38. gora v Julijskih Alpah; 39. vrsta cigarete; 41. sečišče dveh ploskev; 42. kopni; 43. strup, gnoj, žolč; 45. eden najstarejših hrvaških književnikov, po ro- du Splitčan (1450–1524); 47. moško ime; 49. zaščitniki domo- čega ognjišča pri Rimljanih; 50. megljen, nejasen.

Navyčno: 1. človek, ki je do- ma iz istega kraja ali iz iste domovine; 2. bolgarski kralj

RESITEV NOVELETNE NA- GRADNE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Branko Kršma- novič, 15. PTM, 19. Novotek, 21. isosevine, 28. Elida, 29. rolo, 31. ribolov, 32. Epir, 33. ab, 34. nik, 36. ože, 37. livadna, 39. okiti, 40. do, —m, 41. razgon, 43. meč, 44. maske, 45. Kanal, 46. TTA, 48. Reu, 49. zal, 50. Merkur, 51. al, 52. Ra, 53. sar, 54. sotar, 55. tornado, 57. NEP, —n, 59. Eva, —g, 61. projekt, 63. ata, 64. cevi, 66. sekla, 68. AP, 70. obotav, 71. di, 72. Toč, 73. Ivana, 74. Cankar, —p, 74. si, 75. bi, 76. anite, —t, 79. ri, —r, 80. pe, 81. petti, 83. Iza- kov, 85. ona, 87. len, 88. atoli, —n, 89. oko, 90. oplien, 92. poti, 93. treni, —a, 94. raj, 95. sr, 96. XG, 97. Ivana, 99. vimo, 100. aj, 101. ti, 102. ko, —o, 103. riziko, 106. IS, 109. Tevton, 112. star, 114. nad, 116. iskrena, 118. Induplati, —a, 119. metje, 121. Ba, 122. Verd, 123. ASK, 125. ro, 126. ter, —r, —m, 128. kan, 130. ti, 131. vkop, 132. RF, —c, 135. ose, 137. alibi, 139. ri, 140. valj, 142. ud, 142. um, 144. ha, 145. naj, 146. elan, 147. skivo, 149. nestvor, 152. Ina, 153. len, 154. enoten, 157. in, 158. kita, 159. on, —n, 160. ene, 161. odelje, 162. Vitemin, 164. pag, —t, 166. liv, —n, 170. op, 171. vzeten, 173. Ra, —n, 174. LP, 176. esalon, 179. ol, 181. gabrovina, 183. ja- mar, 185. kd, 186. oda, 187. vzpon, 189. ss, 191. tinalo, —u, 193. ose, 194. srp, 198. od, 197. Iberec, 199. Abo, 201. SNG, 202. golob, 204. tokave, 206. sukati, 207. lan, 209. virus, 211. pivno, 212. tk, 213. kov- nar, 216. lepše, 218. kievavec, 221. Nil, 222. Lahod, 223. Nada Dimič, 224. Delta, 225. Oksford.

RESITEV-UGANK V PRVI LETOSNJI ŠTEVILKI

Zlogovna križanka: V o d o r a v- no: —ci, 2. Toledo, 4. Bari, 6. poti, 8. Karla, 9. Niger, 10. škale, —bul.

Stiri poti do kmetije: Dekle je prehodil 1800 metrov, deklica pa 1000 metrov.

odložil daljnogled in začudeno rekel: »Strelja, saj to je runner z Bow-Streeta. Kaj pa ta išče tod? Ali se mar Bow-Street-tudi že zanima za Beverly Lodge? To pa moram dognati.«

Runner je že stal pred hišo in jo ogledoval. Potem je pregledal debelo, zajetno obzidje, zmajal z glavo in odšel počasi dalje. Prišel je mimo grmčja, v katerem je ležal Long.

Long ga je mirno pustil mimo, nakar je takoj stopil iz grmčja za njim.

Prav takrat so prišli trije mo- škli iz Beverly Lodgeja in so precej urno stopali po cesti proti Camden Townu.

Long jih je opazil in poklical runnerja.

»Halo, sir, mar niste uradnik Bow-Streeta?«

Runner se je presenečeno obrnil, premeril stražnika in ga vprašal: »Kdo pa ste vi?«

»Stražnik Long iz divizije G.«

»Jez pa sem Henry Meeting.«

Je odgovoril runner in stisnil stražniku roko, »veseli me da vas vidim, mr. Long. Kako je kaj?«

Long je pogledal za tistimi tremi moškimi, ki so jo naglo abirali čez polje.

ZRTVE NEPREVIDNOSTI

»Mr. Meeting, ali bi mi hotel napraviti uslugo? Zasedujem tistele tri moške, ki jo brišejo čez polje. Ali bi mi pomagali zasedovati? Le prerač bi vedel, kam gredo. Ali pa morda ne ugotovite?«

»Seveda vam rad pomagam,« je Long. Pravkar prihajam s

Chalk Farma in imam dve uri časa, ki jih ne morem bolje izkoristiti. Pa pojdiva!«

Previdno sta sledila trojici. Dva izmed teh sta bila dobro oblečena, medtem ko je tretji, ki je stopal v sredi, napravljal be- den vtis. Nekako šepal je z des- no nogo. Hiteli so tja dol proti Hampstead Roadu in so že pri- šli na Oxford-Street, kjer so se obrnili proti vzhodu.

»Poglejte no, mr. Long,« je rekel Henry Meeting, ko sta jima sledila po Oxford-Streetu, »meni se skoraj zdi, da mali debeluh ne gre prostovoljno z njima. Ali ne vidite, kolikokrat ga potegneta s seboj?«

»Da, pojdiva tesneje za njimi. Pospešila sta korake. Pri Chan- cery Laneu je trojica nenadno zavila proti Grays Inn Laneu.

»Zdaj je Meeting razločno slišal, kako je eden izmed obeh rekel sistem v sredi: »Ni ne pomaga. White, izginiti moraš; če te naj- dejo, bo vse izdano.«

»White? je Meeting pošepnil Longu. »To ime nekako poznam. Nemara je tisti White, ki ga je prijel Sayer in ga potem spet izpustil?«

Ko je Long to slišal, je skočil naprej, zgrabil tistega na desni za roko in rekel: »Gentleman, prosim, sledite mi na policijski urad!«

To je storil, preden ga je mo- gel Meeting zadržati. V Meeting- govih obeh je bilo to, kar je storil Long, najbolj narobe od vsega, kar je mogel storiti.

Zdajot sta srednji in levi mo- škak zgrabila stražnika, ga čvrsto zgrabila za roke in tisti na desni

je potegnil bodalo in ga zarinil Longu v prsi.

Meeting je priskočil, zgrabil morilca in ga podrl na tla.

Druga dva sta zbežala in kmalu izginila v čestnem vrvežu.

Meeting je izročil svojega ujetnika dvema stražnikoma, ki sta prihitela na pomoč, nato pa se je pobrigal za Longa, ki je ležal zleknjen na tleh.

Dvignil mu je glavo in Long je odprl usta, ki so bila polna krvi.

»Beverly Lodge,« Eva Cairns, je začepetal, potem mu je glava omahnila in Meeting je videl, da je Long izdihnil.

»Beverly Lodge,« Eva Cairns, je ponovil Henry, »koga je pač s tem mislil? Ubogi fant!«

Naprosil je oba stražnika, da sta odnesla mrliča proč, morlica pa je odgnal na policijski urad na Bow-Streetu.

Stari runner Townsend in Henryjev stari učitelj Bill Black sta bila ravno tam. Meeting jima je pripovedoval, kaj se je zgo- dil, in Black je takoj začel za- silševati morilca.

Townsend, katerega je Black prosil za pomoč, je moral odklo- niti, ker je imel službo pri kralju.

»Ga bova pač sama zaslišala, Henry,« je rekel stari Bill in dal prignati ujetega predse.

NA ZASLIŠANJU

Bil je precej visok, suhljat mo- ur, rjav, s črnimi očmi, z močnim u- »peditelj, ki mu je bil v očeh s- »vi venomen obilovalc usnice.

»Kako se pišete?« je vprašal Black.

»George Taylor.«

»Prav lepo, pod mesta se piše Taylor ali Miller ali Wilkins. Kadar jih imamo tu. Kako se v resnici pišete?«

»George Taylor,« je vztrajal prijeti.

»Nu, prav, vas bomo pač obe- sil, z imenom George Taylor,« je menil Black. »Kdo sta bila vaša spremitevalca?«

»Nisem jih poznal, sir, spoto- ma sem ju srečal in sta me pro- sila, da bi jima pokazal pot v Grays Inn Lane. Očitno sta bila tuja.«

»Ali se eden izmed njiju ni pisal White?«

Henry je natanko videl, kako se je prijetno zdrazil. Za trenutek je pobesil oči, potem pa spet gledal tako nedolžno pred- se kakor prej.

»Mogoče, sir, nisem ga po- znal.«

»Predstavi mu žepe, Henry,« je rekel Black.

Ko ga je Henry preiskoval, je Black dalje zasliševal možaka.

»Koliko ste stari?«

»Petinpetdeset let, rojen v Londonu.«

»Poklic?«

»Kupčevalec.«

»Fieldlane, he?« je smehljaje vprašal Black. V Fieldlaneu so bila gnezda skrivajcev iz Lon- dona.

»M-da,« se je nasmehnil pri- jeti.

»Nu, Henry, si kaj našel?« se je Black obrnil k Meetingu.

»Nabito pištolo in nožnico mornarskega bodala.«

»George Taylor,« je rekel Black.

»Prav lepo, pod mesta se piše Taylor ali Miller ali Wilkins. Kadar jih imamo tu. Kako se v resnici pišete?«

»George Taylor,« je vztrajal prijeti.

»Nu, prav, vas bomo pač obe- sil, z imenom George Taylor,« je menil Black. »Kdo sta bila vaša spremitevalca?«

»Nisem jih poznal, sir, spoto- ma sem ju srečal in sta me pro- sila, da bi jima pokazal pot v Grays Inn Lane. Očitno sta bila tuja.«

»Ali se eden izmed njiju ni pisal White?«

Henry je natanko videl, kako se je prijetno zdrazil. Za trenutek je pobesil oči, potem pa spet gledal tako nedolžno pred- se kakor prej.

»Mogoče, sir, nisem ga po- znal.«

»Predstavi mu žepe, Henry,« je rekel Black.

Ko ga je Henry preiskoval, je Black dalje zasliševal možaka.

»Koliko ste stari?«

»Petinpetdeset let, rojen v Londonu.«

»Poklic?«

»Kupčevalec.«

»Fieldlane, he?« je smehljaje vprašal Black. V Fieldlaneu so bila gnezda skrivajcev iz Lon- dona.

»M-da,« se je nasmehnil pri- jeti.

»Nu, Henry, si kaj našel?« se je Black obrnil k Meetingu.

»Nabito pištolo in nožnico mornarskega bodala.«

»George Taylor,« je rekel Black.

»Prav lepo, pod mesta se piše Taylor ali Miller ali Wilkins. Kadar jih imamo tu. Kako se v resnici pišete?«

»George Taylor,« je vztrajal prijeti.

»Nu, prav, vas bomo pač obe- sil, z imenom George Taylor,« je menil Black. »Kdo sta bila vaša spremitevalca?«

»Nisem jih poznal, sir, spoto- ma sem ju srečal in sta me pro- sila, da bi jima pokazal pot v Grays Inn Lane. Očitno sta bila tuja.«

»Ali se eden izmed njiju ni pisal White?«

Henry je natanko videl, kako se je prijet

ERNEST BORGNINE — KANDIDAT ZA «OSCARJA»

»Marty« je bil senzacija v Cannesu, bil je senzacija tudi v sami Ameriki, senzacija v dobrem smislu. Ni čuda, da je dobil v Cannesu nagrado, decembra 1955 pa priznanje new-yorské kritike. Proglasen je za najboljši film lanskega leta, Ernest Borgnine, ki igra v tem filmu glavno vlogo, pa za najboljšega igralca.

E. Borgnine je torej najresnejši kandidat za letošnjega »Oscarja«. Njegova igra — osamljeni mesarski pomočnik — v »Martyju« zasluži, da govorimo o njej v samih superlativih. To pa ni edina velika vloga temnopoltobnega Američana, ki je po rodu Italijan. Nepozabna je vloga brutalnega in ciničnega narednika v filmu »Od tod do večnosti« ter čučen gangsterski vlog — kar bo dovolj za »spolni list« v dvorano, kjer bodo razdeljevali »Oscarje«...

PRI »FOXU« V ZNAMENJU CINEMASCOPE

Od 31 filmov, ki so jih posneli pri Foxu zadnje čase, ali pa so se v delu, je vseh 31 v barvah in v cinemascope tehniki, razen enega, ki je posnet na normalni trak. Kot vidimo, je nastopil cinemascope svojo zmogovitvo pot okoli sveta; vedno več je producentov, ki snemajo svoje filme v tej tehniki. 1. septembra 1953 so slavnostno odprli prvi kino za predvajanje po cinemascope sistemu, štiri mesece nato je bilo že 1137 kinematografov, konec leta 1954 15.700 in 1. julija 1955 že 25.141 na vsem svetu. In še nekaj boljših filmov, ki so jih zadnje čase posneli pri Foxu in ki prav zdaj doživljajo velike uspehe pri publiki: »Mož z imenom Peter« (Richard Todd), »Kralj igralcev« (Richard Burton), »Očka z dolgimi nogami« (Leslie Caron), in še nekateri drugi.

Hiša, kjer snemajo filme

ali sprehod po filmskem ateljeju

Ce bi kak dober očka, ki še ni izgubil potrpljenja, odgovarjati na vprašanja, skušal svojemu radovednemu sinčku pojasniti, kaj je filmski atelje, bi mu kratko rekel: »Filmski atelje, to je hiša, v kateri delajo filme«. Ubogi očka bržkone nikoli ne bi izvedel, kako hudo se je zmotil. »Filme« namreč »delajo« v tovarnah za filmski trak, in to kar več različnih trakov hkrati, ki so potrebni, da izdelajo končno tistega, katerega gledamo v kinu. Pa tudi če že imamo vse trakove, ki so potrebni za ta končni film, še vedno »delajo« film ravno toliko časa zunaj ateljeja, v laboratorijih — pri nas rečemo temu »obdelava« — kjer razvijajo negativne trakove, jih kopirajo na pozitivne in še te razvijajo. Če bi torej naš očka hotel biti natančen, bi rekel: »Atelje, to je hiša, kjer s n e m a j o filme.« S tem bi se še bolj približal resnici. Čisto se ne, to pa zaradi tega, ker snemajo filme tudi v prirodi ali pa v oddelku za trike (n. pr. vse napise).

No kljub temu, da vsega filma ne posnamejo v ateljeju, je to kaj čudna hiša. Če jo gledaš od zunaj, je po navadi podobna lepo zgrajenemu hangarju. Tudi tako velika vrata ima, včasih je namreč zares potrebno, da spravijo vanj celo letalo...

Ce stopiš v prazen atelje, boš najprej opazil, da je zelo visok in da ima ob stenah nekakšne hodnike — galerije. Visok je zaradi tega, ker je treba kdaj pa kdaj postaviti v njem kar celo cerkev, hodnike pa ima zato, ker se zgodi, da mora kamera snemati čisto izpod stropa.

Da, pogledal si navzgor in opazil, da se pod stropom premikajo nekakšni mostovi na tračnicah. Čemu ti mostovi? Potrpi, takoj boš videl, samo da postavimo v atelje »objekt«. V režu, arhitekt je napravil skice in naslikal »objekt«. V delavnicah so ga zgradili in zdaj ga montirajo v ateljeju. »Objekt« je v našem primeru velika plesna dvorana, taka, ki ima visoka okna z raznobarnim steklom, lepe stebričke in pestra marmornata tla.

Stopiš v dvorano in paziš, da ti ne spodrsne na gladkih tleh. Cudiš se, od kod se je vzel nenadoma tako lep in popoln marmor. Sikonš se, ga potipaš s prstom — gladko, hladno. Potrkaš s peto po njem, no, tedaj se šele izda, da je to napet povojen papir. Aha, eno tajno smo že odkrili! Zdaj nas zanima nekaj drugega: omet na zidovih je ravno tak kakor pravi. Ne moreš in ne moreš ločiti pravih zidov od teh v ateljeju. Pokukaš za zid

na ono stran, kjer ne bodo snemali — navadne vezane plošče, gledaš spet s te strani — pravi zid. Potipaš s prstom — pravi zid. Nemogoče! Tedaj ti je dovolj tega in zarezesh z nohtom v »pravi zid«. Aha! Ta »pravi zid« je mehak kakor papir! In je zares pravi papir oziroma masa iz zmletega papirja, ki jo namečejo tja, kjer je potrebna.

Zdaj je stopil v plesno dvorano snemalec. Obstal je na sredi, pogledal na vse štiri strani in namrščil čelo. Nenadoma pomiga z roko nekam pod strop in mostovi na tračnicah se premaknejo proti njemu. Toda vsak most nosi pod seboj na vrveh še en most in tega spušča, vse dol do objekta. Končno visijo nad v o plesno dvorano mostovi, na njih pa so pritrjene baterije reflektorjev. Ko se vsi zablešče, nastane v dvorani najlepši dan in »sonce« sveti skozi okna...

Toda ne smemo biti krivični, dostikrat so tla v »objektih« zares iz lesenih hlodov, ali pa zares iz kamnitih plošč. Pripeljejo vam na stotine kilometrov daleč granit, marmor ali karkoli hočete.

Se druge stvari pripeljejo. Zadnjič, ko so snemali »Trenutke odločitve«, je nekdo stopil v atelje, pa se je začudil. V nos ga je namreč poščegetal pravi vonj po smrekovem gozdu. Ozrl se je okoli in res je stal sredi pravega smrekovega gozda. Potipal je velike smreke in so bile prave. Mah — pravi, trava — prava, grmovje — pravo. Tu in tam je bil še celo sneg. Toda ta ni bil pravi. Sneg naredijo v ateljejih iz kristalov naftalina.

V ateljejih najdete potoke, umetne vodomete, meglo, dež, gumenje. Vsako vreme vam ustvarijo.

Ce pa govorimo o prometnih sredstvih, potem boste skoraj redno našli v ateljejih letala ali dele letal, železniške vagone, avtomobile (ki vozijo po mestnih ulicah, zgrajenih v ateljeju) in — ladje. Da, prave oceanske ladje, ki plavajo v morju! Res, da niso cele ali dolge tri sto metrov, toda tega vi v filmu ne boste opazili. Plavajo pa seveda v bazenu. Ce namreč odpremo tla v ateljeju, se nam prikaže bazen. V njem lahko, recimo, zgradimo hišo, jo zalijemo z vodo — in povodenj je tu. Ob steni bazena zgradimo visoko steno oceanske ladje, napolnimo bazen z vodo, tako da pljuskuje valovi ob bok našega parnika in zdaj lahko posnamemo še potnike, ki stopijo z ladje v čoln in odvešlajo. Odvešlajo — kam?

Obalo, ob kateri bodo pristali, bomo pa rajši posneli v naravi.

M. Sajko

Češka cenzura je stroga

»Češka filmska cenzura je tako stroga, da porabijo praški producenti povprečno najmanj dve leti, preden doživi film premiero!« so izjavili nekateri češki filmski delavci, ki so prišli študirat na Švedsko. Sedem različnih komisij ima pravico cenzurirati in sicer že sam scenarij. Tako je leta 1954 samo 12 filmov doživelo premiero — namesto predvidenih 60.

Parizanka CLAUDE BORELLI odhaja v Zahodno Nemčijo: snemala bo v Münchenu in Hamburgu

Filmi, ki jih bomo gledali...

»UPOR NA CAINU« — ameriški barvni film (124 minut)
Proizvodnja: Columbia
Scenarij: Stanley Roberts
Režija: Edward Dmytryk
V glavnih vlogah: Humphrey Bogart, José Ferrer, Van Johnson, Fred Mac Murray, May Wynn

Humphrey Bogart

Po izrednem uspehu knjige »Upor na ladji Caine« ameriškega pisatelja slovenskega porekla Hermana Wouka, ki je prejel zanjo Pulitzerjevo nagrado in po uspehu dramatizacije na Broadwayu, je znani neodvisni producent Stanley Kramer posnel film, v katerem je združil najbolj znana imena ameriškega gledališča in filma. Vendar pa film niht zdaleč ni tako uspeh kakor knjiga, za kar je kriv predvsem slab scenarij.

Kapitan starega ameriškega minolovca »Caine« je popolnoma pozabljen na dolžnosti, ki jih mora opravljati kot komandant ladje. Rajši se ukvarja z različnimi drugimi smalenkostmi in v odločitnem trenutku popolnoma izgubi prijetnost duha. Oficirji, ki jim je hitro padlo v oči njegovo čudno obnašanje, mislijo, da gre za duševno neuravnovesenost. Ko je ladja začela v vihar, je kapitan izdal nekatere nepravilne zapovedi in zaradi tega sta prišla posadka in ladja v zelo kritičen položaj. Tedaj je prevzel poveljstvo prvi oficir, ki je razrešil kapitana njegovega položaja in prevzel vso odgovornost nase. »Caine« je res prestal tajfun in priplul nepoškodovan v matično luko. Zaradi samovoljnega prevzema poveljstva se je pred vojnimi sodiščem začela razprava proti oficirjem, ki so sodelovali v uporih proti kapitanu. Razprava se je v začetku razvijala tako, da je kaznilo slabo za prvega oficirja, ki je bil glavni krivec. Toda, ker je kapitan pri pričanju napravil zelo slabo vtis, go obtožena na koncu oprostili.

To bi bil pravzaprav srečen konec, da niso po zasedanju porote priredili svečanost oficirjev ladje »Caine«, katere se je udeležil tudi zagovornik prvega oficirja, ki je šele tedaj sprevlel, da je dejanski krivec drugi oficir, ker je hujškal k uporu iz osebnih razlogov, vendar pa sam ni hotel sodelovati pri uporih.

PRVI FRANCOŠKO-NEMŠKI CINEMASCOPE FILM JE »OAZA«, PUSTOLOVSKA ZGODBA, PRI KATERI JE UDELEŽEN CVET IGRALCEV IZ OBEH DEŽEL IN AMERIŠKI KAPITAL — KRAJ: MAROK; CAS: SEDANJOST. GLAVNE OSEBE: FUSTOLOVEC ANTOINE (PIERRE BRASSEUR V FRANCOŠKI IN CARL RADDATZ V NEMŠKI VERZLI), VOHUNKI KARIN (CORNEIL BORCHERS) IN FRANCOISE (MICHELE MORGAN), REŽIJA: YVES ALLEGRET. (Nasliki: M. Morgan in C. Raddatz)

